

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΗΓΗΣΗ / ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΑΥΘΟΡΟΓΓΗ.

Η ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΜΕ 22Α - 22Α ΜΙΚΡΑ ΜΕΤΑ ΜΕΓΑΛΕΣ.

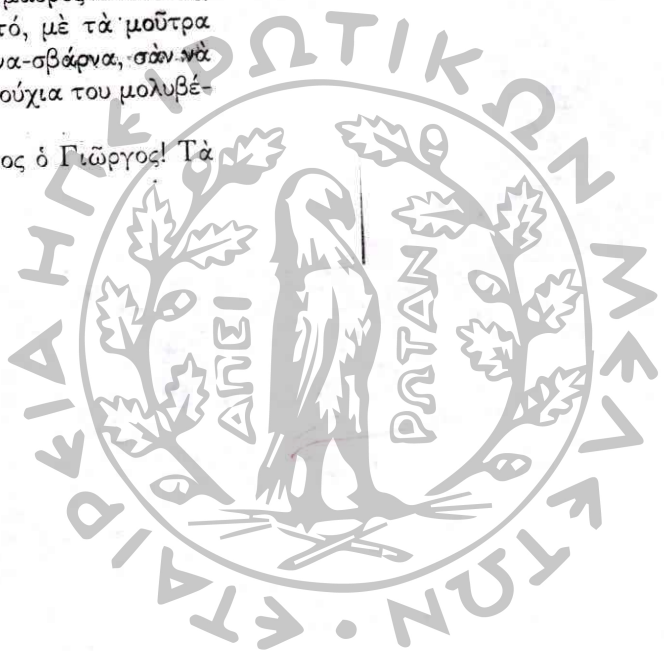
ΠΡΟΛΟΓΟΣ : ΗΛΙΑ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ - ΚΑΤΕΛΗ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ : 754 ΕΙΩΣΕΥ ΠΡΟΣΤ.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ Ο ΩΡΦΑΝΕΜΕΝΟΣ ΠΙΣΤΙΚΟΣ

Ο καημένος ο Γιῶργος!
Γύρισε από τὰ Γιάννινα, μαῦρος κι ἄλλος, με τὴν κλύτσα του σβάρνα-σβάρνα καὶ τὸν πιστό του τὸν Τραχήλη ἀπὸ πίσω. Περπατοῦσε ἀναργα-
ῖναργα, σὰν νὰ γύριζε ἀπὸ ξόδι, ποὺ τοῦ τσιβούριζε τὴν
καρδιά, ἢ σὰν νὰ ἦταν τὰ τσαρούχια του μολυβένια. Εἶχε
τὸ κεφάλι σκυφτό καὶ τὰ μοῦτρα κατηφιασμένα, σὰν νὰ τὸν
εἶχε βρῇ μεγάλη δυστυχία, καὶ τὴν κλύτσα του σερνάμενη,
αὐτός, ποὺ δὲν ἤξερε ποτὲ τί θὰ εἶπῃ ἀργοπάτημα, κι εἶχε
πάντα φτερά στὰ πόδια, πάντα τὸ κεφάλι σηκωμένο, καὶ
πάντα τὴν κλύτσα στὸ χέρι ἢ στὸν ὦμο!

Τί μεγάλο κακὸ νὰ 'πесе στὸ κεφάλι τοῦ καημένου
τοῦ Γιῶργου καὶ γύριζε ἀπὸ τὰ Γιάννινα μαῦρος κι ἄλλος,
με τὸ βῆμα ἀργό, με τὸ κεφάλι σκυφτό, με τὰ μοῦτρα
κατηφιασμένα καὶ με τὴν κλύτσα σβάρνα-σβάρνα, σὰν νὰ
γύριζε ἀπὸ ξόδι, ἢ σὰν νὰ ἦταν τὰ τσαρούχια του μολυβέ-
νια;

Δὲν εἶχε πλειά πρόβατα ὁ καημένος ὁ Γιῶργος! Τὰ

είχε πουλήσει όλα στα Γιάννινα, και γι' αυτό γύριζε μαύρος κι άλαλος, με τὸ βῆμα ἀργό, με τὸ κεφάλι σκυρτό, με τὰ μοῦτρα κατηφιασμένα, καὶ με τὴν κλύτσα σβάρνα-σβάρνα, σὰν νὰ γύριζε ἀπὸ ξόδι, ἢ σὰν νὰ ἦταν τὰ τσαρούχια του μολυβένια.

Τὰ 'χε πουλήσει όλα τὰ πρόβατά του στὰ Γιάννινα ὁ καημένος ὁ Γιῶργος, γιατί ὁ Μῆτρος ὁ ἀδερφός του πὺν κρατοῦσε τὸ σπίτι, εἶχε χρεωθῇ ἀπὸ τὲς ἀφορίες τόσο πολὺ, πὺν ἀναγκάστηκε νὰ ξενητευτῇ, καὶ τὸν διάταξε, ὡς μεγαλύτερος πὺν ἦταν, νὰ πουλήσῃ τὰ πρόβατα, γιὰ νὰ βγάλῃ τὸ χρέος, καὶ ν' ἀφήσῃ πλειά τὰ ξεχειμαδιὰ καὶ τὰ ξεκαλοκαιριά, τὰ κοπάδια καὶ τὴν κλύτσα, τὴν στρώμα καὶ τὴν φλογέρα καὶ νὰ κατεβῇ στὸ χωριό, νὰ πιάσῃ τὴν χερολάβα, νὰ γένῃ ζευγίτης καὶ νὰ προστατεύσῃ τὴν μάννα τους, τὲς γυναῖκες τους καὶ τὰ παιδιὰ τους, γιατί δὲν μποροῦσε νὰ μείνῃ τὸ σπίτι δίχως ἄντρα νοικοκύρη.

Σὰν τ' ἄκουσε αὐτὰ ὁ Γιῶργος, τοῦ 'ρθε πλατχνιά! Προσπάθησε νὰ πείσῃ τὸν ἀδερφό του νὰ μὴν πάγῃ στὴν ξενητεία, ἀλλὰ τοῦ κάκου! Ἔτσι λοιπόν, θέλοντας καὶ μὴ, ὁ καημένος ὁ Γιῶργος ἀποφάσισε, ἀπὸ πιστικός πὺν ἦταν γεννημένος, νὰ γένῃ ζευγίτης, πὺν δὲν ἦταν, κι ἀπὸ λεύτερο πουλὶ τοῦ ἀγέρα νὰ γένῃ πουλὶ τοῦ κλουβιοῦ! Κακὸ πρῶμα, ἀλλὰ τί νὰ 'κανε; Τ' ἀποφάσισε, ἀλλὰ καὶ δὲν τῶκατε πάλι ἡ καρδιά...

Καβαλλίκεψε ὁ ἀδερφός του ὁ Μῆτρος καὶ πᾶει σὲ ξένα σύνορα καὶ σὲ ξένο βασίλειο, κι ἡ μάννα του τὸν τρώγονταν καθεμέρα νὰ ξεκάνῃ τὰ πρόβατα πὺν 'χε καὶ νὰ κατεβῇ στὸ χωριό, ὅπως τὸν διάταξε ὁ ἀδερφός του ὁ Μῆτρος, νὰ πιάσῃ τὸ ζευγάρι, κι ἡ γυναῖκα του με τὴν νύφη του τὴν Μήτραινα τὸν φοβέριζαν πῶς, ἂν δὲν ἔρχονταν στὸ

χωριό, θά 'παιρναν τὰ παιδιά τους καὶ θά πήγαιναν ἢ καθεμιὰ στὸ πατρικὸ τῆς καὶ θ' ἄφιναν τὴν μάννα του μονάχη, σὰν τὸ κούτσουρο στὸ ρόγγι, γιατί ἦταν νιές καὶ ζηλεμένες καὶ φοβόνταν νὰ μένουν χωρὶς ἥσκιο ἀντρὸς στὸ σπίτι...

Τί νὰ κάνη λοιπὸν ὁ καημένος ὁ Γιώργος; Ἐφτασε τὸ μυχίρι στὸ κόκκαλο. Εἶδε κι ἀπόειδε, λογαριάστηκε μὲ τὸν τσιελιγκά του, πῆρε ὅ,τι εἶχε νὰ λάβῃ σὲ βούτυρο, τυρὶ καὶ μαλλί, ξέκοψε τὸ μικρὸ του κοπάδι, τὸ 'βαλε μπροστὰ καὶ κατέβηκε στὰ Γιάννινα μὲ τὰ δυὸ του σκυλιὰ, τὸν Τραχήλη καὶ τὸν Κοράκη, σκυλιὰ σπάνια, ποὺ 'χαν ξεσκίσει βεῖνες τὶς ἡμέρες ἓναν λύκο.

Καθὼς κατέβαζε τὰ πρόβατα στὰ Γιάννινα, σαλαγώντας τα: «εἴ! εἴ!», τοῦ φαίνονταν ὅτι σαλαγοῦσε γιὰ τὸ μακelleiὸ τὰ ἴδια τὰ παιδιά του!

Ὁ καημένος ὁ Γιώργος! Μαζεύτηκε ὅλο τὸ αἷμα του τὴν καρδιά του σὰν μολύβι καὶ βαρύτερο ἀκόμα.

Δὲν εἶναι χειρότερο πρᾶγμα στὸν κόσμον ἀπὸ τὸ ν' ἐνγκάζεται κανεὶς νὰ πουλάῃ τὸ βιό του, τὸ ἀγαπημένο βιό του, ποὺ τοῦ κρατιέται ἀπὸ τὴν καρδιά.

Ἄμα μπῆκε στὰ Γιάννινα ὁ καημένος ὁ Γιώργος μὲ πτόιο βιὸ βουνήσιο, ἓνα κι ἓνα, τὸν περικύκλωσαν ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά οἱ μακελλάρηδες καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μερικοὶ τσιελιγκάδες καὶ τοῦ ζήτησαν ν' ἀγοράσουν τὰ πρόβατά του.

Ὁ Γιώργος, κοιτάζοντας τοὺς μακελλάρηδες μὲ τ' ἐγγρά τους μάτια καὶ τὰ κόκκινα πρόσωπα καὶ μὲ τὰ λιντζάρια τους στὸ σελάχι, τοῦ φαίνονταν σὰν χάροι, κοιτάζοντας καὶ τοὺς τσιελιγκάδες, τοῦ φαίνονταν σὰν ληστές... Ἀπὸ τὸν χάρο προτιμότερο ὁ ληστής.

— ὦ! σκέφτηκε, ἐκεῖ ποὺ νὰ δώκω τὰ πρόβατά μου σ'

έναν μακελλάρη νά μοῦ τὰ σφάξῃ, προτιμότερο νά τὰ δώ-
κω σ' ἕναν τσιέλιγκι, κι ὅς τοῦ τὰ δώκω καί φτηνότερα.

Ἰδόντας ἕνας μακελλάρης τὰ πρόβατα τοῦ Γιώργου,
ποῦ ἦταν τετράπαχα, τὸν πῆρε ἀπὸ τὸ κοντὸ καί τοῦ γένη-
κε φόρτωμα καλὰ καί σώνει νά τοῦ τὰ πουλήσῃ.

Τὸν κοίταξε ὁ Γιώργος μὲ μάτια κόκκινα ἀπὸ θυμὸ
καί τοῦ εἶπε:

— Μοῦ δίν' εἰς τὰ παιδιὰ σ' νά τὰ σφάξω καί νά τὰς
π'λήσω τὸ κρέας, καί νά σοῦ δώκω ἑκατὸ λίρες; Φέρε,
ὦρέ, ἀπὸ μένα! Δὲν τὸ δίνω, ὦρέ, ὅχι, τὸ βιό μ' ἐστὶ μακελ-
λάρ'! Βγάλ' το ἀπ' τὸν νοῦ σ'! Τ' ἀνάστησα αὐτὰ τὰ
πρόβατα μὲ τὸ αἷμα μ' καί κρέμονται ἀπὸ δῶ μέσθ' ἀπ'
τὴν ψυχὴ μ'! Κι ἂν τὰ π'λῶ, τὰ π'λῶ ἀπὸ κακοῦ κι ὅχι ἀπὸ
καλοῦ! Ἀε, λοιπὸν στὴν δουλειά σ' καί μὴ μὲ περιγόν'!

Καί λέγοντας αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Γιώργος ἔβαλε τὸ χέρι
τοῦ στὸ σελιάχι κι ἔπιασε τὸ χαντζάρι τοῦ γιὰ φοβέρα.
Φοβήθηκε ὁ μακελλάρης κι ἔφυγε ἀμέσως ἀπὸ κοντὰ τοῦ.

Τότε παρουσιάστηκε ἀγοραστὴς ἕνας τσιέλιγκις ποῦ
τὸν εἶχε πιστικὸ τὸν Γιώργο μιὰ φορά. Παραξενεύτηκε ποῦ
εἶδε τὸν Γιώργο νά πουλάῃ τὰ πρόβατά του, κι ἅμα ἔμαθε
τὴν αἰτία, ἔδωκε τὴν καλύτερη τιμὴ ποῦ μπορούσε νά δώκῃ,
κι ἔκλεισαν συμφωνία πρὸς τέσσερα κεφάλια πρόβατα τὴν
λίρα, μικρὰ καί μεγάλα.

Πῆρε ἀπάνω-κάτω ὁ Γιώργος ἀπὸ τὸν ἀγοραστὴ τὸν
τσιέλιγκι καμμιὰ εἰκοσιπενταριά λίρες, ποῦ θὰ τοῦ τις
ἔπαιρνε ὅλες τὸ χρέος τοῦ σπιτιοῦ, τὰς ἔβαλε στὸν κόρφο
τοῦ δεμένες σ' ἕνα μαντήλι, καί τοῦ παράδωκε μ' ἕνα
«ἄσπρο» κι ἕνα μικρὸ λιθάρι γιὰ τὴν στεριοκεφαλιά, λέ-
γοντάς του μὲ τρεμάμενη καρδιά:

— Νά σοῦ ζήσουν, νά χιλιάσουν καί νά μιλιάσουν!

Κι ὁ ἀγοραστὴς τοῦ ἀπάντησε:
— Σὲ καλὴ μεριά!

Τὴν ὥρα ποὺ θὰ ξεχωρίζουνταν ὁ Γιώργος ἀπὸ τὰ πρόβατά του, ποὺ τὰ 'χε κουναρισμένα καὶ τρανεμένα μοναχὸς του, σὰν μάννα, ἄρχισε νὰ χοροπηδάη μέσα ἡ καρδιά του ἀπὸ τὸ βαρὺ παράπονο καὶ νὰ τρέχουν τὰ μάτια του τὴν βρύσες.

— Ντέ! ὦρὲ καημένε Γιώργο! τοῦ εἶπε ὁ ἀγοραστὴς τσιέλιγκας, ποὺ ἤξερε τί θὰ εἰπῇ ἀγάπη προβατιῶν. Ντέ, ὦρὲ καημένε! Νειὸς εἶσαι — νὰ 'χης ζωή! — καὶ θ' ἀποχήσης κι ἄλλα πρόβατα! θὰ 'ρθη — πρῶτα ὁ Θεὸς — ὁ ἰδερφὸς σου ἀπὸ τὴν ξενητεία, θὰ φέρ' χρήματα καὶ θ' ἐγοράσης κι ἄλλα πρόβατα, καὶ θὰ ξαναγένης πιστικός τοῦ βιοῦ σου! Μὴν χολάζης ἔτσι, ὦρὲ καημένε, καὶ μοῦ τρυπᾷς τὴν καρδιά! θὰ μὲ κάν'ς νὰ σοῦ τὰ γυρίσω πίσω.

— Ἀχ! προβατάκια μ'! φώναξε ὁ καημένος ὁ Γιώργος. Δὲν βρίσκονται πουθενά, σὰν τὰ προβατάκια μου! Εἶναι ὡς ἕνα-ἕνα παιδιὰ τῆς Κάλεσιός μου!

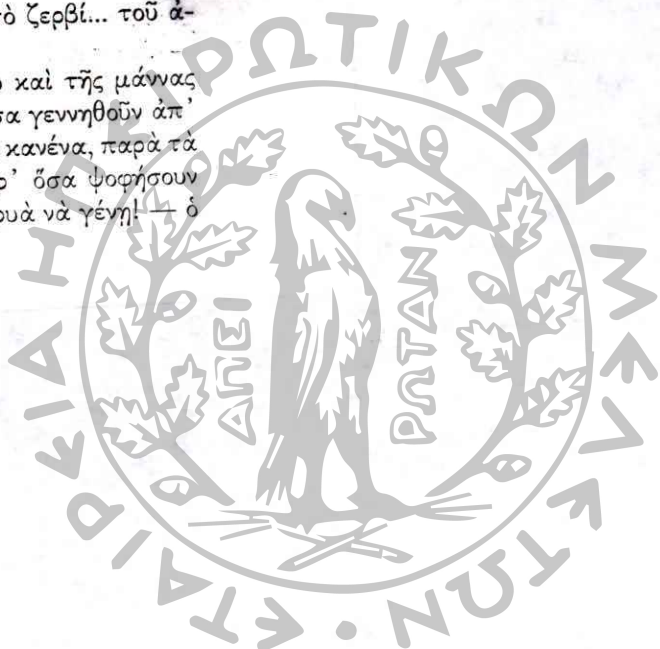
Τότε δακρύζοντας κι ὁ ἀγοραστὴς τοῦ εἶπε παρηγορητικά:

— Τί σημάδ' ἔχουν τὰ πρόβατα ποὺ μοῦ πούλ'σες;

— Σκίζα ἀπὸ τὸ δεξι καὶ κόκκα ἀπὸ τὸ ζερβί... τοῦ ἀπάντησε ὁ Γιώργος.

— Εἰ! μὰ τὰ κόκκαλα τοῦ πατέρα μου καὶ τῆς μάννας μου, θὰ τὸ φ'λάξω αὐτὸ τὸ σημάδι σ' ὅσα γεννηθοῦν ἀπ' αὐτά σου τὰ πρόβατα, καὶ δὲν θὰ π'λήσω κανένα, παρὰ τὰ σερκά καὶ δὲν θὰ λείψουν ἀπ' αὐτά παρ' ὅσα ψοφήσουν.

— Θεὸς φυλάξοι! — κι ὅσα φάη — μακρυὰ νὰ γένῃ! — ὁ

χαβωμένος ο λύκος, κι ἄμα ἔρθη μὲ τὸ καλὸ ὁ ἀδερφός σου — καλολυγγιάξοι! — θὰ σοῦ τὰ γυρίσω μὲ τὴν ἴδια συμφωνία!

Σιάστηκε λίγο ἡ καρδιά τοῦ καημένου τοῦ Γιώργου μ' αὐτὰ τὰ λόγια, πῆρε λίγο θάρρος, κι ὕστερα φιλώντας στὸ πρόσωπο τὸν Μπέλο, τὸ γκεσέμι, τὴν Λάγια, τὴν μηλιώρα, πὺ σβαρνίζονταν καταγῆς τὰ μαλλιά της, τὴν Κάεσια, πὺ ἦταν ψηλὴ καὶ χόντρη, σὰν πρῶτο κρίαρι, μέσα στὴν κοπή, τὴν Κότσινη, πὺ 'χε τὸ μαλλὶ σὰν μετάξι, καὶ τὴν Μπάλλια τὴν ροῦντα, γύρισε τὲς πλάτες καὶ ρούπησε κι ἔγεινε ἄφαντος, σὰν νὰ 'μελλαν νὰ πέσουν ἀπάνω του τὰ σπίτια τῆς πολιτείας καὶ νὰ τὸν πλακώσουν ἢ σὰν νὰ τὸν κυνηγοῦσαν ἀπὸ πίσω φεΐδια καὶ στοιχειά!

Στὸ φυγιὸ τοῦ Γιώργου, ἀκολούθησαν καὶ τὰ δυὸ σκυλιά, ὁ Τραχήλης κι ὁ Κοράκης, πὺ τὰ 'χε ξεχάσει αὐτὸς ἀπάνω στὸ θόλωμα τοῦ νοῦ του, ἀλλὰ τὸ ἓνα, ὁ Κοράκης, ἄμα ἔκανε καμμιὰ δεκαριά δρασκελιές, γύρισε κι εἶδε τὰ πρόβατα, πὺ τὰ μάζευε ὁ ἀγοραστής ὁ τσιέλιγκας, κοντοστάθηκε κομμάτι, μὴ ξέροντας τί νὰ κάνη, καὶ ποιὸν ν' ἀκολουθήσῃ: τὸν Γιώργο ἢ τὸ κοπάδι, κι ἐκεῖ πὺ ζύγιαζε ὁ νοῦς του πότε ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά καὶ πότε ἀπὸ τὴν ἄλλη, χάθηκε ὁ Γεῶργος ἀπὸ τὰ μάτια του μέσα στὴν πολυκοσμιὰ τῆς πολιτείας, ἢ ἔστριψε σὲ καμμιὰ γωνιά, φεύγοντας πρὸς τὰ ἔξω. Τότε ὁ Κοράκης, θέλοντας καὶ μὴ, γύρισε στὸ πουλημένο κοπάδι καὶ στὸν ξένο τσιέλιγκα, φέροντας γύρω τὰ πρόβατα μὲ χαρά, χοροπηδῶντας καὶ κουνῶντας τὴν οὐρά του.

Ὁ Τραχήλης ἀγαποῦσε πλειότερο τὸν ἄφεντικό του καὶ τὸν ἀκολούθησε, κι ὁ Κοράκης ἀγαποῦσε πλειότερο τὰ πρόβατα κι ἔμεινε μ' αὐτά.

Κι έτσι ο Γιώργος τραβούσε για τὸ χωριό του μαῦρος κι ἄλλος, περπατώντας ἀναργα-ἀναργα σὰν νὰ ῥχονταν ἀπὸ ξόδι, ἢ σὰν νὰ ἦταν τὰ τσαρούχια του μολυβένια, σκύφτοντας τὸ κεφάλι του, σὰν νὰ τὸν εἶχε βρῇ μεγάλη δυστυχία καὶ σέρνοντας τὴν κλύτσα του σβάρνα-σβάρνα σὰν ώρφανεμένος πιστικός ποὺ ἦταν!

Τί τρικυμία ἦταν ἐκείνη τὴν στιγμή μέσα στὴν καρδιά τοῦ καημένου τοῦ Γιώργου, καὶ τί ἀνεμοστρόβιλος λύπης κλωθογύριζε μέσα στὸ κεφάλι του! "Ὅλο τὸ ζηλεμένο κοπάδι του, ἑκατὸ κεφάλια μικρὰ μεγάλα, πῶπιαναν μιὰ ἀκέρια πλaxιὰ στὸ βουνό, ὅταν βοσκοῦσαν καὶ γέμιζαν δυὸ καρδάρες γάλα τὴν ἀνοιξη, εἶχαν γείνει ἓνα τόσο δὰ κομματάκι μάλαμμα, τρεῖς φορές μικρότερο ἀπὸ ἓνα σβῶλο τυρί, ποὺ θέλει νὰ φάη ἓνα πιστικόπουλο στὴν καθησιὰ του.

'Αλλ' ἐκεῖνο τὸ κομμάτι τὸ μάλαμμα τὸν ἔκαιγε μέσα στὸν κόρφο του, σὰν νὰ εἶχε γείνει ἀναμμένο κάρβουνο, σὰν νὰ ἦταν ἓνα κομμάτι Κόλαση μὲς ἀπὸ τὰ Τάρταρα τοῦ 'Αδῆ. 'Εκεῖνα τὰ χρήματα τοῦ πλήγωναν τὴν σάρκα του, σὰν νὰ ἦταν ἀπὸ τὰ χρήματα τοῦ Γιούδα, ποὺ ἀγοραπούλησαν τὸν Χριστό! "Εβῶλε τὸ χέρι του νὰ τὰ βγάλῃ ἀπὸ τὸν κόρφο του, νὰ τὰ πετάξῃ πέρα, νὰ λευτερωθῇ καὶ νὰ φύγῃ τὸ βάρος ἀπὸ τὰ πόδια του καὶ τὸ κακὸ ἀπὸ τὸ κεφάλι του, κι ἀπὸ τὴν καρδιά του, καὶ τό 'βγάλε τρομαγμένος, γιατί τοῦ φάνηκε ὅτι ἐκεῖνες οἱ εἴκοσι πέντε λίρες εἶχαν γείνει εἴκοσι πέντε κίτρινα φεῖδια μ' ὀλάνοιχτα τὰ στόματά τους! "Εφριξε ἀπὸ τὸν φόβο του κι ἀπὸ τὴν τρομάρα του, ποὺ 'χε μιὰ τέτοια φειδοφωλιά ἀπάνω του. Δὲν ἤξερε τί νὰ κάνῃ καὶ πῶς νὰ βγάλῃ τὸν ἐχτρώ, ποὺ ἦταν

κονεμένος μέσα στὸν κόρφο του! Κρύος ιδρώς τὸν περιγύ-
σε ἀπὸ τὴν στενοχώρια του κι ὁ Τραχήλης, τὸ πιστό του
σκυλί, στάθηκε καὶ τὸν κοίταξε στὰ μάτια. Δὲν μπόρεσε,
τέλος, νὰ βασταχτῇ ὀρθός, κλονίστηκε, σὰν ἀνεμοδαρμένη
λεύκα, καὶ «μπρούφφ!» ἔπεσε καταγῆς. Τότε ὁ Τραχήλης
κάθισε στὰ πισινά, κοντὰ στὸ κεφάλι τοῦ ἀφεντικοῦ του,
καὶ τὸν φύλαγε, σὰν ἡ μάνα τ' ἄρρωστημένο της παιδί!
Δὲν εἶχε ὅμως ὁ καημένος χέρια νὰ τὸν βαῖλέψη, καὶ λόγῳ
νὰ τὸν ρωτήσῃ γιὰ τὸν καημὸ τῆς καρδιάς του. Τὸν κοίτα-
ξε, τὸν κοίταξε καὶ τοῦ σκορδομπουλίζονταν τὰ μάτια ἀπὸ
τὴν πολλή του λύπη. Τί νὰ τῶκανε; Ὁ Θεὸς τὸν εἶχε
πλάσει σκυλί, χωρὶς χέρια καὶ χωρὶς λόγο!

Σ' αὐτὸ ἀπάνω, νὰ σου καὶ περνάει ἓνας χωριανὸς τοῦ
Γιῶργου, πῶρχονταν κι αὐτὸς ἀπὸ τὰ Γιάννινα καὶ πήγαινε
γιὰ τὸ χωριό. Τὸν κοίταξε, τὸν κοίταξε καταγῆς πεσμένον
καὶ τὸν γνώρισε.

— Μωρ' ἐσὺ εἶσαι Γιῶργο! τοῦ εἶπε.

Ἀκούοντας τὴν φωνή ὁ Γιῶργος ἄνοιξε τὰ μάτια του
καὶ τοῦ ἀπολογήθηκε:

— Εγὼ εἶμαι!

— Τ' ἔχεις, ὦρ' ἀδερφέ, κι εἶσαι ἔτσι; τὸν ρώτησε.

— Εἶμαι ἄρρωστος, Κήτσιο μου! τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ
Γιῶργος. Ἄρρωστος τοῦ θανάτῳ! Ἐχὼ ἓνα σφάχτη στὴν
καρδιά, βάλε τὸ χέρ' σου στὸν κόρφο μου καὶ πᾶρε ἓνα
κομπόδεμα, πῶχω μέσα καὶ δός το τῆς μάνας μου, καὶ νὰ
τῆς πῆς νὰ πληρώσῃ μ' αὐτὸ τὸ χρέος τοῦ σπιτιοῦ καὶ νὰ
γράψῃ τοῦ ἀδερφοῦ μου νὰ τῆς στέλνῃ ἀπὸ τὴν ξενιτειά,
γιὰ νὰ ζήσει κι αὐτὴ κι οἱ νυφάδες της καὶ τ' ἀγγόνια της,
καὶ νὰ μὴν ξαναχρεωθῇ τὸ σπίτι, κι ὅτι ἐγὼ δὲν θά 'ρθω
στὸ χωριό καὶ γυρίζω πίσω στὴν Ροδόβολη νὰ ρογιαστῶ, καὶ

Δαη μου τὴν ρόγα θὰ τὴν κάνω πρόβατα, κι ὅτι δὲν μπορῶ νὰ γένω... ζευγίτης! Νὰ τὸ βγάλ', πέ της, ἀπὸ τὸν νοῦ της ὅτι θὰ μὲ ἰδῇ νὰ κάνω χωράφ'!

"Εβαλε ὁ Κήτσιος τὸ χέρι μέσα στὸν κόρφο τοῦ Γιώργου, πῆρε τὸ μαντήλι μὲ τὲς λίρες, κι ἄρχισε νὰ συλλογιέται πῶς μποροῦσε νὰ τὸν κουβαλήσῃ στὸ χωριό του καὶ στὸ σπίτι του.

"Αμα ἔνοιωσε ὁ Γιώργος βγαλμένες τὲς λίρες ἀπὸ τὸν κόρφο του, ἀμέσως ἀνάθηλε! "Ανοίξε-τὰ μάτια του, κάθησε σταυροπόδι, ἔσιασε τὸ μουστάκι του, πῆρε τὴν κλύτσα στὰ γόνατά του, ἄρπαξε τὸν Τραχήλη στὴν ἀγκαλιά του, κι ἔρχισε νὰ τὸν χαϊδεύῃ, σὰν πατέρας τὸ μοναχοπαίδι του. Φώναξε καὶ τὸν Κοράκη, νομίζοντας ὅτι βρίσκονταν κι αὐτὸς ἐκεῖ κοντά:

— Κῶ! Κοράκη! Κῶ, Κοράκη!

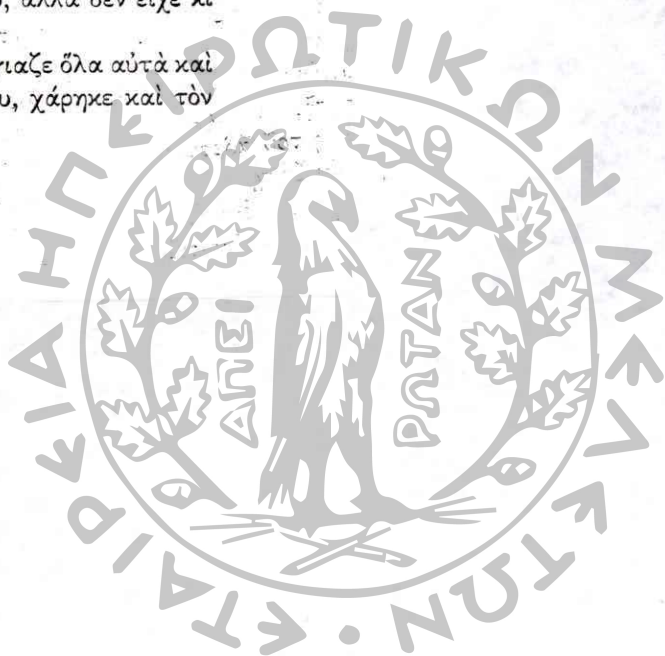
'Αλλὰ ποῦ Κοράκης! Κοίταξε ὁλόγυρά του. Δὲν φαίνονταν πουθενά. Τότε κατάλαβε τὴν προδοσιὰ τοῦ Κοράκη, ὅτι ἀκολούθησε τὸ πωλημένο κοπάδι κι εἶπε στὸν πιστὸ Τραχήλη μὲ θανατικὸ χαμόγελο:

— Ποῦν' ὁ σύντροφός σου ὁ Κοράκης, ὦρὲ Τραχήλη μου! Μᾶς ἀρνήθηκε ὁ ἄπιστος, γιατί εἴμαστε τώρα φτωχοὶ καὶ ξεπροβατιασμένοι; "Ε;

Τὸν κοίταξε ὁ καημένος ὁ Τραχήλης στὰ μάτια καὶ φαίνονταν σὰν νὰ 'νοιωθε τὰ λόγια του, ἀλλὰ δὲν εἶχε κι αὐτὸς τὸ μέσον νὰ τοῦ ἀποκριθῇ.

'Ο Κήτσιος στέκονταν ὀρθὸς καὶ λόγιαζε ὅλα αὐτὰ καὶ βλέποντας τὸ καλυτέρεμα τοῦ Γιώργου, χάρηκε καὶ τὸν ρώτησε:

- Πῶς εἶσαι τώρα, Γιώργο;
- Καλύτερα, Κήτσιο! Δόξα τῷ Θεῷ.

— Μπορείς, Γιώργο, νά σηκωθῆς νά πᾶμε μαζί στο χωριό;

— Γιά τὸ χωριὸ τὸ εἶχα, μπρ' ἀδερφε Κήτσιο, γιὰ νὰ γένω ζευγίτης καὶ ξέκανα σήμερα τὰ πρόβατά μου. Τὰ χρήματα αὐτὰ ποὺ πῆρες ἀπὸ τὸν κόρφο μου εἶν' ἡ ἀτιμὴ τιμὴ τους! Ἀλλὰ καταλαβαίνω ὅτι δὲν εἶμαι ἄξιος γιὰ τὸν κάμπο, καὶ γιὰ τὸ χωράφι. Ἐγώ, Κήτσιο μου, θέλω πρόβατα, βουνά, βρύσες καὶ λαγκάδια καὶ νεροσυρμές καὶ πλάγια τὸ καλοκαίρι, καὶ χειμαδιά, καὶ λιβάδια καὶ γλυκὰ προσήλια τὸν χειμῶνα... Νά, γι' αὐτὸ μ' ἤρρες ἐδῶ καταγῆς σὰν λαβωμένο φείδι...

Ὑστερα ἀπὸ λίγο σήκώθηκε στὰ ποδάρια του καὶ ἐξακολούθησε τὴν ὁμιλία.

— Δόσε, Κήτσιο μου — νὰ χαρῆς τὰ μάτια σου —, αὐτὰ τὰ χρήματα στὴ μάννα μου καὶ πέ της, ὅπως σοῦ εἶπα, νὰ βγάλῃ ὅσο χρέος ἔχει μ' αὐτά, καὶ νὰ γράψῃ τοῦ ἀδερφοῦ μου νὰ τῆς στέλλῃ νὰ ζήσῃ τὸ σπίτι της, γιὰ νὰ μὴν ξαναχρεωθῇ πάλε, καὶ ἐμένα νὰ μ' ἔχῃ ξεγραμμένον ἀπὸ ζευγίτη, ἐξὸν ἂν θέλῃ τὸν θάνατό μου!

Καὶ τεντώνοντας τὸ χέρι του, ἀπεχαιρέτησε τὸν Κήτσιο, λέγοντάς του:

— Ἐχε γειά καὶ καλὴν ἀντάμωσιν τὸν χινόπωρο!

— Καλὴ ἀντάμωσις νὰ δώσῃ ὁ Θεός, τοῦ ἀπολογήθηκε καὶ ὁ Κήτσιος καὶ ξεχωρίστηκαν. Ὁ ἓνας τράβηξε γιὰ τὸ χωριὸ του καὶ ὁ ἄλλος γιὰ τὰ βουνά.

Μποροῦσε νὰ βρῇ ρόγα ὁ Γιώργος, ἂν καὶ μισοκαίρη. Εἶχαν ὅλοι οἱ τσιελιγκάδες ἀνοιχτὲς τὲς στάνες τους γι' αὐτόν. Τὸν ἤξεραν καὶ οἱ πέτρες καὶ τὰ κλαριά τί ἄξιος καὶ

ἢ τίμιος πιστικός ἦταν. "Ἦξεραν ὅτι ἦταν ψυχογυῖος τοῦ Γιάτσιο, τοῦ ξακουσμένου τσιέλιγκα σ' ὅλα τὰ Ζαγόρια, καὶ σ' ὅλην τὴν Καραμπεριά καὶ τὴν Τσιαμουριά, ξεκαλοκαριὰ καὶ ξεχειμωνιά, κι ὅποτε ἤθελε νὰ βρῇ ρόγα, εὔρισκε ὅπου κι ἂν ζητοῦσε, γιατί ὅσοι πιστικοὶ εἶχαν φάγει ψωμί μὲ τὸν Γιάτσιο, δείχνονταν μὲ τὸ δάχτυλο καὶ προτιμιῶν-ταν.

'Ο Γιῶργος ἦταν πιστικός ἀπὸ τὰ μικρᾶτα του δεκα-πέντε χρόνια συγκρατούμενα. 'Οχτῶ χρονῶν παιδί, μιὰ χαψιά ἄνθρωπος, εἶχε πρωτοπάρει τὴν κλύτσα καὶ πήγε πιστικού-δι, κοντὰ στὸν Γιάτσιο, τὸν πρωτοτσιέλιγκα τῶν χειμα-διῶν τῆς Τσιαμουριάς καὶ τῶν ξεκαλοκαιριῶν τοῦ Ζαγο-ριοῦ. Δὲν ἦταν ξεχειμαδιό, ποὺ νὰ μὴν εἶχε ξεχειμωνιάσει καὶ ξεκαλοκαιριό, ποὺ νὰ μὴν εἶχε ξεκαλοκαιριάσει, καὶ προσήλιο ποὺ νὰ μὴν εἶχε προσηλιαστῇ, κι ἀπόγωνο, ποὺ νὰ μὴν εἶχε ἀπογωνιάσει, οὔτε ψηλὴ ράχη καὶ βουνόπλαγο ποὺ νὰ μὴν εἶχε βαρέσει τὴν φλογέρα του ὁ Γιῶργος! Πρῶτος στὸ βόσκημα, πρῶτος στὸ φράξιμο καὶ τὸ φκιάσιμο τῶν μαν-τριῶν, πρῶτος στὸ προστήλασμα, στὸ σκάρισμα, στὸν κοῦ-ρο, στ' ἄρμεγμα, στὸ πήξιμο τοῦ τυριοῦ, στὸ πάστρεμα τῶν καρδαριῶν, στὸ φκιάσιμο τῶν ἀσκῶν, καὶ τῶν κουλου-ριῶν, στὸ διάλεγμα τῶν κουδουνιῶν καὶ τῶν κύπρων, στὸ γνῶρισμα τῶν γιδιῶν καὶ τῶν προβατιῶν, στὸ φλογερολά-λημα ποὺ ἀντηχοῦσαν περίχαρα καὶ χόρευαν οἱ Ἑωτικές κι οἱ Νεραΐδες, ὅταν λαλοῦσε τὴν φλογέρα του...

Σ' ὅλα πρῶτος! Πολλὰ κοπάδια τὰ γνῶριζε ἀπὸ μιὰ ὥρα μακριά, ἀπὸ τὰ κυπροκούδονά τους. Δὲν τᾶβγαινε κανένας στὸ περπάτημα, στὸ σιούρισμα, στὸ σαλάγημα καὶ στὴν παλληκαριά. "Ἦταν ὁ Γιῶργος μὲ τ' ὄνομα ἀνάμεσα σ' ὅλους τοὺς πιστικούς καὶ δὲν εἶχε κοιμηθῇ ποτέ του

κάτω από σκέπη σπιτιού, άφόντας είχε πάρει την κλωστή στο χέρι. Χριστούγεννα, άποκριές και Λαμπρή στα πρόβατα και στα γίδια. Σωστό άγρίμι, άλλ' άγρίμι με καρδιά και με όνειρα. Η καρδιά του ήταν γεμάτη από άγάπη για γίδια και για πρόβατα, και τ' όνειρό του ήταν όπως άρχισε με μιá προβατίνα, την Κάλεσια κι έκανε σtάνη μ' έκατο πρόβατα, να γένη άρχισιέλιγκας, με χίλια-δυό χιλιάδες, τρεις χιλιάδες πρόβατα, κι άλλα τόσα γίδια, όλα δικά του και πάλε δέν χόρταινε. "Ηθελε να ώριζε όλα τά χειμαδιά της Πρέβεζας, της Πάργας, των Φιλιατών και του Δεβίου κι όλα τά ξεκαλοκαιριά του Ζαγοριού, της Σαμάριας, του Σμόλιγκας, του Μετσόβου και πάλε δέν χόρταινε!

"Όταν είχε πρωτομπή πιστικούδι, ή ρόγα του για έξι μήνες ήταν όλο-όλο μιá κάππα, ένα ζευγάρι τσαρούχια και τó ψωμί, πού θά' τρωε. Έπειδή όμως τόν άγαπούσε πολύ ο άρχισιέλιγκας ο Γιατίσιος, γιατί ήταν άξιο, πέκουλο και τίμιο παιδί, του χάρισε άπάνω στο έξάμνηνο και μιá προβατίνα από τις δικές του, μιá γραμμένη Κάλεσια, πού ξεχώριζε μέσα σέ κοπή από τρεις χιλιάδες πρόβατα. Άλλά πώς του τόν έδωκε αυτόν τόν θησαυρό ο Γιατίσιος; Δέν έδινε ο Γιατίσιος αυτήν την προβατίνα ούτε σέ βασιλιά, ό,π κι αν τώταζαν, αν δέν ακολουθοΰσε τó επόμενο περιστατικό: Μιá νύχτα, είχε ξεκόψει ένας λύκος καμμιá δεκαριά πρόβατα, μαζί μ' αυτά και την Κάλεσια, κι ο Γιώργος για την άγάπη της Κάλεσιας μόνον και μοναχά, άμά σηκώθηκε, κίνησε από κοντά μαζί με τά σκυλιά κι «ώώω!» άπ' έδω, κι «ώώώ!» άπ' εκεί, με τες φωνές, μπόρεσε κι έβγαλε αυτά τά πρόβατα από τó στόμα του λύκου, χωρίς να λείψει ένα, άλλ' ή Κάλεσια ήταν δαγκαμένη βαριά στόν λαμό από τόν αντίχριστο τόν λύκο, κι έπειδή έδειχνε ότι θά ψο-

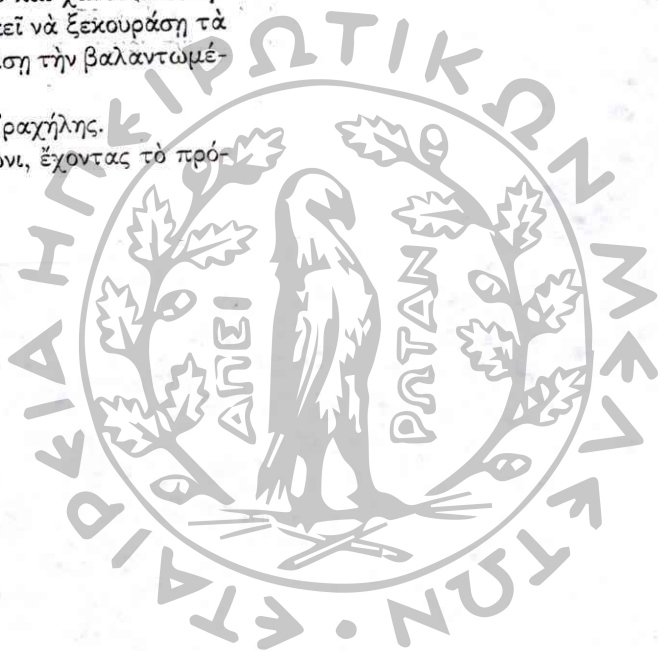

...σε, τὴν χάρισε ὁ τσιέλιγκας τοῦ Γιώργου ἐτοιμόφορη,
...νὰ ἰδῇ τὴν τύχη του, κι ὁ Γιώργος κατῶρθωσε μὲ τὰ
...λέματά του νὰ γερέψῃ τὴν λαβωμένη προβατίνα, κι ἀπ'
...τὴν κρατιῶνταν ὅλα τὰ πρόβατα, πού 'χε ἀποχτήσῃ ὁ
Γιώργος ἀπάνω στὰ δεκαπέντε χρόνια, πῶκανε πιστικός,
κρατῶντας κάθε χρόνο ὅλα τὰ θηλυκά κι ἀλλάζοντας τ'
ἄρσενικά μὲ θηλυκά, ἢ πουλῶντας τ' ἄρσενικά καὶ τὰ πα-
λιὰ θηλυκά κι ἀγοράζοντας θηλυκά. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ κοπάδι
τοῦ πῆγε στὸ παζάρι ὁ Γιώργος καὶ τὸ πούλησε ἦταν ὅλο
ἴτσι κι ἄλλοιῶς, παιδιὰ τῆς Κάλεσιας, ὅλα ἓνα κι ἓνα ὡς
ἐπόγονα τῆς ξακουστῆς προβατίνας.

Μόλις ξεχωρίστηκε ὁ Γιώργος ἀπὸ τὸν Κήτσιο, βάρε-
πε ποδάρι γιὰ τ' ἀγαπημένα του βουνά, σὰν διψασμένο
ἔλαφι πού τρέχει νὰ πάῃ στὴν νεροσυρμὴ νὰ πιῇ νερό.
Ἐτρεχε, ἔτρεχε μὲ τὴν κλύτσα στὸν ὤμο καὶ μὲ τὸν Τραχή-
λη ἀπὸ πίσω, καὶ πρὶν βασιλέψῃ ὁ ἥλιος βγῆκε ἀπὸ τὸν
κάμπο κι ἐπίασε τὸ Ζαγορήσιο κι ὅταν ἔγειρε ὁ ἥλιος πίσω
ἰπὸ τὰ βουνά τῆς Τσιαμουριᾶς καὶ δὲν ἔμενε στὸ διάβα του
παρὰ τ' ὁμορφο ἡλιοβασίλεμα, σὰν μιὰ πανέμορφη λίμνη
χρυσαφένια, ὁ Γιώργος ἦταν ἀπάνω στὴ ράχη τῆς Τζουντή-
λας, πού 'χε ἀντίκρυ τῆς δυο-τρία κοπάδια, πού ἀνέβαιναν
τὲς πλαγιές, βόσκοντας ὁμορφα-ὁμορφα, ἐνῶ τὰ κουδούνια
πῆγαιναν συγκρατητὰ «κρικρικριρίιι» καὶ χάνονταν ὁ ἦ-
χος τους μέσα στὸν ἀγέρα. Στάθηκε ἐκεῖ νὰ ξεκουράσῃ τὰ
κουρασμένα ποδάριά του, καὶ νὰ ἡσυχάσῃ τὴν βαλαντωμέ-
νη καρδιά του.

Στέκοντας αὐτός, στάθηκε κι ὁ Τραχήλης.

Ἀκούμπησε σ' ἓνα μεγάλο κοτρώνι, ἔχοντας τὸ πρό-

σωπό του πρὸς τὰ εὐτυχισμένα κοπάδια, αἰσθάνθηκε ὡς
του τὴν ὀρφάνια, κι ἄρχισε νὰ κλαίῃ σὰν μικρὸ παιδί. Σμί-
γονταν τὸ κλᾶμα του μὲ τὸ πένθιμο οὐρλητὸ τοῦ Τραχίλη,
Ἐκλαψε ὁ καημένος ὁ Γιώργος, ἔκλαψε ὡς ποὺ ἀλάφρευ-
σαν τὰ στήθια του ἀπὸ τὸ βάρος ποὺ ἦταν μέσα τους. Τὴν
τρικυμία διαδέχτηκε γιὰ μιὰ στιγμή γαλήνη.

Ἀπάνω ἡμερογάλασιος οὐρανός, γεμάτος ἄστρα καὶ
κάτω ράχες καὶ βουνόπλαγα, μὲ λόγγα, μὲ λιβάδια, μὲ
κοπάδια, καὶ μὲ γλυκὰ ἀντηχήματα ἀπὸ κυπροκὺδονια
καὶ φλογερολάληματα. Ἡ καρδιά του δὲν εὗρισκε καθαρή
παρηγοριά, ἀλλ' ἀπλὴ ἀνακούφιση. Τὰ πρόβατα, ποὺ τοῦ
θύμιζαν τὴν ὀρφάνια του, τὰ πρόβατα μὲ τὰ κουδούνια τους
(ντήγγ-ντήγγ-ντήγγ) καὶ μὲ τὲς φλογέρες τῶν πιστικῶν
τους, τοῦ ἀνοιγαν τὴν καρδιά καὶ τοῦ τὴν ἔκαναν σὰν ἀνι-
ξιότιχο περιβόλι... Λησμόνησε τὴν ὀρφάνια του, λησμόνησε
τὴ δυστυχία του, καὶ φαντάστηκε ὅτι ὅλα ἐκεῖνα τὰ πρόβι-
τα καὶ τὰ γίδια ἦταν τσιελιγκάτο του, κι' ὅτι μέσα σ' αὐτὰ
ἔβοσκαν καὶ λαλοῦσαν καὶ τὰ κουδούνια τοῦ Μπέλου του,
τῆς μηλιώρας Λάγιας του, τῆς Μπέλας του καὶ τῆς Στερ-
φοκάλεσιάς του, τῆς μεταξόμαλλης Κότσινης του, καὶ τῆς
ρούντας Μπάλλιας του. Ἀνακάθησε σταυροπόδι, ἔβγαλε
τὴν φλογέρα του ἀπὸ τὸ ζωνάρι, κι ἄρχισε νὰ τὴν λαλήῃ μὲ
καημό, ποὺ γιόμισαν τὰ λακκώματα ἀπὸ τοὺς ἀγγελικούς
της ἤχους. Στὴν στιγμή ἔπαψαν ὅσες ἄλλες φλογέρες λαλοῦ-
σαν γύρω του καὶ μοναχὰ βασίλευε ἡ δική του.

Λάλαε-λάλαε, καὶ δὲν εἶχε χορτασμό. Ὅλ' ἡ ἀνάσα
του, ὅλη ἡ πνοή του, ὅλη ἡ ψυχὴ του, εἶχαν γείνει φωνὴ καὶ
χαρὰ τῆς φλογέρας του. Ἀλλ' ἐκεῖ ποὺ ἦταν στὴν ἀκμὴ
του τ' ἀγγελικὸ φλογερολάλημα, σβήστηκε ἄξαφνα καὶ
κόπηκε, σὰν δονούμενη χορδὴ λύρας κι ἄφησε στὴ μέση τὸν

σκοπό. Οἱ πιστικοί, πού ἀκουρμαίνονταν ἀπὸ κάτω τὴν
ὠρανία μελωδία ὑποψιάστηκαν...

— Κάτι θά 'παθε ὁ λαλητής!

Λίγο ὕστερα ἀπὸ τὸ βούβαμα τῆς φλογέρας ἀκούστη-
κε ψηλὰ στὴν ράχη ἓνα θλιβερό καὶ συγκρατούμενο οὐρλητὸ
μεγάλου σκυλιοῦ: « "Αουουουου! "Αουουουου! "Αουουουουου!»

Πετάχτηκε ἓνας πιστικός ἀπάνω ἐκεῖ κι ἤρε πεθαμέ-
νον βοηθούμενος ἀπὸ τὰ οὐρλητὰ τοῦ σκυλιοῦ, τὸν Γιώργο,
τὸν ξακουσμένον πιστικὸ τῶν ξεκαλοκαιριῶν τοῦ Ζαγοριοῦ
καὶ τῶν ξεχειμαδιῶν τῆς Τσιαμουριᾶς! Κρατοῦσε ἀκόμα
τὴν φλογέρα στὰ χέρια του κι εἶχε πλάγι του τὴν κλύτσα,
ἐνῶ ὁ Τραχήλης, τὸ πιστὸ σκυλί, νοιώθοντας τὴν κατα-
στροφή, πού 'βρε τοῦ ἀφέντη του, κάθονταν τῆς κοιλιᾶς,
δίπλα στὸ κουφάρι κι ἀκουμπώντας τὸ κεφάλι του στὰ
μπροστινά του ποδάρια, ἐξακολουθοῦσε νὰ οὐρλιέται λυ-
πητερά:

— "Αουουουου! "Αουουουου! "Αουουουου!

— Τί τρέχει, ὦρέ; τοῦ φώναξαν οἱ ἄλλοι πιστικοί ἀπὸ
πέρα.

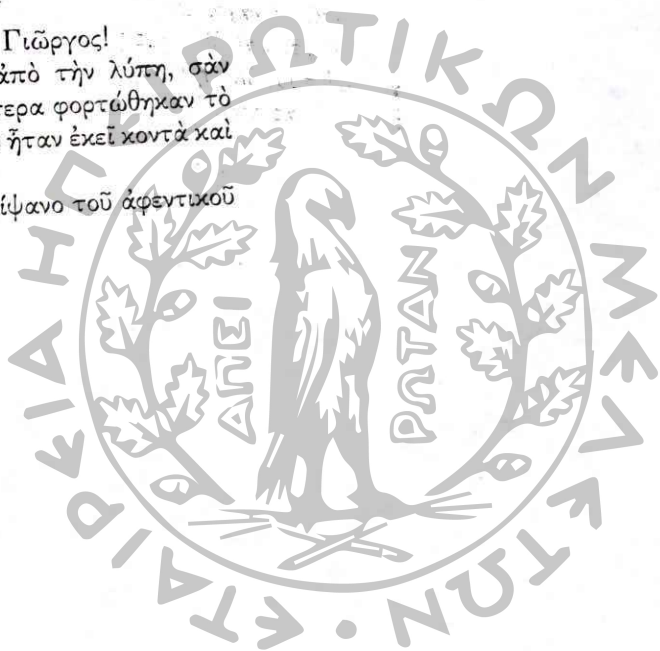
— Λᾶτε ἀπάνω! τοὺς ἀπολογήθηκε λυπητερά. Λᾶτε ἀπά-
νω!

"Ετρεξαν κι οἱ ἄλλοι ἀπάνω, καὶ μαθόντας τὸ κακό,
ἀναψαν φωτιά μ' ἀγκαθιές γιὰ νὰ ἰδοῦν ποιὸς ἦταν ὁ πε-
θαμένος.

— "Αχ! εἶπε ἓνας τους. Αὐτὸς εἶν' ὁ Γιώργος!

"Ολοι ἔσκυψαν τὸ κεφάλι τους ἀπὸ τὴν λύπη, σὰν
ἄκουσαν τ' ὄνομα τοῦ Γιώργου. "Υστερα φορτώθηκαν τὸ
κουφάρι, τὸ πῆγαν στὸ ρημοκλήσι, πού ἦταν ἐκεῖ κοντὰ καὶ
τ' ἀπόθεκαν μέσα.

'Ακολούθησε κι ὁ Τραχήλης τὸ λείψανο τοῦ ἀφεντικοῦ

του, μαραμμένος στην ἐκκλησιά, ἀλλ' οἱ πιστικοὶ δὲν τὸν ἄφησαν νὰ μπῇ μέσα καὶ κάθησε ἔξω.

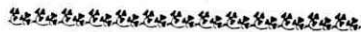
Κάθησε δίπλα στὸν πεθαμένον ἐκεῖνος ποὺ τὸν γνώριζε γιὰ τὴν νεκροσυντροφιά, καὶ τὸ ξανάνιωμα τοῦ ἀναμμένου κηριοῦ, ἓνας ἄλλος κατέβηκε στὸ χωριὸ νὰ κράξῃ τὸν παπᾶ, κι ἄλλοι γύρισαν στὰ κοπάδια τους, ὡς ποὺ νὰ ῥθῃ ὁ παπᾶς.

Τὸ πρωτὶ σύνταχα ἤρθαν ὅλοι οἱ πιστικοὶ μετὰ τὸν παπᾶ κι ἔθαψαν τὸν καημένον τὸν Γιωῤῃγο, τὸ καμᾶρι τῶν πιστικῶν καὶ γύρισαν ὁ καθένας στὴν δουλειά του.

Ὁ Τραχήλης ὁμως δὲν θέλησε νὰ κουνηθῇ ἀπὸ τὸ μνημα. Τοῦ κάκου τοῦ μιλοῦσαν οἱ πιστικοί, καὶ τῶρριχναν ψωμί γιὰ νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ. Αὐτὸς ἔμεινε ἀκίνητος ἐκεῖ δίπλα στὸ μνημα!

"Ὑστερα ἀπὸ λίγες μέρες, περνῶντας ἓνας πιστικὸς ἀπὸ τὸ ρημοκλήσι ἤϊρε τὸν Τραχήλη ψόφιον ἀπάνω στὸν τάφο τοῦ ἀφέντη του! Τράβηξε τὸ ψόφιο σκυλι ἀπὸ τὸ ποδάρι μακριὰ ἀπὸ τὸ μνημα κι ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, καὶ τὸ ῥιξε σ' ἓναν γκρεμό, κι ὅ,τι εἶχε ἐνώσει σφιχτὰ ἢ ἀγάπη κι ἢ ἀφοσίωση, τὰ ξεχώρισε ἢ πρόκληψη, ὅτι δὲν πρέπει νὰ βρίσκωνται ψόφια σκυλιὰ στὰ μνηματα τῶν ἀνθρώπων.

(1898)

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ
ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Γεννήθηκε τό 1855, κατ' άλλους τό 1860 ή 1861, στό Σουλόπουλο Καλαμά καί πέθανε στίς 21 Φεβρουαρίου 1937 στήν 'Αθήνα.

Ήτο δημοτικιστής —στό πλευρό τοῦ Πάλλη παρά τίς κάποιες διαφωνίες τους στό θέμα τῆς μετάφρασης τοῦ Εὐαγγελίου— καί ἀσχολήθηκε κυρίως μέ τήν ἡθογραφία.

Τά πρῶτα γράμματα τά ἔμαθε στό χωριό του, ἔπειτα φοίτησε στό σχολεῖο τῆς Ζίτσας καί στή συνέχεια στήν Εὐαγγελική Σχολή Σμύρνης, ὅπου πῆγε κοντά στόν θεῖο του, καί τέλος στό Σουλτανικό Λύκειο τῆς Πόλης.

Ἀπό τήν Πόλη ἔφυγε κρυφά γιά νά λάβει μέρος στόν ξεσηκωμό τῆς Ἡπείρου (1878). Μετά τήν ἀποτυχία ὁμως τοῦ κινήματος κατέφυγε στό Μεσδάνι τῆς Θεσσαλίας τήν ἀνοιξη τοῦ 1879, ὅπου συνάντησε τόν θεῖο του πού ἐργαζόταν στό τσιφλίκι τοῦ Ἡπειρώτη Χρ. Ζωγράφου ἐφέντη. Ἐκεῖ τόν βρῆκε ἡ προσάρτηση τῆς Θεσσαλίας τό 1881 καί ἔγινε ὁ ρήτορας τῆς ἡμέρας στόν ναό τῶν Τρικάλων τό ποίημα, μέ τό ὁποῖο ὑποδέχτηκε τήν εἴσοδο τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἔγινε εὐρύτερα γνωστό καί γι' αὐτό καταδικάστηκε σέ θάνατο τό 1882 ἀπ' τόν Βαλῆ, ὅταν ξαναπῆγε στήν Ἡπειρο γιά νά νυμφευτεῖ. Δίεφυγε ὁμως καί πάλι καί ἐπέστρεψε στή Θεσσαλία, ὅπου παρέμεινε μέχρι τό 1885, ὅποτε καί κατέβηκε στήν Ἀθήνα. Ἐκεῖ συνεργάστηκε μέ τήν *Ἑβδομάδα* τοῦ Κορομηλά καί τήν *Ἀκρόπολι* τοῦ Γαβριηλίδη. Στίς 15.12.1889 ἔλαβε μέρος στό διαγωνισμό διηγήματος πού

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

283

προκήρυξε ἡ *Ἀκρόπολις* καί πῆρε τό πρῶτο βραβεῖο. Τό διήγημά του εἶχε τόν τίτλο *Ποιμενική ἀρχιχρονιά*, ἀλλά δημοσιεύτηκε στό *Διηγήματα τῆς στάνης* ὡς *Ἡ καλύτερή μου ἀρχιχρονιά*. Ἀνέλαβε δημοσιογραφικές ἀποστολές στή Μακεδονία, Πόλη, Βουλγαρία, Μόσχα καί Παλαιστίνη.

Τό 1889 ἔγινε γραμματέας τῆς Ἑθνικῆς Ἑταιρείας «Ἑλληνισμός» πού ἐξέδιδε ὁμώνυμο περιοδικό, στό ὁποῖο καί ἔγραφε μέ τό ψευδώνυμο Ζ. Δωδωναῖος.

Τό 1909 πῆγε καί πάλι στή Σμύρνη καί ἔπειτα στήν Πόλη, ὅπου ἐργάστηκε ὡς δημοσιογράφος σέ διάφορες ἐφημερίδες μέχρι τό 1913.

Ἀπό τό 1913 ἐγκαταστάθηκε στό Γιάννενα, ὅπου τόν ἀπορόφησαν οἱ διάφοροι ἐθνικοί καί κοινωνικοί ἀγῶνες.

Ἀπό τό 1923 μέχρι τό θάνατό του, τό 1937, ἐξέδιδε τήν ἀντιβενιζελική δισεβδομαδιαία ἐφημ. *Ἐλευθερία*.

Ἐξελέγη δύο φορές βουλευτής, τό 1926 καί τό 1935.

Ὁ Χρηστοβασίλης τύπωσε σέ βιβλία:

Α' Ποιήματα

Στ' ἀδέρφια μας, Τρίκαλα 1881

Ἡ ἀγάπη, 1897 (β': 1906)

Ὁ μαρμαρωμένος βασιληᾶς, 1901

Οἱ δύο Κωνσταντῖνοι, 1917

Ὁ Μάρκο-Μπότσαρης, 1923.

Β' Θεατρικά ἔργα

Ὁ ἐρωτόληπτος ὑποδηματοποιός, κωμωδία, Ἐν Βόλῳ 1893 (σέ πεζό)

Ἀγῶνες τοῦ Σουλίου - Γιά τήν πατρίδα, 1901 (δράμα ἔμμετρο)

Γιά τήν τιμή, 1904 (τραγωδία ἔμμετρο).

Γ' Πεζογραφήματα

Διηγήματα τῆς στάνης, 1898 [4 διηγήματα] (β': 1923 [11 διηγήματα])

Διηγήματα τῆς ξευτειᾶς, 1899 (β': 1907)

Διηγήματα Θεσσαλικά, 1900

Διηγήματα τοῦ Βουνοῦ καί τοῦ Κάμπου, 1902 [Βραβεύτηκαν καί τυπώθηκαν ἀπό τόν Ψυχάρη στό βιβλίο «Διαγωνισμός γιά τή γλώσσα-1901»].

Ὁ Κατσαντώνης, 1904

Σουλιῶτες καί Λιάπηδες, 1905

Ὁ καπετάν Καλόγηρος, 1905

Ἀπό τὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς, 1927

Διηγήματα τοῦ μικροῦ σχολεῖο, 1935 (β': 1940).

Δ' Λαογραφικά - Ἱστορικά

Ἐθνικά ἄσματα, 1902

Ἡπειρωτικά παραμύθια, 1906

Ἡ δύναμις τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν Ἡπείρῳ καί τὰ δίκαια αὐτῆς, 1902

Ἡπειρος καί Ἀλβανία, 1904

Ἡ Ἡπειρος γεωγραφικῶς καί ἐθνολογικῶς ἀπό τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερα, 1905.

Τεράστια σέ ὄγκο εἶναι καί ἡ ἀνέκδοτη ἐργασία του καθὼς καί ἡ ἐγκατεσπαρμένη σέ κάθε εἶδους ἔντυπα τῆς ἐποχῆς του. Μεταξύ αὐτῶν περιλαμβάνεται καί ἡ ποιητική συλλογή *ᾠδres*.

Τό διήγημα *Ὁ ὠρφανεμένος πιστικός* εἶναι ἀπό τή συλλογή *Διηγήματα τῆς στάνης* τοῦ Χ. Χρηστοβασίλη, (Βιβλιοθήκη «Ἐκλεκτά Ἔργα», 68), ἐκδ. οἶκος Γ. Ι. Βασιλείου, Ἀθῆναι 1923.

ΙΣΤΟΡΙΕΣ

για

ΣΚΥΛΟΥΣ

Επιλογή - Μετάφραση: Α. Παρίση

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Μικρός Πρόλογος	9
Μαρσέλ Αιμέ Ο σκύλος	11
Αίσωπος Σκύλος και λύκος· Σκύλος και αλέκτορας· Κηπουρός και σκύλος· Άνθρωπος και σκύλοι· Άνθρωπος και σκύλος φίλοι	29
Αλφόνς Αλλαί Κατά των σκύλων	33
Ανώνυμος Μυθολογικόν Σιντίπα του Φιλοσόφου· Του πέμπτου φιλοσόφου παράδειγμα· ο σκύλος και το φίδι	39
Άγγελος Βλάχος Το συμπόσιον των σκύλων	41
Αντουάν Γκαλλάν Αραβικόν Μυθολογικόν· Ιστορία του δευτέρου γέροντος και των δύο μαύρων σκυλίων	45
Πηνελόπη Δέλτα Μάγκας	49
Ράντσαρντ Κίπλιγκ Κόκκινος σκύλος	63
Κολέτ Τομπύ-ο-Σκύλος	93
Τζακ Λόντον Χάσκυ, το λυκόσκυλο του Μεγάλου Βορρά	105
Εκτόρ Μαλό Χωρίς οικογένεια· Ο Καπί, ο Ζερμπίνο και η Ντόλτσε	111
Μιχαήλ Μητσάκης Θεάματα του Ψυρρή	145
Κώστας Μόντης Ο Κωστάκης· Ο Τυχερούλης	155
Ντίνο Μπουτσάτι Ένας προοδευτικός σκύλος	169
Σαρλ Μπωντλαίρ Ο σκύλος και το μπουκαλάκι· Τα καλά σκυλιά	177
Γκυ ντε Μωπασσάν Δεσποινίς Κοκότα	183
Έρικ Νάιτ Λάσση, το πιστό σκυλί	191
Σαρλ Νοντιέ Η άσπρη σκυλίτσα	221
Φρανσουά Νουρισσιέ Ένα κίτρινο σκυλάκι· Εξήγηση· Έχει καγείς τα σκυλιά που του αξίζουν	227
Ζωρζ Ντυαμέλ Καστόρ, Ντικ και Κικί	235
Μαρία Περ. Ράλλη Για μια ζωγραφιά και για ένα σκύλο	245
Ζυλ Ρενάρ Ο σκύλος· Τα σκυλιά· Ο Ντεντές πέθανε	253
Εμμανουήλ Ροΐδης Ιστορία ενός σκύλου	259
Χρίστος Χριστοβασιλης Ο ορφανεμένος πιστικός	269

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ - Α. ΚΑΡΔΑΜΙΤΣΑ

© Ινστιτούτο του Βιβλίου - Α. Καρδαμίτσα,
Αθήνα 2000

Φωτοστοιχειοθεσία: ScriptSoft

Εκτύπωση: Α. Βαγενάς

Εκτύπωση εξωφύλλου: Τσάκος, Καμαράδος, Μπένος Ο.

Βιβλιοδεσία: Π. Σαλτοριάδης

ISBN 960-354-099-4

Ιστορίες σκυλιών. Ιστορίες για το σκυλί, ιστορίες για σκυλιά, ιστορίες από σκυλιά. Ιστορίες σκυλιών αρσενικών, σκυλιών θηλυκών, σκυλιών διαφορούμενου φύλου, σκυλιών αδιαφόρως ή ανεξαρτήτως φύλου. Ιστορίες σκυλιών υπαρκτών, μυθικών, φανταστικών, λογοτεχνημένων. Ιστορίες με γκάμα σκυλιών τόσο πλατιά, που πιάνει από το σύνορο του λύκου και φτάνει ως το σύνορο της λάμιας.

Ιστορίες που προέρχονται από ανθρώπους που περιγράφουν, αποδίδουν ή υποδύονται σκυλιά, αφηγημένες είτε απ' το στόμα σκυλιών είτε απ' το στόμα άλλων ζώων είτε απ' το στόμα ανθρώπων είτε απ' το στόμα των απρόσωπων εκείνων όντων που είναι κάποτε οι άνθρωποι-συγγραφείς. Ιστορίες κάθε εποχής, κάθε τόπου, κάθε φυλής και κάθε γλώσσας. Ιστορίες συνηθισμένες, ιστορίες παράξενες. Ιστορίες λογικές, ιστορίες παράλογες. Ιστορίες για το σκυλί-σύντροφο και για το σκυλί-αντίπαλο, για το σκυλί-βοηθό και για το σκυλί-εμπόδιο, για το σκυλί-«άλλον» και για το σκυλί-«φερέφωνο», για σκυλιά με ανθρώπινες ιδιότητες, για ανθρώπους με σκυλίσια χαρακτηριστικά, για τον σκυλίσιο εαυτό του αφηγητή.

Μερικές τέτοιες ιστορίες δίνει και το βιβλίο αυτό. Μιαν ανθολόγηση απ' την παγκόσμια και την ελληνική πεζογραφία (σε μορφές των Νεότερων Χρόνων και με έμφαση στον 19ο και τον 20ό αιώνα). Μιαν επιλογή πρωτότυπων ή μεταφρασμένων λογοτεχνικών κειμένων (μα όχι κειμένων της προφορικής λαϊκής αφήγησης ούτε της διασκευασμένης παραλογοτεχνίας ή της λογοτεχνίας για παιδιά). Μια μικρή πινακοθήκη κειμένων σε γλώσσα δημοτική, μικτή ή και λόγια. Μια σειρά από μικρές ή μεγάλες λογοτεχνικές ιστορίες, ολόκληρες ή αποσπασματικές, κομμάτια μυθιστορημάτων, διηγήματα ή μέρη διηγημάτων, μύθους και απολόγους, ως και πρόζες ποιητικές.

Φίλοι κι εχθροί των σκυλιών όλου του κόσμου, ενωθείτε και διαβάστε!

Α. Παρίση

Χρίστος Χριστοβασίλης

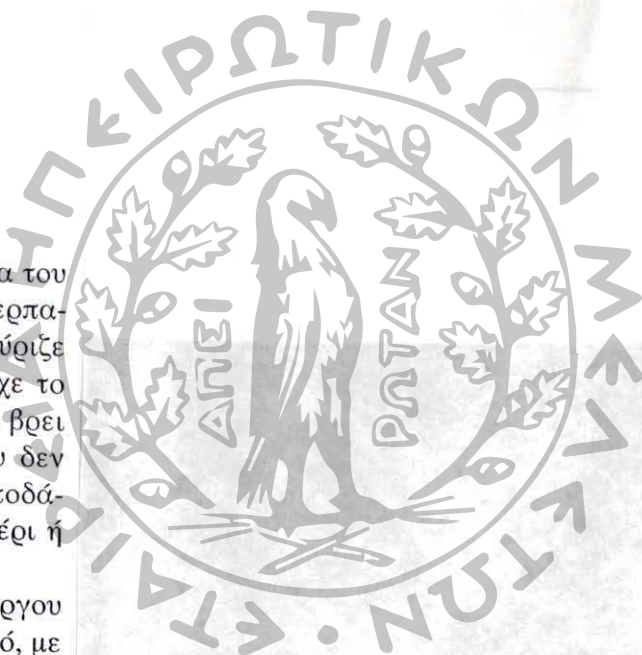
Διηγήματα της σιάνης

Ο ορφανεμένος πιστικός

Ο καημένος ο Γιώργος!

Γύριζε από τα Γιάννινα, μαύρος κι άλαλος, με την κλίτσα του σβάρνα-σβάρνα και τον πιστό του τον Τραχήλη από πίσω. Περπατούσε άναργα-άναργα, σαν να γύριζε από ξόδι, που του τσιβούριζε την καρδιά, ή σαν να ήταν τα τσαρούχια του μολυβένια. Είχε το κεφάλι σκυφτό και τα μούτρα κατηφιασμένα, σαν να τον είχε βρει μεγάλη δυστυχία, και την κλίτσα του σερνάμενη, αυτός, που δεν ήξερε ποτέ τι θα ειπεί αργοπάτημα, κι είχε πάντα φτερά στα ποδάρια, πάντα το κεφάλι σηκωμένο, και πάντα την κλίτσα στο χέρι ή στον ώμο!

Τι μεγάλο κακό νά 'πεσε στο κεφάλι του καημένου του Γιώργου και γύριζε από τα Γιάννινα μαύρος κι άλαλος, με το βήμα αργό, με το κεφάλι σκυφτό, με τα μούτρα κατηφιασμένα και με την κλίτσα σβάρνα-σβάρνα, σαν να γύριζε από ξόδι, ή σαν να ήταν τα τσαρούχια του μολυβένια;

Δεν είχε πλια πρόβατα ο καημένος ο Γιώργος! Τα είχε πουλήσει όλα στα Γιάννινα, και γι' αυτό γύριζε μαύρος κι άλαλος, με το βήμα αργό, με το κεφάλι σκυφτό, με τα μούτρα κατηφιασμένα, και με την

κλίτσα σβάρνα-σβάρνα, σαν να γύριζε από ξόδι, ή σαν να ήταν τα τσαρούχια του μολυβένια.

Τα 'χε πουλήσει όλα τα πρόβατά του στα Γιάννινα ο καημένος ο Γιώργος, γιατί ο Μήτρος ο αδερφός του, που κρατούσε το σπίτι, είχε χρεωθεί από τες αφοριές τόσο πολύ που αναγκάστηκε να ξενιτευτεί, και τον διάταξε, ως μεγαλύτερος που ήταν, να πουλήσει τα πρόβατα, για να βγάλει το χρέος, και ν' αφήσει πλια τα ξεχειμαδιά και τα ξεκαλοκαιριά, τα κοπάδια και την κλίτσα, την στρούγκα και την φλογέρα και να κατεβεί στο χωριό, να πιάσει την χερολάβα, να γένει ζευγίτης και να προστατεύσει την μάνα τους, τες γυναίκες τους και τα παιδιά τους, γιατί δεν μπορούσε να μείνει το σπίτι δίχως άντρα νοικοκύρη.

Σαν τ' άκουσε αυτά ο Γιώργος τού 'ρθε πλαταριά! Προσπάθησε να πείσει τον αδερφό του να μην πάγει στην ξενιτιά, αλλά του κάκου! Έτσι λοιπόν, θέλοντας και μη, ο καημένος ο Γιώργος αποφάσισε, από πιστικός, που ήταν γεννημένος, να γένει ζευγίτης, που δεν ήταν, κι από λεύτερο πουλί του αγέρα να γένει πουλί του κλουβιού! Κακό πράμα, αλλά τι νά 'κανε; Τ' αποφάσισε, αλλά και δεν τόκανε πάλε η καρδιά...

Καβαλίκεψε ο αδερφός του ο Μήτρος και πάει σε ξένα σύνορα και σε ξένο βασίλειο, κι η μάνα του τον τρώγονταν καθεμέρα να ξεκάνει τα πρόβατα που 'χε και να κατεβεί στο χωριό, όπως τον διάταξε ο αδερφός του ο Μήτρος, να πιάσει το ζευγάρι, κι η γυναίκα του με την νύφη του την Μήτραινα τον φοβέριζαν πως, αν δεν έρχονταν στο χωριό, θά 'παιρναν τα παιδιά τους και θα πήγαιναν η καθεμιά στο πατρικό της και θ' άφηναν την μάνα του μονάχη, σαν το κούτσουρο στο ρόγγι, γιατί ήταν νιες και ζηλεμένες και φοβόνταν να μένουν χωρίς ίσκιο αντρός στο σπίτι...

Τι να κάνει λοιπόν ο καημένος ο Γιώργος; Έφτασε το μαχαίρι στο κόκαλο. Είδε κι απόειδε, λογαριάστηκε με τον τσιελεγκά του, πήρε ό,τι είχε να λάβει σε βούτυρο, τυρί και μαλλί, ξέκοψε το μικρό του κοπάδι, τό 'βαλε μπροστά και κατέβηκε στα Γιάννινα με τα δυο του σκυλιά, τον Τραχήλη και τον Κοράκη, σκυλιά σπάνια που 'χαν ξεσκίσει εκείνες τες ημέρες έναν λύκο.

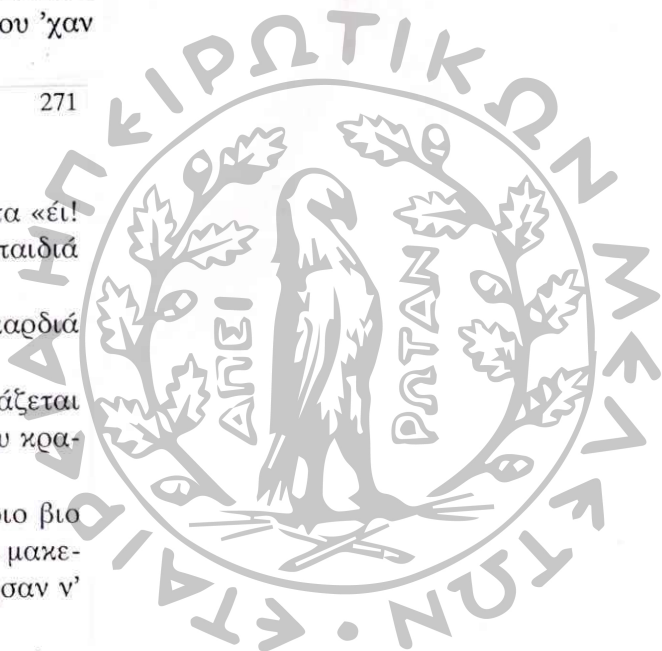
Καθώς κατέβαζε τα πρόβατα στα Γιάννινα, σαλαγώντας τα «εί! έί!», του φαίνονταν ότι σαλαγούσε για το μακελειό τα ίδια τα παιδιά του!

Ο καημένος ο Γιώργος! Μαζεύτηκε όλο το αίμα του στην καρδιά του σαν μολύβι και βαρύτερο ακόμα.

Δεν είναι χειρότερο πράγμα στον κόσμο από το ν' αναγκάζεται κανείς να πουλάει το βιο του, το αγαπημένο βιο του, που του κρατιέται από την καρδιά.

Άμα μπήκε στα Γιάννινα ο καημένος ο Γιώργος με τέτοιο βιο βουνίσιο, ένα κι ένα, τον περικύκλωσαν από την μια μεριά οι μακελάρηδες κι από την άλλη μερικοί τσιελεγκάδες και του ζήτησαν ν' αγοράσουν τα πρόβατά του.

Ο Γιώργος, κοιτάζοντας τους μακελάρηδες με τ' άγριά τους μάτια και τα κόκκινα πρόσωπα και με τα χαντζάρια τους στο σελάχι, του φαίνονταν σαν χάροι, κοιτάζοντας και τους τσιελεγκάδες, του φαί-

γένει! — ο χαβωμένος ο λύκος, κι άμα έρθει με το καλό ο αδερφός σου —καλολυγγιάξη! — θα σου τα γυρίσω με την ίδια συμφωνία!

Σιάστηκε λίγο η καρδιά του καημένου του Γιώργου μ' αυτά τα λόγια, πήρε λίγο θάρρος, κι ύστερα φιλώντας στο πρόσωπο τον Μπέλο, το γκεσέμι, την Λάγια, την μηλιώρα, που σβαρνίζονταν καταγής τα μαλλιά της, την Κάλεσια, που ήταν ψηλή και χοντρή, σαν πρώτο κριάρι, μέσα στην κοπή, την Κότσινη, που 'χε το μαλλί σαν μετάξι, και την Μπάλια την ρούντα, γύρισε τες πλάτες και ρούπησε κι έγινε άφαντος, σαν νά 'μελλαν να πέσουν απάνω του τα σπίτια της πολιτείας και να τον πλακώσουν ή σαν να τον κυνηγούσαν από πίσω φίδια και στοιχειά!

Στο φυγιό του Γιώργου, ακολούθησαν και τα δυο σκυλιά, ο Τραχήλης κι ο Κοράκης, που τα 'χε ξεχάσει αυτός απάνω στο θόλωμα του νου του, αλλά το ένα —ο Κοράκης—, άμα έκανε καμιά δεκαριά δρασκελιές, γύρισε κι είδε τα πρόβατα, που τα μάζευε ο αγοραστής ο τσιέλεγκας, κοντοστάθηκε κομμάτι, μην ξέροντας τι να κάνει, και ποιον ν' ακολουθήσει: τον Γιώργο ή το κοπάδι, κι εκεί που ζύγιαζε ο νους του πότε από την μια μεριά και πότε από την άλλη, χάθηκε ο Γιώργος από τα μάτια του μέσα στην πολυκοσμία της πολιτείας, ή έστριψε σε καμιά γωνιά, φεύγοντας προς τα έξω. Τότε ο Κοράκης, θέλοντας και μη, γύρισε στο πουλημένο κοπάδι και στον ξένον τσιέλεγκα, φέροντας γύρω τα πρόβατα με χαρά, χοροπηδώντας και κουνώντας την ουρά του.

Ο Τραχήλης αγαπούσε πλιότερο τον αφεντικό του και τον ακολούθησε, κι ο Κοράκης αγαπούσε πλιότερο τα πρόβατα κι έμεινε μ' αυτά.

Κι έτσι ο Γιώργος τραβούσε για το χωριό του μαύρος κι άλαλος, περπατώντας άναργα-άναργα σαν νά 'ρχονταν από ξόδι, ή σαν να ήταν τα τσαρούχια του μολυβένια, σκύφτοντας το κεφάλι του, σαν να τον είχε βρει μεγάλη δυστυχία και σέρνοντας την κλίτσα σβάρνα-σβάρνα σαν ορφανεμένος πιστικός που ήταν!

Τι τρικυμία ήταν εκείνην την στιγμή μέσα στην καρδιά του καημένου του Γιώργου, και τι ανεμοστρόβιλος λύπης κλωθογύριζε μέσα στο κεφάλι του! Όλο το ζηλεμένο κοπάδι του, εκατό κεφάλια μι-

274 *Ιστορίες για σκύλους*

κρά-μεγάλα, πόπιαναν μια ακέρια πλαγιά στο βουνό, όταν βοσκούσαν και γέμιζαν δυο καρδάρες γάλα την άνοιξη, είχαν γίνει ένα τόσο δα κομματάκι μάλαμα, τρεις φορές μικρότερο από ένα σβώλο τυρί, που θέλει να φάει ένα πιστικόπουλο στην καθισιά του.

Αλλ' εκείνο το κομμάτι το μάλαμα τον έκαιγε μέσα στον κόρφο του, σαν να είχε γίνει αναμμένο κάρβουνο, σαν να ήταν ένα κομμάτι Κόλαση μες από τα Τάρταρα του Άδη. Εκείνα τα χρήματα του πλήγωναν την σάρκα του, σαν να ήταν από τα χρήματα του Γιούδα, που αγοραπούλησαν τον Χριστό! Έβαλε το χέρι του να τα βγάλει μέσ' από τον κόρφο του, να τα πετάξει πέρα, να λευτερωθεί, και να φύγει το βάρος από τα πόδια του και το κακό από το κεφάλι του, κι από την καρδιά του, και τό 'βγαλε τρομαγμένος, γιατί του φάνηκε ότι εκείνες οι είκοσι πέντε λίρες είχαν γίνει είκοσι πέντε κίτρινα φίδια μ' ολάνοιχτα τα στόματά τους! Έφριξε από τον φόβο του κι από την τρομάρα του, που 'χε μια τέτοια φιδοφωλιά απάνω του. Δεν ήξερε τι να κάνει και πώς να βγάλει τον εχτρό, που ήταν κονεμένος μέσα στον κόρφο του! Κρύος ιδρώς τον περιχούσε από την στενοχώρια του κι ο Τραχήλης, το πιστό του σκυλί, στάθηκε και τον κοίταζε στα μάτια. Δεν μπόρεσε, τέλος, να βασταντεί ορθός κλονί-

Τότε ο Τραχήλης κάθισε στα πιασινά, κοντά στο κεφάλι του αφεντικού του, και τον φύλαγε, σαν η μάνα τ' αρρωστημένο της παιδί! Δεν είχε όμως ο καημένος χέρια να τον βαϊλέψει, και λόγο να τον ρωτήσει για τον καημό της καρδιάς του. Τον κοίταζε, τον κοίταζε και του σκορδομπουλίζονταν τα μάτια από την πολλή του λύπη. Τι να τ'όκανε; Ο Θεός τον είχε πλάσει σκυλί, χωρίς χέρια και χωρίς λόγο!

Σ' αυτό απάνω, νά σου και περνάει ένας χωριανός του Γιώργου, π'όρχονταν κι αυτός από τα Γιάννινα και πήγαινε για το χωριό. Τον κοίταξε, τον κοίταξε καταγής πεσμένον και τον γνώρισε.

— Μωρ' εσύ είσαι, Γιώργο! του είπε.

Ακούοντας την φωνή ο Γιώργος άνοιξε τα μάτια του και του απολογήθηκε:

— Εγώ είμαι!

— Τ' έχεις, ωρ' αδερφέ, κι είσαι έτσι; τον ρώτησε.

— Είμαι άρρωστος, Κίτσιο μου! του απολογήθηκε ο Γιώργος. Άρρωστος του θανάτα! Έχω ένα σφάχτη στην καρδιά, βάλε το χέρ' σου στον κόρφο μου και πάρε ένα κομπόδεμα, π'όχω μέσα και δώσ' το της μάνας μου, και να της πεις να πληρώσει μ' αυτό το χρέος του σπιτιού και να γράψει του αδερφού μου να της στέλνει από την ξενιτιά, για να ζήσει κι αυτή κι οι νυφάδες της και τ' αγγόνια της, και να μην ξαναχρεωθεί το σπίτι, κι ότι εγώ δεν θα 'ρθω στο χωριό και γυρίζω πίσω στην Ροδόβολη να ρογιαστώ, κι όλη μου την ρόγα θα την κάνω πρόβατα, κι ότι δεν μπορώ να γένω... ζευγίτης! Να το βγάλ', πε της, από τον νου της ότι θα με ιδεί να κάνω χωράφ'!

Έβαλε ο Κίτσιος το χέρι μέσα στον κόρφο του Γιώργου, πήρε το μαντίλι με τες λίρες, κι άρχισε να συλλογιέται πώς μπορούσε να τον κουβαλήσει στο χωριό του και στο σπίτι του.

Άμα ένιωσε ο Γιώργος βγαλμένες τες λίρες από τον κόρφο του, αμέσως ανάθηλε! Άνοιξε τα μάτια του, κάθισε σταυροπόδι, έσιασε το μουστάκι του, πήρε την κλίτσα στα γόνατά του, άρπαξε τον Τραχήλη στην αγκαλιά του, κι άρχισε να τον χαϊδεύει, σαν πατέρα στο μοναχοπαιδί του. Φώναξε και τον Κοράκη, νομίζοντας ότι βρίσκονταν κι αυτός εκεί κοντά:

— Κω! Κοράκη! Κω, Κοράκη!

Αλλά πού Κοράκης! Κοίταξε ολόγυρά του. Δεν φαίνονταν πουθενά. Τότε κατάλαβε την προδοσιά του Κοράκη, ότι ακολούθησε το πουλημένο κοπάδι κι είπε στον πιστό Τραχήλη με θανατικό χαμόγελο:

— Πού 'ν' ο σύντροφός σου ο Κοράκης, ωρέ Τραχήλη μου! Μας αρνήθηκε ο άπιστος, γιατί είμαστε τώρα φτωχοί και ξεπροβατιασμένοι; Ε;

Τον κοίταξε ο καημένος ο Τραχήλης στα μάτια και φαίνονταν σαν νά 'νιωθε τα λόγια του, αλλά δεν είχε κι αυτός το μέσον να του αποκριθεί.

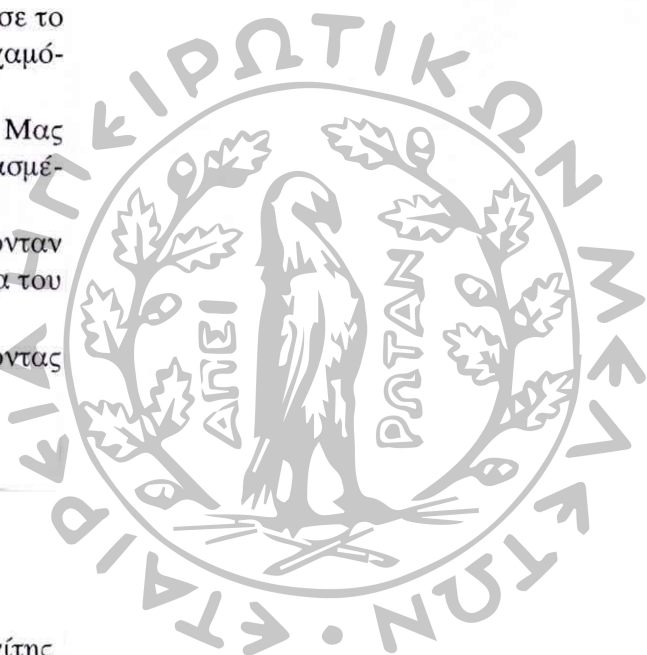
Ο Κίτσιος στέκονταν ορθός και λόγιαζε όλα αυτά και βλέποντας το καλύτερεμα του Γιώργου, χάρηκε και τον ρώτησε:

— Πώς είσαι τώρα, Γιώργο;

— Καλύτερα, Κίτσιο! Δόξα τω Θεώ.

— Μπορείς, Γιώργο, να σηκωθείς να πάμε μαζί στο χωριό;

— Για το χωριό το είχα, μπρ' αδερφέ Κίτσιο, για να γένω ζευγίτης και ξέκανα σήμερα τα πρόβατά μου. Τα χρήματα αυτά που πήρες από τον κόρφο μου είν' η άτιμη τιμή τους! Αλλά καταλαβαίνω ότι

δεν είμαι άξιος για τον κάμπο, και για το χωράφι. Εγώ, Κίτσιο μου, θέλω πρόβατα, βουνά, βρύσες και λαγκάδια και νεροσυρμές και πλάγια το καλοκαίρι, και χειμαδιά, και λιβάδια και γλυκά προσήλια τον χειμώνα... Νά γι' αυτό μ' ήρρες εδώ καταγής σαν λαβωμένο φίδι...

Ύστερα από λίγο σηκώθηκε στα ποδάρια του κι εξακολούθησε την ομιλία.

— Δώσε, Κίτσιο μου —να χαρείς τα μάτια σου—, αυτά τα χρήματα στη μάνα μου και πε της, όπως σου είπα, να βγάλει όσο χρέος έχει μ' αυτά, και να γράφει του αδερφού μου να της στέλλει να ζησει το σπίτι της για να μην ξαναχρεωθεί πάλε, κι εμένα να μ' έχει ξεγραμμένον από ζευγίτη, εξόν αν θέλει τον θάνατό μου!

Και τεντώνοντας το χέρι του, απεχαιρέτησε τον Κίτσιο, λέγοντάς του:

— Έχε γεια και καλήν αντάμωσιν τον χινόπωρο!

— Καλή αντάμωση να δώσει ο Θεός, του απολογήθηκε κι ο Κίτσιος και ξεχωρίστηκαν.

Ο ένας τράβηξε για το χωριό του κι ο άλλος για τα βουνά.

Μπορούσε να βρει ρόγα ο Γιώργος, αν και μισοκαιρίς. Είχαν όλοι οι τσιελεγκάδες ανοιχτές τες στάνες τους γι' αυτόν. Τον ήξεραν κι οι πέτρες και τα κλαριά τι άξιος και τι τίμιος πιστικός ήταν. Ήξεραν ότι ήταν ψυχογιός του Γιάτσιο, του ξακουσμένου τσιέλεγκα σ' όλα τα Ζαγόρια, και σ' όλην την Καραμπεριά και την Τσιαμουριά, ξεκαλοκαιριά και ξεχειμωνιά, κι όποτε ήθελε να βρει ρόγα, έβρισκε όπου κι αν ζητούσε, γιατί όσοι πιστικοί είχαν φάγει ψωμί με τον Γιάτσιο δείχνονταν με το δάχτυλο και προτιμιόνταν.

Ο Γιώργος ήταν πιστικός από τα μικράτα του, δεκαπέντε χρόνια συγκατατούμενα. Οχτώ χρονών παιδί, μια χαψιά άνθρωπος, είχε πρωτοπάρει την κλίτσα και πήγε πιστικούδι, κοντά στον Γιάτσιο, τον πρωτοτσιέλεγκα των χειμαδιών της Τσιαμουριάς και των ξεκαλο-

καιριών του Ζαγοριού. Δεν ήταν ξεχειμαδιό, που να μην είχε ξεχειμωνιάσει, και ξεκαλοκαιριό, που να μην είχε ξεκαλοκαιριάσει, και προσήλιο, που να μην είχε προσηλιαστεί, κι απόγωνο, που να μην είχε απογωνιάσει, ούτε ψηλή ράχη και βουνόπλαγο, που να μην είχε βαρέσει την φλογέρα του ο Γιώργος! Πρώτος στο βόσκημα, πρώτος στο φράξιμο και το φκιάσιμο των μαντριών, πρώτος στο προστήλασμα, στο σκάρισμα, στον κούρο, στ' άρμεγμα, στο πήξιμο του τυριού, στο πάστρεμα των καρδαριών, στο φκιάσιμο των ασκών και των κουλουριών, στο διάλεγμα των κουδουνιών και των κύπων, στο γνώρισμα των γιδιών και των προβατιών, στο φλογερολάλημα που αντηχούσαν περίχαρα και χόρευαν οι Ξωτικές κι οι Νεραίδες όταν λαλούσε την φλογέρα του...

Σ' όλα πρώτος! Πολλά κοπάδια τα γνώριζε από μια ώρα μακριά, από τα κυπροκούδουνά τους. Δεν τ'όβγαινε κανένας στο περπάτημα, στο σιούρισμα, στο σαλάγημα και στην παλικαριά. Ήταν ο Γιώργος με τ' όνομα ανάμεσα σ' όλους τους πιστικούς και δεν είχε κοιμηθεί ποτέ του κάτω από σκέπη σπιτιού, αφόντας είχε πάρει την κλίτσα στο χέρι. Χριστούγεννα, αποκριές και Λαμπρή στα πρόβατα και στα γίδια. Σωστό αγρίμι, αλλ' αγρίμι με καρδιά και με όνειρα. Η καρδιά του ήταν γεμάτη από αγάπη για γίδια και για πρόβατα, και τ' όνειρό του ήταν, όπως άρχισε με μια προβατίνα, την Κάλεσια, κι έκανε στάνη μ' εκατό πρόβατα, να γένει αρχιτσιέλεγκας, με χίλια, δυο χιλιάδες, τρεις χιλιάδες πρόβατα, κι άλλα τόσα γίδια, όλα δικά του και πάλε δεν χόρταινε. Ήθελε να όριζε όλα τα χειμαδιά της Πρέβεζας, της Πάργας, των Φιλιατών και του Δελβίνου, κι όλα τα ξεκα-

λοκαιριά του Ζαγοριού, της Σαμαρίνας, του Σμόλιγκα, του Μετσόβου και πάλε δεν χόρταινε!

Όταν είχε πρωτομπεϊ πιστικούδι, η ρόγα του για έξι μήνες ήταν όλο-όλο μια κάπα, ένα ξευγάρι τσαρούχια και το ψωμί που θά 'τρωε. Επειδή όμως τον αγαπούσε πολύ ο αρχιτσιέλεγκας ο Γιάτσιος, γιατί ήταν άξιο, πέκουλο και τίμιο παιδί, του χάρισε απάνω στο εξάμηνο και μια προβατίνα από τις δικές του, μια γραμμένη Κάλεσια, που ξεχώριζε μέσα σε κοπή από τρεις χιλιάδες πρόβατα. Αλλά πώς του τον έδωκε αυτόν τον θησαυρό ο Γιάτσιος; Δεν έδινε ο Γιάτσιος

278

Ιστορίες για σκύλους

αυτήν την προβατίνα ούτε σε βασιλιά, ό,τι κι αν τ'όταζαν, αν δεν ακολουθούσε το επόμενο περιστατικό: Μια νύχτα, είχε ξεκόψει ένας λύκος καμιά δεκαριά πρόβατα, μαζί μ' αυτήν και την Κάλεσια, κι ο Γιώργος για την αγάπη της Κάλεσιας μόνον και μοναχά, άμα σηκώθηκε, κίνησε από κοντά μαζί με τα σκυλιά κι «ώωω!» απ' εδώ, κι «ώωω!» απ' εκεί, με τες φωνές, μπόρεσε κι έβγαλε αυτά τα πρόβατα από το στόμα του λύκου, χωρίς να λείψει ένα, αλλ' η Κάλεσια ήταν δαγκαμένη βαριά στον λαιμό από τον αντίχριστο τον λύκο, κι επειδή έδειχνε ότι θα ψοφούσε, την χάρισε ο τσιέλεγκας του Γιώργου ετοιμόψοφη, για να ιδεί την τύχη του, κι ο Γιώργος κατόρθωσε με τα βαϊλέματά του να γερέψει την λαβωμένη προβατίνα, κι απ' αυτήν κρατιόνταν όλα τα πρόβατα, που 'χε αποχτήσει ο Γιώργος απάνω στα δεκαπέντε χρόνια, π'όκανε πιστικός, κρατώντας κάθε χρόνο όλα τα θηλυκά κι αλλάζοντας τ' αρσενικά με θηλυκά, ή πουλώντας τ' αρσενικά και τα παλιά θηλυκά κι αγοράζοντας θηλυκά. Γι' αυτό και το κοπάδι που πήγε στο παζάρι ο Γιώργος και το πούλησε ήταν όλο, έτσι κι αλλιώς, παιδιά της Κάλεσιας, όλα ένα κι ένα ως απόγονα της ξακουστής προβατίνας.

Μόλις ξεχωρίστηκε ο Γιώργος από τον Κίτσιο, βάρεσε ποδάρι για τ' αγαπημένα του βουνά, σαν διψασμένο ελάφι που τρέχει να πάει στην νεροσυρμή να πιει νερό. Έτρεχε-έτρεχε με την κλίτσα στον ώμο και με τον Τραχήλη από πίσω, και πριν βασιλέψει ο ήλιος βγήκε από τον κάμπο κι έπιασε το Ζαγορίσιο κι όταν έγειρε ο ήλιος πίσω από τα βουνά της Τσιαμουριάς και δεν έμενε στο διάβα του παρά τ' όμορφο ηλιοβασίλεμα, σαν μια πανέμορφη λίμνη χρυσαφένια, ο Γιώργος ήταν απάνω στη ράχη της Τζουντήλας, που 'χε αντίκρυ της δυο-τρία κοπάδια, που ανέβαιναν τες πλαγιές, βόσκοντας όμορφα-όμορφα, ενώ τα κουδούνια πήγαιναν συγκερατητά «κρικρι-κρικρικρίιιι» και χάνονταν ο ήχος τους μέσα στον αγέρα. Στάθηκε εκεί να ξεκουράσει τα κουρασμένα ποδάριά του, και να ησυχάσει την βαλαντωμένη καρδιά του.

Στέκοντας αυτός, στάθηκε κι ο Τραχήλης.

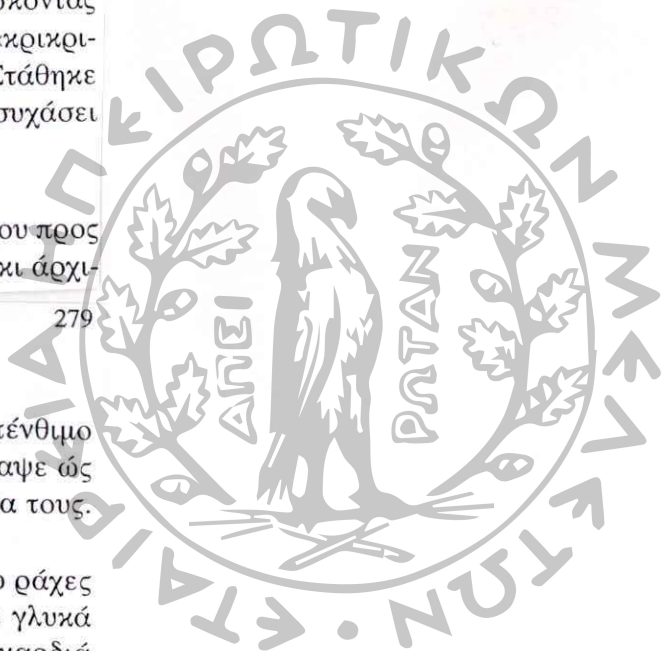
Ακούμπησε σ'ένα μεγάλο κοτρόνι, έχοντας το πρόσωπό του προς τα ευτυχισμένα κοπάδια, αιστάνθηκε όλη του την ορφάνια, κι άρχι-

Ιστορίες για σκύλους

279

σε να κλαίει σαν μικρό παιδί. Σμίγονταν το κλάμα του με το πένθιμο ουρλητό του Τραχήλη. Έκλαψε ο καημένος ο Γιώργος, έκλαψε ως που αλάφρωσαν τα στήθια του από το βάρος που ήταν μέσα τους. Την τρικυμία διαδέχτηκε για μια στιγμή γαλήνη.

Απάνω ημερογάλασιος ουρανός, γεμάτος άστρα και κάτω ράχες και βουνόπλαγα, με λόγγα, με λιβάδια, με κοπάδια, και με γλυκά αντηχήματα από κυπροκούδουνα και φλογερολαλήματα. Η καρδιά του δεν έβρισκε καθαρή παρηγοριά, αλλ' απλή ανακούφιση. Τα πρόβατα, που του θύμιζαν την ορφάνια του, τα πρόβατα με τα κου-

δοῦναι τους «ντιγγ-ντιγγ-ντίγγ» και με τες φλογέρες των πιστικών τους, του άνοιγαν την καρδιά και του την έκαναν σαν ανοιξιιάτικο περιβόλι... Λησμόνησε την ορφάνια του, λησμόνησε την δυστυχία του, και φαντάσθηκε ότι όλα εκείνα τα πρόβατα και τα γίδια ήταν του τσιελεγκάτου του, κι ότι μέσα σ' αυτά έβοσκαν και λαλούσαν και τα κουδούνια του Μπέλου του, της μηλιώρας Λάγιας του, της Μπέλας του και της Στερφοκάλεσιάς του, της μεταξόμαλλης Κότσι-νής του, και της ρούντας Μπάλιας του. Ανακάθισε σταυροπόδι, έβγαλε την φλογέρα του από το ζωνάρι, κι άρχισε να την λαλάει με καημό, που γιόμισαν τα λακκώματα από τους αγγελικούς της ήχους. Στην στιγμή έπαψαν όσες άλλες φλογέρες λαλούσαν γύρα του και μοναχά βασίλευε η δική του.

Λάλαε-λάλαε και δεν είχε χορτασμό. 'Όλ' η ανάσα του, όλη η πνοή του, όλη η ψυχή του, είχαν γίνει φωνή και χαρά της φλογέρας του. Αλλ' εκεί που ήταν στην ακμή του τ' αγγελικό φλογερολάλημα, σβήστηκε έξαφνα και κόπηκε, σαν δονούμενη χορδή λύρας κι άφησε στη μέση τον σκοπό. Οι πιστικοί, που ακουρμαίνονταν από κάτω την ουρανία μελωδία υποψιάστηκαν...

— Κάτι θά 'παθε ο λαλητής!

Λίγο ύστερα από το βούβαμα της φλογέρας ακούστηκε ψηλά την ράχη ένα θλιβερό και συγκρατούμενο ουρλητό μεγάλου σκυλιού: «'Αουουουουου! 'Αουουουουου! 'Αουουουουου!».

Πετάχθηκε ένας πιστικός απάνω εκεί κι ηύρε πεθαμένον, βοη-
θούμενος από τα ουρλητά του σκυλιού, τον Γιώργο, τον ξακουσμέ-
νον πιστικό των ξεκαλοκαιριών του Ζαγοριού και των ξεχειμαδιών

280

Ιστορίες για σκύλους

της Τσιαμουριάς! Κρατούσε ακόμα την φλογέρα στα χέρια του κι είχε πλάγι του την κλίτσα, ενώ ο Τραχήλης, το πιστό σκυλί, νιώθο-
ντας την καταστροφή, που 'βρε τον αφέντη του, κάθονταν της κοι-
λιάς, δίπλα στο κουφάρι κι ακουμπώντας το κεφάλι του στα μπρο-
στινά του ποδάρια, εξακολουθούσε να ουρλιέται λυπητερά:

— 'Αουουουουου! 'Αουουουουου! 'Αουουουουου!

— Τι τρέχει, ωρέ; του φώναξαν οι άλλοι πιστικοί από πέρα.

— 'Λάτε απάνω! τους απολογήθηκε λυπητερά. 'Λάτε απάνω!

Έτρεξαν κι οι άλλοι απάνω, και μαθόντας το κακό, άναψαν
φωτιά μ' αγκαθιές για να ιδούν ποιος ήταν ο πεθαμένος.

— Αχ! είπε ένας τους. Αυτός είν' ο Γιώργος!

Όλοι έσκυψαν το κεφάλι τους από την λύπη, σαν άκουσαν τ'
όνομα του Γιώργου. Ύστερα φορτώθηκαν το κουφάρι, το πήγαν στο
ρημοκλήσι, που ήταν εκεί κοντά, και τ' απόθεκαν μέσα.

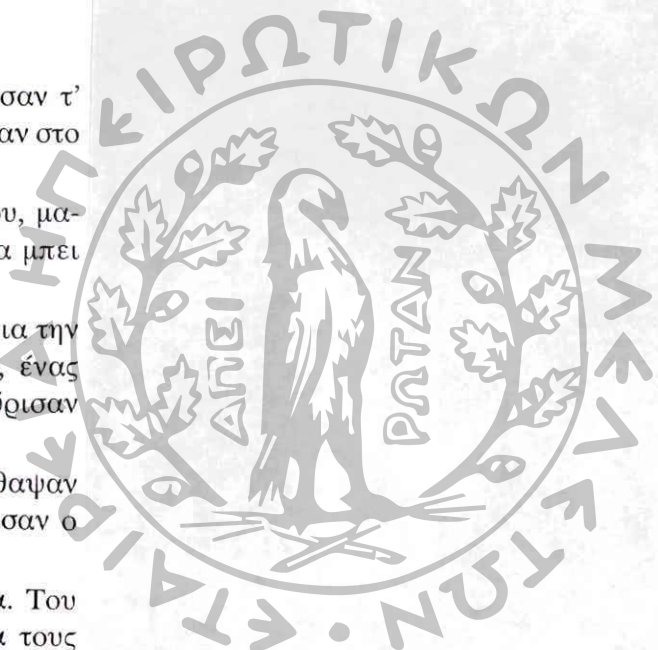
Ακολούθησε κι ο Τραχήλης το λείψανο του αφεντικού του, μα-
ραμένος, στην εκκλησιά, αλλ' οι πιστικοί δεν τον άφησαν να μπει
μέσα και κάθισε έξω.

Κάθισε δίπλα στον πεθαμένον εκείνος, που τον γνώριζε, για την
νεκροσυνητροφιά, και το ξανάνιωμα του αναμμένου κηριού, ένας
άλλος κατέβηκε στο χωριό να κράξει τον παπά, κι άλλοι γύρισαν
στα κοπάδια τους, ως που να 'ρθει ο παπάς.

Το πρωϊ σύνταχα ήρθαν όλοι οι πιστικοί με τον παπά κι έθαψαν
τον καημένον τον Γιώργο, το καμάρι των πιστικών και γύρισαν ο
καθένας στην δουλειά του.

Ο Τραχήλης όμως δεν θέλησε να κουνηθεί από το μνήμα. Του
κάκου τον μιλούσαν οι πιστικοί, και τόριχναν ψωμί για να τους
ακολουθήσει. Αυτός έμεινε ακίνητος εκεί δίπλα στο μνήμα!

Ύστερα από λίγες μέρες, περνώντας ένας πιστικός από το ρημο-
κλήσι ηύρε τον Τσανήλη ψόφιον απάνω στον τάφο του αφέντη του!

Τράβηξε το ψόφιο σκυλί από το ποδάρι μακριά από το μνήμα κι από την εκκλησιά, και τῶριξε σ' έναν γκρεμό, κι ό,τι είχε ενώσει τόσο σφιχτά η αγάπη κι η αφοσίωση, τα ξεχώρισε η πρόληψη, ότι δεν πρέπει να βρίσκονται ψόφια σκυλιά στα μνήματα των ανθρώπων!

σ-292

Χριστοβασίλης, Χρίστος (περ. 1855/1861-1937): Ενταγμένος στην τυπική ηθογραφική παραγωγή της Γενιάς του 1880, ο ηπειρώτης Χριστοβασίλης (ή Χρηστοβασίλης) έδειξε αρκετό ταλέντο στην εκμετάλλευση θεμάτων αγαπητών στη λαογραφία της εποχής, αλλά και γνώση στη καλλιτεχνική μεταφορά πραγματικών, συχνά, βιωμάτων της υπαίθρου. Προτού εγκατασταθεί, στα τελευταία χρόνια της ζωής του, στα Γιάννινα, τύπωσε στην Αθήνα κάμποσες σειρές διηγημάτων (*Διηγήματα της στάνης*, 1898, *Διηγήματα της ξενιτιάς*, 1899, *Διηγήματα θεσσαλικά*, 1900, κ.ά.).

Το διήγημα, που αναδημοσιεύεται εδώ, ανήκει στη συλλογή τεσσάρων κειμένων *Διηγήματα της στάνης*.

Ο ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ὁ Κουτσογιάννης ἦταν καὶ εἶναι τὸς ἀκόμα — γιὰ τὴν ζῆ καὶ βασιλεύει, ὡς τὰ τῶρα, μέσα στ' ἀγαπημένα του τὰ λογγάρια — ὁ ἀγριάνθρωπος τοῦ χωριοῦ, τὸ συνιῶρισμα τῶν λόγγων καὶ τῶν πλαγιῶν. Εἶχε γένει ἐικοσι χρονῶν, καὶ δὲν ἤξευρε τί θὰ εἶπῃ Γιάννινα, ἂν καὶ τὸ χωριό του δὲν ἦταν πλείοτε ἀπὸ ἕξη ὥρες μακριὰ ἀπ' αὐτὴν τὴν πολιτεία. Ὅλον τοῦ τὸν καιρὸν ἦταν τρυπωμένος στὰ λόγγα μὲ τὰ γίδια του καὶ μὲ τὰ γιδάρικά του, τὰ πρόβατά. Δὲν ἐβγαινε καθόλου στὸ κόσμο. Χρόνο στὸ χρόνο, τὴ Λαμπρὴ μοναχὰ πῆγαινε ταχτικὰ στὴν ἐκκλησιά· ντζικ-ντζικ, κουτσά-κουτσά, ἀκουμπώντας σὲ μιὰ γερὴ πατερίτσα, γιὰ νὰ κοιωνήσῃ καὶ ν' ἀκούσῃ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» καὶ δὲ μακτασμίγονταν πλεὶς μὲ κόσμο. Νύχτα-μέρα λόγγο καὶ μαντρί, ἢ στρουγγα καὶ λόγγο. Σωστό ἀνθρωπάγρομο.

Αὐτὴ ἦταν ἡ ζωὴ τοῦ, ἀφόντας μικρὸ παιδάκι, ἑπτὰ ὀχτῶ χρονῶν, εἶχε βγάλει ἕνα κακὸ θγαλτό, μιὰ μαύρη λούγκα στὸ παραδάγκαλο τοῦ ποδαριοῦ του, καὶ κουτσάθηκε. Ἀπ' αὐτὸ ντρέπονταν νὰ βγῇ στὸ χωριὸ σὺν ὅλος ὁ κόσμος, γιὰ νὰ μὴν τὸν ἰδοῦν οἱ τσιούπρες καὶ τὸν περιγελάσουν, γιὰ νὰ μὴν τὸν ἰδοῦν τὰ λεινοπαῖδα καὶ τοῦ φωνάξουν: «Γιάν! Γιάν! Κουτσογιάν!» γιὰ νὰ μὴν τὸν ἰδοῦν οἱ νιόνυφες καὶ τὸν λυπηθοῦν.

Οἱ δικοὶ τοῦ τοῦ πῆγαιναν κάθε βράδυ ψωμί καὶ προσφάγι στὸ χαιμάδι ἢ στὸ λόγγο, καὶ κάθε Σαββατόβραδο τὰ σκοutiά του γιὰ ν' ἀλλάξῃ καὶ στὸ μῆνα ἢ στὲς δυὸ μῆνες μιὰ φορὰ ἀπὸ ἕνα ζευγάρι φασκιὲς γιὰ τὰ τσαρούχια του, τσαρούχια μὲ λουριά, ποῦ δένονταν ὡς τὸ γόνα.

Ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς πλεῖς ὁμορφους ἀντρες τοῦ τόπου τοῦ, κι' ἀπὸ τοὺς πλεῖς γερούς, καὶ τόσο ἔτρεχε ἂν καὶ κουτσός, ὥστε δὲν τὸν ἔφτανε κανένας γερός καὶ δὲν τοῦ γλύτονε γίδι, ποῦ νὰ μὴν τὸ πιᾶσῃ στὴν ἀρέντα. Ἀγέρας μοναχός. Δὲς καὶ ἡ κουτσαμάρα τοῦ εἶχε βάλει φτέρὰ.

Ἀπόφευγε τὲς γυναῖκες, ποῦ πηγαίνουν κάθε πωρὸ στὸ λόγγο γιὰ νὰ κόψουν ξύλα, καὶ δὲ σμίγονταν νὰ κουβεντιάσῃ καὶ αὐτὸς σὺν ἀνθρώπος, ποῦ ἦταν παρὰ μὲ πιστικούς, εἴτε χωριανούς του, εἴτε συνορίτες του, καὶ ὅταν τὸν ἐπαινε ὁ καὺμὸς ποῦ αἰσθάνονταν μέσα του τί λεβέντης θὰ ἦταν, ἂν δὲν κουτσαίνωνταν — καὶ αὐτὸς ὁ καὺμὸς τὸν ἐπαινε κάθε μέρα — ἀνέβαινε σὲ μιὰ κοντοραχούλα καὶ ἀρχίζε νὰ λαλήτῃ τὴν φλογέρα του, ποῦ ἦταν ἀπ' ἀκτοκόκκαλο, καὶ δὲν τὴν ἔβανε στὸ σελάχι του ἂν δὲν ἔβλεπε τὰ γίδια ποῦ βοσκοῦσαν ὀλόγυρά του, νὰ παρατήσουν τὸ κλαρί, ἀπὸ τὴ γλύκα τοῦ ἤχου, καὶ νὰ γυρίσουν τὰ μοῦτρα τους πρὸς αὐτόν.

Ὅταν λαλοῦσε ἡ Κουτσογιάννης τὴ φλογέρα, δοσο βρισκοῦσαν κοντά του τὸν ἀφηκριωνιαν μὲ μεγάλη προσοχή, ἀπὸ κρυφά, γιὰτί, ἅμα ἐνοιῶθε ὅτι τὸν ἀφηκριωνιαν ἔπαυε τὸ λάλημα στὴ στιγμὴ. Εἶχαν παραλογίσει ὅλοι οἱ πιστικοὶ μὲ τὴν φλογέρα του κι' ἐσκαζαν ἀπὸ τὴ ζήλια τους. Ἐλεγαν συναμεταξύ τους καὶ σ'

ὅλον τὸν κόσμο ὅτι τὸ λάλημα αὐτό, ποῦ ὁμοιάζε σὺν ἀγγελικό, δὲν ἦταν δικό του, ἀλλὰ τὸ εἶχε ἡ φλογέρα νὰ λαλήτῃ ἐστὶ ὁμορφα κι' ἀνήκουστα. Ἐλεγαν τάχατες ὅτι ἡ φλογέρα λαλοῦσε κοὶ ὄχι τὸ στόμα, τὰ δάκτυλα, καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Κουτσογιάννη. Φθονερός κόσμος!

Μιὰ μπαμπόγρια — χειρότερη ἀπ' ὅλους — ἔλεγε ὅτι ἡ φλογέρα τοῦ Κουτσογιάννη ἦταν τοῦ ἀντρός μιανῆς Ἑωτικιάς καὶ ὅτι μιὰ μέρα τὴν πῦρε ὁ Κουτσογιάννης στὴ βρήση, ὅπου τὴν εἶχε λησμονήσει τάχατες ὁ ἀντρας τῆς Ἑωτικιάς.

Αὐτὰ ἔλεγε ἡ μπαμπόγρια, κι' οἱ ἄλλοι ποῦ δὲ μποροῦσαν νὰ λαλήσουν, σὺν τὸν Κουτσογιάννη, καὶ ἂν δὲν ἦταν νὰ τὸ πιστέψουν, τὸ ἐπίστεθαν μ' εὐχαρίστηση.

Μιὰ μέρα συνοήθηκαν τέσσαρες πέντε πιστικοὶ ξενοχωρίτες, κι' ἕνα-δυὸ ἀπὸ τὸ ἴδιο τοῦ χωριό, κι' ἐκεῖ, ποῦ κοιμῶνταν ὁ Κουτσογιάννης γλυκὰ-γλυκὰ κάτω ἀπὸ μιὰ πολὺκλαδὴ, καὶ πυκνόφυλλη βελανιδιά, πῆγε ἕνας τους σιγὰ-σιγὰ σὺν λαγός, καὶ ἀλαφρὰ-ἀλαφρὰ σὺν ἱσκιος, καὶ τοῦ τὴν ξέσυρε ἀπὸ τὸ σελιάχι, χωρὶς νὰ καταλάβῃ καθόλου, κι' ἐπειδὴ δὲν ἤθελε κανένας τους νὰ τὴν ἀφήκῃ στὸν ἄλλο γιὰ νὰ μὴ μαλώσουν καὶ σκοτωθοῦν ἀποφάσισαν νὰ τὴν τσακίσουν, καὶ ἔτσι τὴν ἔκαναν χιλιάδες κομμάτια.

Ἐνεκ' ἀπ' αὐτὸ ὁ Κουτσογιάννης τὸ γλυκόφωνο ἀηδόνι, τοῦ λόγγου χήριψε ἀπὸ τὴν ἀγαπημένη του τὴ φλογέρα ποῦ τὴν ἔσερνε πάντα μαζί του, σὺν χιλιόζηλεμένο ταίρι του, δέκα χρόνια ἀκέρει, παρηγοριώντας μ' αὐτὴ τ' ἀδίκημένα του νιάτα, καὶ τὴν ἀδικημένη του λεβεντιά.

Τοῦρθε νὰ σκάσῃ. Τοῦρθε νὰ σκοτωθῇ, ἀπὸ τὸ κακό του, γιὰ τὸ χαμὸ τῆς φλογέρας του, καὶ περβατοῦσε ὅλη-μέρα μὲ τὸ ντουφέκι στὰ χέρια, γιὰ νὰ πιτύχῃ κανένα ἀητό, νὰ τὸν σκοτώσῃ καὶ νὰ πάρῃ τὲς φλογέρες του. Ἀλλὰ εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ σκοτώσῃ κανεὶς ἀητό γιὰτί δὲ ζυγόνεται εὐκόλα, πετάει πετάει πολὺ ψηλά, κι' ἔχει φωλιά σ' ἀπάτητους γκρεμούς.

Πέρασε ὁ χινόπωρος, πέρασε κι' ὁ χειμῶνας, μπῆκε κι' ἡ ἀνοιξή, μὲ τὸ Μάη κι' ὁ καὺμένος ὁ Κουτσογιάννης βρισκόνταν ἀκόμα χωρὶς φλογέρα! Τὰ λόγγα κι' οἱ ρηματιὲς εἶχαν βουβαθῇ πλεῖς, χωρὶς τὸ ξωτικίσιο λάλημα τῆς φλογέρας του καὶ τὰ γιδοπρόβατα βόσκαγαν λυπημένα καὶ ξεκρδα. Χρινόπωρος καὶ χειμῶνας χωρὶς φλογέρα κακό, ἀλλὰ κατὶ ὑποφέρεται, ἀλλὰ ἀνοιξή καὶ καλοκαίρι, εἶναι ἀνυπόφορα. Ὁ πιστικός, ἂν δὲν ἔχῃ ἐκεῖ μέσα στὴν ἐρημία τοῦ λόγγου τὴ φλογέρα του, ἀναχασmiέται, νυστάζει, κοιμάται καὶ χάνει ἀπὸ κοντά του τὰ γιδοπρόβατα του. Πιστικός, χωρὶς φλογέρα εἶναι χαμένο ὄν. Εἶνε σὺν ἐκκλησιά χωρὶς σήμεντρο, σὺν ἀηδόνι χωρὶς φωνή, σὺν ρηματιά χωρὶς μουρμουρητό, σὺν κοπάδι χωρὶς κυπροκούδουνα. Ἡ φλογέρα δίνει τοῦ πιστικοῦ, ὄρεξη, τὸν γεμίζει χαρά, κι' εὐφροσύνη, καὶ τὸν κάνει νὰ στέκεται πάντα καὶ ἄγρυπνος καὶ νὰ συμμαζεύεται ἡ κοπὴ γύρα του.

Ἦταν μιὰ Δευτέρᾳ πρωί. Περνοῦσε ὁ ἀξά-

δερφός του ὁ Κώστας, γιὰ τὰ Γιάννινα. Ὁ ἀ-
ξάδελφός του ὁ Κώστας ἦταν ἀπὸ πλησιόχωρο.
Ὅσοι πᾶνε γιὰ τὰ Γιάννινα γνωρίζονται ἀπὸ
μακριά. Ἡ θάχουν ξύλα φορτωμένα τὰ
πρᾶμμά τους, ἢ ἂν εἶνε καθάλα θάχουν μιὰ
βελόντζα στρωμένη στὸ σαμμάρι, ἓνα ντισάκκι
περασμένο στὰ σκαρβέλια, μιὰ κᾶππα δεμένη
— ἂν δὲ βρέχη — καὶ κᾶμποσα σακκούλια, καὶ
κᾶμποσες πλόσκες κρεμασμένα ὅλα πίσω καὶ
μπροστὰ στὸ σαμμάρι.

Βγέποντας ὁ Κουτσογιάννης ἀπὸ μακριὰ
τὸν Κώστα νὰ διαβαίνει βῆκε πανάδρομα κα-
τοῦ φώναξε :

— Π' ὦρα καλή, ὦρέ !

— Γιὰ τὰ Γιάννινα !

— Γιὰ τᾶσου τοῖόσιό !

Στάθηκε ὁ Κώστας, κι' ὁ Κουτσογιάννης
βρέθηκε στὴ στιγμή στὸ πλαῖ του.

— Καλ' μέρα Κώστα !

— Πολλὰ τὰ ἔτη.

— Στὰ Γιάννινα, γιὰ ψῶνο.

— Δὲ μοῦ λές ; Μ' ἀγοράεις μιὰ
φλογέρα ;

— Τί νὰ σοῦ πῶ Γιάννη μου ! Ἡ φλογέρα
χρειάζεται νᾶναι κανεὶς μόνος του νὰ τὴν ἀγο-
ράσῃ. Ἐγὼ δὲ ξέρω νὰ τὴν λαλήσω. Μπορῇ
νὰ σ' ἀγοράσω καμμιὰ, ποῦ νὰ μὴν ἀξίξῃ.

— Τότε πρέπει ν' ἀποφασίσω νᾶρθω μόνος
μου, κατὰ τὸ λέγει σου . . .

— Εἴρω κι' ἐγὼ, ἀδερφούλη ; Ὅπως θέλ' εἰ !

— Μὲ παίρ'ς μαζύ σου . . . ;

— Σὲ παίρω, λέει ; Ὅρεξῃ νᾶχεις.

Τοῦ Κουτσογιάννη τὸ πρόσωπο, ξέλαμψε ἀπὸ
χαρὰ, καὶ εἶπε μὲ ξαποφασιά :

— Αἴντε ! Ὁμπρὸς κι' ὅτι εἶπα ὁ Θεός !

Καὶ λέγοντας αὐτὰ τράβησε μπροστὰ.

Ὁ δρόμος γιὰ τὰ Γιάννινα περνοῦσε ἀπὸ τὸ
χωριὸ τοῦ Κουτσογιάννη καὶ μάλιστα μπροστὰ
ἀπὸ τὸ σπίτι του. Ἀμα ἐφθασε μπροστὰ στὸ
σπίτι του, φώναξε ὅτῃν μάνα του μὲ μεγάλην
φωνήν :

Ἦρ' μάνα ! Ἦρ' μάνα !

Ὅρσε ! ἀπολογήθηκε ἡ μάνα τοῦ Κουτσο-
γιάννη ἀπὸ μέσα, καὶ στὴ στιγμή βῆκε στὴν
ἐξώθυρα.

— Τὰ καλά μ' τὰ σκουτιά ! εἶπε ὁ Κου-
τσογιάννης μὲ βία.

— Σὲ καλὸ σου, παιδάκι μου ! Τοῦ εἶπε ἡ
μάνα του. Καὶ πῶς ἦταν αὐτό ;

— Θὰ πάω στὰ Γιάννινα ν' ἀγοράσω φλο-
γέρα ! . . . θὰ πάω μὲ τὸν Κώστα . . . Ἐκεῖνη
τὴ στιγμή ξεμύτησε καὶ ὁ Κώστας μὲ τὸ μου-
λᾶρι του καθάλλα.

Κι' ἐνῷ ἡ μάνα του ἄνοιγε τὴν κασέλα γιὰ
νὰ βγάλῃ τὰ καλά σκουτιά του, ὁ Κουτσο-
γιάννης τῆς ἔλεγε :

— . . . Ἐγὼ, ποῦ λές, μάνα, μὲ τὸ θέλημα
τοῦ Θεοῦ, θὰ εἶμαι αὐριο τὸ βράδυ ἐδῶ. Ὅσο
ποῦ θὰ λείπω νὰ στείλῃς τὸν Παῦλο στὰ σφα-
χτά . . .

Ὁ Παῦλος ἦτον ὁ μεγαλύτερος ἀδερφός, κι'
εἶχε ὡς ἔργο τὸ ζευγάρι.

Σὲ μιὰ στιγμή ὁ Κουτσογιάννης ἄλλαξε,
συγρίστηκε, πῆρε καὶ πέντε ἔξη γρόσια ἀπὸ
τὴ μάνα του, γιὰτὶ αὐτὴ νοικοκύρευε στὸ σπίτι,
ἐνεκα ποῦ ὁ ἄντρας τῆς ἦτον ἀπὸ καιρὸ πεθα-
μένος, καὶ ξεκίνησε κάνοντας, τὸ σταυρό του,
σὰν νὰ ξεκινοῦσε γιὰ κανένα μεγάλο ταξεῖδι.
Ὡς ἓνα διάστημα τὸν ἀκολουθεῖ κι' ἡ μάνα

του σταυροκοπώντας. δακρύζοντας καὶ λέγον-
τας μοναχὴ τῆς :

— Ὦρα σου καλή, παιδάκι μου ὦρα σου
καλή ! Νὰ σὲ ξεκινήσω καὶ γαμπρό . . .

Ὁ Κουτσογιάννης βλέποντας τὴν μάνα του
νὰ τὸν ἀκολουθεῖ πλείοτε ἀπ' ὅσο ἔπρεπε
γιὰ ἓνα ταξεῖδι ἕως τὰ Γιάννινα γύρισε καὶ
τῆς εἶπε :

Γύρσε πίσω καὶ μὴ χολοσκάνης. Αὐριο βράδυ
θὰ εἶμαι ἐδῶ, σοῦ εἶπα ! Μόνο τὰ σφαχτά καὶ
τὰ μάτια σου, ὅσο νὰ γυρίσω !

Ὁ Κουτσογιάννης μὲ τὸν ξάδερφό του τὸν
Κώστα σκαπέτησαν, καὶ ἡ μάνα του γύρισε
σταυροκοπιώντας καὶ πουτπουρίζοντας :

— Ὦρα τρυ καλή τοῦ Γιάννη μου ! ὦρα
του καλή ! Καλὸ του πρωτοξεκίνημα ! Καὶ
γαμπρό νὰ τὸν ξεκινήσω, Παναγιά μου.

Σ' ὅλο τὸ δρόμο ὁ Κουτσογιάννης δὲν περ-
βατοῦσε ἀλλὰ πετοῦσε. Μεγάλῃ χαρὰ τὸν εἶχε
πιάσει, ποῦ ἐμελλε νὰ ἰδῇ τὰ Γιάννινα κι' αὐτό
τοῦ ἔδινε φτερά. Τὰ Γιάννινα τοῦ ἦταν χρυσὸ
ὄνειρο. Ἦκουε ἀπὸ τὰ μικρά του χρόνια ὅτι
εἶναι πολιτεία καὶ δὲν εἶναι χωριό, ἀλλὰ δὲ
μποροῦσε νὰ μπῇ στὴν ἰδέα του τί ἦταν ἡ πο-
λιτεία. Χωριὰ εἶχε ἰδῇ ἀπὸ ἀγνάτια τέσσαρα
πέντε, ποῦ εἶναι γύρω στὸ χωριὸ του, ἀλλὰ
τί πρᾶγμα ἦταν ἡ πολιτεία δὲν μποροῦσε νὰ
τὸ καταλάβῃ. Ἐκεῖνο μοναχά, ποῦ ἤξερε γιὰ
τὰ Γιάννινα ἦταν ὅτι βρίσκεται ἐκεῖ καὶ τοῦ
πουλιοῦ τὸ γάλα, καὶ πουλοῦν καὶ ἀγοράζουν ὁ
κόσμος ὅ,τι θέλουν. Τὰ ἤξερε αὐτὰ τὰ πράγ-
ματα ἀπὸ κουβέντες καὶ μολογήματα, ἀλλὰ
πάντα ὠνειρεύονταν νὰ τὰ ἰδῇ καὶ μὲ τὰ μά-
τια του, νὰ τὰ χορτάσῃ καὶ νὰ μὴν ἀνοίγῃ τὸ
στόμα του σὰ χάχας, ὅταν κουβεντιάζῃ κα-
νένας γιὰ τὰ Γιάννινα.

Ἄν ὁ Κουτσογιάννης ἦταν μοναχός του καὶ
ἤξερε τὸ δρόμο ἦταν ἱκανός νὰ μπῇ μέσα στὰ
Γιάννινα ὅχι σὲ ἕξ ὥρες ποῦ ἦταν τὰ Γιάν-
νινα, ἀλλὰ σὲ τρεῖς μοναχά. Ἦθελε νὰ τρα-
βῆτῃ μπροστὰ ἀλλὰ φοβῶνταν μὴ χαθῇ, καὶ
ἔτσι ἦταν ἀναγκασμένος κάθε τόσο νὰ καρτερῇ
τὸν ξάδερφό του τὸν Κώστα, ποῦ ἔρχονταν ἀπ'
ὀχπίσω ἀναρρα-ἄνερρα καθάλλα στὸ μουλᾶρι.

— Μωρὲ χτύπα τὸ τὸ ζάλοίμο τοῦ φώναζε
τοῦ Κώστα, γιὰ νὰ σώσωμε καμμιὰ φορὰ στὰ
Γιάννινα Γιάννινα !

Ἄλλ' ὁ Κώστας, ἄνθρωπος, ποῦ ἦταν παη-
μένος πεντακόσις φορές τὸ λιγώτερο στὰ Γιάννινα
καὶ δὲν εἶχε καμμιὰ περιέργεια νὰ τὰ ἰδῇ τὸ γλη-
γορώτερο δὲν ἤθελε νὰ χαλάσῃ τὴ ζαχαρένια
τοῦ μουλαρίου του, καὶ ὅσο στενοχωριῶνταν ὁ
Κουτσογιάννης τόσο αὐτὸς πῆγαινε ἡσυχᾶ, ἡ-
συχᾶ, χωρὶς καμμιὰ βίαση.

Ἦταν μεσημέρι ὅταν ξεμύτησαν στὴν Προ-
σκύνηση.

Προσκύνηση λέγεται ἓνα μικρὸ διάστημα πρὸς
τὸ ὄμμα τῆς πολιτείας, ὅπουθε φαίνεται ἡ λί-
μνη, τὸ κάστρο καὶ ἓνα κομμάτι τοῦ Γιαννίνου.
Λέγεται « Προσκύνηση » γιὰτὶ σ' αὐτὸ τὸ μέρος
ὅταν προτῶρθαν οἱ τούρκοι βῆκαν οἱ Γιαννιώτες
καὶ τοὺς προσκύνησαν. Ὁ λαὸς σήμερον παρε-
ξηγᾶε τὸ ὄνομα, καὶ ὅταν διαβαίνει ἀπ' ἐκεῖ
σταυροκοπῆται.

Ἀπέκει γιὰ πρώτη φορὰ ὁ Κουτσογιάννης
ἀγνάντεψε τὰ Γιάννινα. Ἀμα τ' ἀγνάντεψε

έμεινε με τὸ στόμα ἀνοιχτό, ἀπὸ τὴν ὄνειρο-
φάνταχτη ὡμορφιά, ποὺ ξετηλίχτηκε μπροστά
του, σὲν μαγικὸς καθρέφτης. Ζερβιά μεριά ἡ
λίμνη με τὰ λαμπροξάστερα νερά της, σὲν
ἀπέραντος καθρέφτης, ποὺ καθρεφτίζονταν μέσα
της ὁ καταγάλαντος οὐρανός, με τὸν κατὰ-
λαμπρο ἥλιον του, καὶ τὰ κάτασπρα συνεφάκια
τοῦ τὸ Μιτσικέλι, ὁ Ντρίσκος, καὶ τὰ Τζου-
μέρκα με τὰ λόγγα τους, με τὲς ράχες τους,
καὶ με τὰ κοπάδια του. Δεξιά μεριά τὸ πελώ-
ριο κάστρο, με τοὺς πύργους του, τὲς πολεμί-
στρες του, καὶ τὰ κανόνια του, μεγάλο με-
γάλο, καὶ ἀκίνητο, σὰ στοιχειό, ποὺ κάθεται
στὸ καρτέρι του, ἡ πανώρεια πολιτεία με τὰ
χιλιοβόχα καὶ ἀλογάριαστα σπήτια της, με τὲς
κεραμιδοσκεπάστες σκεπές της, κόκκινες σὲν
παπαροῦνες, με τὰ κατὰμαυρα κυπαρίσσια της,
καὶ με τὰ πάμφηλα κι' ἀχτιδοστόλιστά τζα-

μιά της, ποὺ ξεπετοῦσαν τ' ἀψήλου σὰ γι-
γάντειες λόγχεις.

Σ' αὐτὸ τὸ ἀνεπάντεχο καὶ παράδοξο θέαμα
ὁ Κουτσογιάννης τᾶχασε, ντράπηκε, φοβήθηκε,
νόμισε πὺς ὠνειρεύονταν, τὸ μυελὸ του γύριζε
σὲν ἀνεμόμυλος καὶ μὴ μπορῶντας νὰ σταθῇ
στὰ ποδάρια του ἔκατσε κατὰ γῆς, με τὴν
κλίτσαν του στὴν ἀγκαλιά.

— Τί ἔκατσε αὐτοῦ ὥρῃ; τοῦ εἶπε ὁ Κώ-
στας ὅταν τὸν ζύγωσε.

Ὁ Κουτσογιάννης με τὴν ψυχὴ στὰ δόντια
καὶ τρέμοντας ἀπὸ τὸ φόβου τοῦ ἀπολογή-
θηκε σιγαλὰ-σιγαλὰ :

— Στάσου τσιότσιο ἀδερφοῦλη μου ! Στά-
σου τσιότσιο ! ...

— Τί ἔχεις, κι' ἔγινες ἔτσι κίτρινος σὲν
τὸ φλωρί; Μὴ σοῦ λύθηκε τίποτε ὁ ἀφαλός.

— Μήνα ξέρω κι' ἐγώ; εἶδα μπροστά μου...
ἓνα σωρὸ ἰσκιώματα ... εἰνοροφαντασιά.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ φοβῶνταν νὰ γυρίσῃ τὰ
μάτια του πρὸς τὴν πολιτεία.

Ὁ Κώστας ἄρχισε νὰ στενοχωριέται κι' ὁ
Κουτσογιάννης ἔακολουθοῦσε σιγαλὰ-σιγαλὰ : ..

— ... Δὲν εἶχαν ἰδῇ ἄλλη φορὰ τὰ μάτια
μου ὅ,τι εἶδαν τώρα !

— Τ' εἶδες μωρὲ χαμένε ;

— Δὲν εἶδες ἐσὺ τίποτε ;

— Τί νὰ ἰδῶ μωρὲ ;

— Ὅ,τι εἶδα ἐγώ ...

— Τί εἶδες ; ...

— Γιὰ κῦτταξε ἴσια πέρα νὰ ἰδῇς ; Μπορεῖ
καὶ νὰ ξαφανίστησαν τώρα !

Καὶ λέγοντας αὐτὰ εἶχε γυρισμένο τὸ κε-
φάλι του πρὸς τὸν κάμπο τοῦ Γιαννίνου, γιὰ
νὰ μὴ βλέπῃ τὴν πολιτεία.

— Νὰ κυττάζω, καὶ δὲν βλέπω τίποτε ἄλλο
παρὰ τὰ Γιάννινα ...

— Φτάκαμε, ἀδερφοῦλη, στὰ Γιάννινα ; Τὰ
Γιάννινα εἶν' αὐτὰ ποῦ εἶδα.

— Τὰ Γιάννινα εἶναι, ὥρῃ κῦρ-χαμένε !

Ὁ Κουτσογιάννης ἀκούοντας ὅτι ἐκεῖνα ποῦ
εἶδε δὲν εἶνε φαντάσματα καὶ ἰσκιώματα,
ἀλλὰ τὰ Γιάννινα σηκώθηκε ἀπάνω ὀρθὸς σὰ
γερός καὶ καλλὰ, καὶ ἔρριξε τὸ βλέμμα του μέσα
στὴν πολιτεία, κι' ἀκουμπῶντας στὴ κλίτσα
με τὸ ἓνα του τὸ χέρι με τᾶλλο ἔκανε τὸ σταυ-
ρὸ του, καὶ ἔλεγε μοναχός του :

— «Τὰ Γιάννινα εἶν' αὐταααα ; Ντέϊ !
Ντέϊ ! πολιτεία, ποῦ εἶναι τὰ ἔρρημα !

Ἔστερα, γυρίζοντας πρὸς τὸν Κώστα τὸν
ρώτησε :

— Ἦναι αὐτὸ τὸ πλατὺ τὸ ποτάμι ;

— Εἶναι ἡ λίμνη ... Αὐτοῦ μέσα ὁ Ἀλῆ-
πασᾶς ἐπνίξε τὲς δέκα ἑπτὰ ἀρχόντισσες με τὴν
κυρά Φροσύνη.

— Αὐτὴ εἶν' ἡ λίμνη ; Ντέϊ - Ντέϊ ! τί
πράγμα εἶναι ! ... Ἀπὸ ποῦ βγαίνει, κι' ὡς ποῦ
πάει ;

— Νά ! Αὐτοῦ βγαίνει, κι' αὐτοῦ χω-
νεύει ... Ἐνα μανίκι φτάνει ὡς κάτω ἐκεῖ καὶ
χωνεῦει, γι' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ μέρος λέγεται «χω-
νευτῆρες».

— Κι' αὐτὸ τὸ μεγάλο ποῦναι σὰ μαντρί,
κι' ἔχει γύρα τοῖχο, ἀντὶς φράχτη, τ' εἶναι.

— Αὐτὸ εἶναι τὸ Κάστρο τοῦ Γιαννίνου.
Αὐτοῦ μέσα εἶναι τὰ κανόνια, ὁ στρατός, οἱ
φυλακὲς με τοὺς φυλακισμένους. Ἀπ' αὐτοῦ πο-
λεμοῦσε ὁ Ἀλῆ-Πασᾶς.

— Ντέϊ-ντέϊ ! τί μεγάλο εἶναι ζάλομο !

Ἄν ἦταν μαντρί, ὥρῃ Κώστα πενήντα χιλιά-
δες γιδοπρόβατα θὰ χωροῦσαν μέσα. Σκυλιά
δὲ θὰ χρειάζονταν καθόλου, γιὰτὶ ὁ λύκος θὰ
χρειάζονταν φτερά γιὰ νὰ μπῇ μέσα ... Κι'
αὐτὰ τὰ θεώρατα τὰ σουβλιά, ποῦ εἶναι δέκα
φορὲς ψηλότερα ἀπὸ τὰ σπήτια τ' εἶναι ;
Δέντρα νᾶναι ; ...

— Αὐτὰ εἶναι τζαμιά ... Πάει νὰ πῇ τουρ-
κοκκλησιές ... Αὐτοῦ ψηλά, ποῦ φαίνεται σὰ
στρόγγυλος ἐξώστης ἀναβαίνει ὁ χότζας καὶ
διαβάζει ...

— Ποιὸς εἶν' αὐτὸς ὁ χότζας ;

— Ὁ τουρκόπαπας ...

— Ντέϊ-ντέϊ ! τί ψηλά ποῦ εἶναι τὰ ἔρρημα !
... Κι' ἐκεῖνο τὸ ψηλότερο τὸ σπῆτι, ποῦ εἶναι
ψηλότερο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα τ' εἶναι.

— Αὐτὸ εἶναι τὸ Σαράϊ. Αὐτοῦ κάθεται ὁ
πασᾶς, κι' αὐτοῦ μαζώνει τοὺς μεγάλους, καὶ
κάνει συμβούλιο ...

— Ντέϊ-ντέϊ ! τί μεγάλο καὶ τί ψηλὸ εἶναι
τὸ μυριόρρημο !

Ἐκίνησαν γιὰ μέσα. Ὁ Κώστας θέλοντας
νὰ τὸν προσβάλλῃ λίγο τοῦ εἶπε :

— Δὲ μοῦ λές, ὥρῃ χαμένε, ἀπὸ τὰ Γιάν-
νινα σκιάχτηκες ἔτσι ; Μωρὲ παλληκαίρι, ποῦ
εἶσαι !

Κι' ἐνῶ ἔακολουθοῦσαν τὸ δρόμο γιὰ μέσα, ὁ
Κουτσογιάννης τοῦ ἀπολογήθηκε.

— Νὰ σοῦ πῶ τὴν καψαλήθεια ; Σκιάχτηκα
ἅμα εἶδα ὅλ' αὐτὰ τὰ πράγματα ! Ἄμαθος ἄν-
θρωπος μαθὲς ... Χαχαχαα !

— Ὁρὲ, δὲ λές λογιόσιος, καῦμένε, μὲν λές
ἄμαθος !

Προχωροῦσαν ὁλοένα γιὰ τὴν πολιτεία, ὁ
Κώστας καθάλλα, καὶ ὁ Κουτσογιάννης πεζός,
σὲν καὶ πρῶτα, με μόνῃ τῇ διαφορᾷ ὅτι ὁ
Κουτσογιάννης ἀντὶ νὰ πηγαῖν μπροστά, ὅπως
πρὶν, πῆγαινε ἀπὸ πίσω, γιὰτὶ κοντοστέκονταν
κάθε τόσο καὶ θιαμαίνονταν καὶ ἔαπορῶσε με
ὅ,τι ἐβλεπαν τὰ μάτια του, Δὲν εἶχαν φτάσει
ἀκόμη στὸ κουμμέρκι, ὅταν ὁ Κουτσογιάννης ξε-
φώνησε δυνατὰ, σὰ νὰ εἶχε πάθει τίποτε.

— Κώστα μ' ! Τί θιάμα εἶν' αὐτό !

— Τ' εἶναι, ὥρῃ ; τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ Κώ-
στας με θυμό.

— Τί διάβολος εἶν' ἐκεῖνος ἀδερφοῦλη μου,
ποῦ περβατᾷ ψηλά στὸ νερό :

Ἦταν μιὰ βάρκα, ποῦ εἶχε ξεκαμπήσει ἀπὸ
τὸ κάστρο, καὶ λάμνοντας ἡσυχα-ἡσυχα τρα-
βοῦσε ἀντίκρυ γιὰ τὴν Ντραμπάτοβα.

— Φελούκα είναι ὥρὲ χαμένε ... ! Τοῦ εἶπε ὁ Κώστας.

— Τί πράγμα εἶν' αὐτὴ ἡ φελούκα ; Ζωντανὸν πρᾶγμα εἶναι ;

— Χαχαχάα ! ὁ Κώστας,

Ἐκαρδίστηκε ἀπὸ τὰ γέλοια, κι' ὕστερα ἀπὸ λίγη ὥρα εἶπε σὺν ἀπὸ μέσα του :

— Ἐρμε λύκε ! Τί ζούδιο ἄρικες νᾶρθη στὸ παζάρι, καὶ δὲν τῶτρωγες ! ...

Ἀκούοντας αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Κουτσογιάννης εἶπε τοῦ Κώστα μὲ παράπονο :

— Δὲ ξέρω ὁ καῦμένος καὶ σὲ ρωτᾷ ὥρὲ ! Γιατί μὲ μπιλλιαρίζεις ; Σῆμα τις ἦρθα καὶ χτίς ; Ἐσὺ τᾶξερεις αὐτὰ τὰ πρᾶγματα, ὅταν πρωτῶρτες ἐδῶ-πέρα ;

Ὁ Κώστας κατὰλαβε τὸ ἄδικό του, σταμάτησε τὸ μουλάρι του, καὶ τοῦ εἶπε ἡμερα καὶ μὲ τὸ καλό :

— Ἡ φελούκα εἶναι ἓνα μεγάλο σκαφίδι, κι' ὡς ξύλο, ποῦ εἶναι, στέκεται ψηλὰ στὸ νερό. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη ἔχει δυό κουπιὰ, ποῦ εἶναι σὺ φτυάρια μακρυὰ, περασμένα σὲ δυό θηλιές, καὶ μ' αὐτὰ τὴ σπρώχνει ψηλὰ στὸ νερό ὁ ναύτης, καὶ φεύγει ...

— Κι' εἶναι βαθεῖα ἡ λίμνη ;

— Ὡς σαράντα ὀργυές ...

— Δὲ μπαίνω ἐγώ, ὥρὲ γυιέ μου μέσα σ' αὐτὸν τὸν Πειρασμό, ποῦ νὰ μοῦ χαρίσουν καὶ δέκα χιλιάδες γιδοπρόβατα !

Καὶ λέγοντας αὐτὰ τὰ λόγια ἔφτυσε τρεῖς φορές στὴν ἀράδα, κι' ἔκανε τὸ σταυρό του,

Ἐφτασαν στὸ κουμμέρκι. Κουμμέρκι λέγεται ὁ δημοτικὸς φόρος. Ὁ κουμμερκιάρης φώναξε :

— Πῶ, ἔχετε τίποτε, ὥρὲ :

— Δὲν ἔχομε, ἀγᾶ μου τίποτε ἀπολογήθηκε ὁ Κώστας.

— Πῶ, ἐγὼ ξέρω ὅτι ἔχετε ! ...

— Ἐλα νὰ χαλέψης ...

Ὁ Κουμμερκιάρης κατέθηκε ἀπὸ τὴν καλύβα του, κι' ἄρχισε νὰ ψάχνῃ. Βλέποντας τὸν Κώστα ὅτι δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ τὸν γραβώσῃ μὲ καμμιὰ εἰκοσάρα, τοῦ εἶπε μὲ θυμὸ :

— Πῶ νὰ καταβαίνης κάτω, νὰ ξεσαμμαρώσωμε καὶ τὸ μουλάρι. Μπορεῖ καὶ νὰ ἔκῃς μπαρουτι μέσα στὸ σαμμάρι ...

Τότε ὁ Κώστας τοῦ ἔδωκε μιὰ εἰκοσάρα καὶ τοῦ εἶπε :

— Ἀμάν, ἀγᾶ μου, μὴ με παιδεύης ... δὲν ἔχω τίποτε ...

Ὁ Κουμμερκιάρης πῆρε τὴν εἰκοσάρα στὸ χέρι του καὶ εἶπε στὸν Κώστα :

— Πῶ ἔτσι κάνε, ὥρὲ χαμένε, καὶ μὴ κάθῃσαι μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, σὺν νύφη, ἀπὸ Δευτέρα... Αἶντε τώρα, ὥρα σου καλὴ !...

Ὁ Κώστας χτύπησε τὸ μουλάρι του, κι' ὁ Κουτσογιάννης τὸν ἀκολούθησε ἀπὸ πίσω, ρωτώντας :

— Τί διάολος ἦταν αὐτός ;

— Κουμμερκιάρης...

— Γιατί χάλευε τὸ μουλάρι, κι' ἤθελε νὰ τὸ ξεσαμμαρώσῃ ;

— Γιὰ νὰ πάρῃ τὴν εἰκοσάρα.

Μπῆκαν στὰ Γιάννινα. Κόσμος πολὺς ἀναδεύονταν, ἀνω-κάτω καὶ πέρα-δῶθε. Ὁ Κουτσογιάννης βλέποντας τὸ πλῆθος μὲ τὴν ἀσυνήθιστες, γιὰ τὰ μάτια του φορεσιές τους, γοῦνες, τζουμπέδες, ντουλαμάδες, σαλιβάρια, φράγκικα, εἶπε :

— Οὐὶ ἀρχόντοι, Παναγία μου !

Νομίζοντας ὅτι κάθε ἄνθρωπος, ποῦ δὲν φόραε σεγκούνια ἢ φουστανέλλες, χωρὶς ἄλλο ἦταν ἄρχοντας...

Ὅταν ζύγωσε τὸ πλῆθος ἄρχισε δεξιά καὶ ζερβιά νὰ καλημεράῃ, φέροντας τὸ δεξί του χέρι στὰ στήθια του ;

— Καλμέρα ! Καλμέρα ! Καλμέρα !

Ἄλλὰ κανένας δὲν τοῦ ἀπολογιῶνταν.

— Καλὴ σου μέρα

ἢ

— Πολλὰ τὰ ἔτη

ἀλλὰ τραβοῦσαν στὴ δουλειά τους...

Τὸ ὁ Κουτσογιάννης καλημερώνοντας καὶ μὴ λαμβάνοντας ἀπάντησιν θύμωσε καὶ μουτζόνοντας μὲ τὰ δυό του τὰ χέρια ὅλον ἐκείνον τὸν κόσμον, ποῦ ἀναδεύονταν σὺν μελίσσι, ξεφώνησε :

— Οὐὶ στὸ διάολο ! παληανθρωῶποι ! Ἄς εἰστε κι' ἀρχόντοι ! Καὶ δέκα χιλιάδες γιδοπρόβατα νὰ εἶχταν, ὥρ' παλιανθρωῶποι, στὸ μαντρί, πάλε δὲ θᾶχετε συκωμένη ἔτσι τὴ μύτη, νὰ μὴ καταδέχεστε ν' ἀπολογίστε στὴν καλὴ μέρα τοῦ Θεοῦ ! Οὐὶ νὰ μοῦ χαθῇτε ! ...

Ὁ Κώστας βλέποντας αὐτὰ τοῦ φώναξε μὲ θυμὸ :

— Ὡρὲ Γιάννη ! Ὡρὲ Γιάννη !

Ὁ Κουτσογιάννης στὸ θυμὸ του ἀπάνω ξακολουθοῦσε νὰ βρίζῃ, σὺν νὰ μὴν ἤκουε τὸν Κώστα :

— Ὡρὲ ! ἔχω καλμερήσει κι' ἔχω καλμερήσει ἀνθρώπους ! Τσελιγκάδες βαρβάτους, μὲ δυό χιλιάδες, μὲ τρεῖς, μὲ τέσσαρες, μὲ πέντε, μ' ἑπτὰ καὶ μὲ δέκα χιλιάδες γιδοπρόβατα καὶ κάνεις δὲ μ' ἀρνήθηκε τὴν καλμέρα ... Σκέντο, Μπίζα, Γκίζα, Γιάγκα, Μπάρδα κι' οὐλὴ τὴ βλαχουνιά, κι' οὐλοὶ μοῦ εἶπαν : « Καλὴ σου μέρα ! » καὶ σὺ οἱ κ...

— Ὡρὲ Γιάννη ! Γιάννη ὥρέεέ !...

— Ἐ ! Ὡρὲ !

— Εἶσαι ντίπου λάβδα-ο-λό, καῦμένε ! Τί σὲ φταίει ὁ Κόσμος καὶ τοὺς βρίζεις.

— Γιατί δὲν ἀπολογιοῦται στὴ καλμέρα μου ;

— Βλέπεις τί πολυκοσμία εἶναι ἐδῶ πέρα ;

— Καὶ σὺ εἶναι τί ; ...

— Ἐχει λογαριασμό ! ... Ἄν ὅλος ὁ Κόσμος αὐτός χαιρετοῦσαν τὸν ἓνα καὶ τὸν ἄλλον, ποῦ ἀπαντοῦν, τότε δὲ θὰ μπορούσαν νὰ κυτᾶξουν καμμιὰ ἄλλη δουλειά παρὰ νὰ χαιρετοῦν ἀπὸ τὸ πρωτὶ ἕως τὸ βράδυ.

Ὁ Κουτσογιάννης σῶπασε, ἀλλὰ κύτταξε ἄγρια-ἄγρια ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ ἀντιδίδαν σὺν νᾶθελε νὰ τοὺς φάγῃ ; μὲ τὰ μάτια, ἢ νὰ τοὺς πιάσῃ μὲ τὴ κλίτσα, καὶ νὰ τὴ σπάσῃ στὴ ράχη τους.

Ἐκεῖ ποῦ ὅλο ἐμπαιναν πρὸς τὰ μέσα τῆς πολιτείας ἓνας χότζας, σὺν ἀνθρώπινον πετοῦμενο ξάφνα ἄρχισε τὸ μπαλλάτσημα, καὶ νὰ ψέλλῃ τὴν προσευχή του :

— « Ἀλλασαά ... »

Ὁ Κουτσογιάννης ξεπατάχτηκε, ὡς ἀπάνω καὶ εἶπε στὸν Κώστα :

— Λάμπουλη Κώστα ! Τ' εἶναι τούτος ὁ ... ἐδῶ ἀπάνω.

— Ὁ Χότζας, ποῦ διαβάζει !

— Τὸ μεσημέρι λειτουργοῦν οἱ Χοτζάδες ...

— Ὡρὲ, ἔλα κοντά μου, διάολε, καὶ μὴ γκαρίζῃς ἔτσι, γιατί μᾶς ἀκοῦν οἱ τούρκοι, καὶ θὰ βροῦμε κανένα διάολο !

Σ' αὐτό ἀπάνω, ποῦ ὁ Κώστας βόλεψε τὰ πράγματα μέ τόν ἀγᾶ ὁ Κουτσογιάννης προχωροῦσε τόν κατήφορο πρὸς τὸ κάστρο, ὅσο ποῦ πῆγε ἐκεῖ, ποῦ εἶχαν φλογέρες καὶ φλογέρες, καὶ λογιῆς λογιῶν εἰδίσματα τῆς στάνης.

Καί τί δέν εἶχε ἐκεῖνο τ' ἀργαστήρι ! Φλο-
γέρες μακρυές — τζαμάρες — καί φλογέρες μέ-
τριες, φλογέρες πλατειές καί φλογέρες στενές,
φλογέρες πλατυόμακρες, καί φλογέρες στενόμα-
κρες, φλογεροπούλες καί φλογεροῦλες, φλογέρες
ξύλινες καί φλογέρες σιδερένιες ἀπό λαμνί ντου-
φεκιού, φλογέρες ἀπό ἀητοκόκκαλο καί φλογέ-
ρες διπλές, μέ τσαμπούνα, φλογέρες, σάν κλα-
ρινέττα. καί φλογέρες μέ ἀγκι — ἀσκαύλι. —
Καί ὄχι μιὰ ἢ δύο ἀπό τὸ κάθε εἶδος ἀλλὰ ἀπό
πενήντα, ἀπό ἑκατὸ καί παραπάνω. Καί δέν
ἦταν ἓνα ἀργαστήρι μοναχά, ποῦ πουλοῦσε,
ἀλλὰ πολλά ... πέντε, δέκα καί πλείοτερα.
Καί δέν πουλοῦσαν μοναχά φλογέρες αὐτά τ'
ἀργαστήρια, ἀλλὰ καί κλύτσους γιὰ τίς κλί-

τσές, ξύλινους, σιδερένιους, χαλκοποιημένους
καί μπροζένιους, καρδάρες καί καρδάρια, καρ-
δαρόπλα, καί καρδαρούλια, κουπλίτσες καί
κουπλίτσια, κούτλους καί κουτλόπλα, ντροπολί-
τσες καί μπάτζους, κάδες καί καδοπούλες, καύ-
κες καί καυκούλες, καυκιά καί καυκούλια, σκά-
φες καί σκύφους, χουλιάρες καί κουτλοχούλικρα,
καί χουλιάρια, βαρέλλες καί βουτσέλλες, βου-
τσέλλια καί βουτσελλόπλα, ὅλα ξύλινα, κι'
ὅλα ἀπὸ κέδρο, ἢ ἀπὸ πιξάρι. Κουλούρια γιὰ
κουδούνια καί κουλούρια γιὰ κύπρους. Κουδούνια
καί κουδούνες, λαμπροκουδούνια καί τροκάνια.
Κύπρους καί κυπριά, κύπρους μακρυούς καί κύ-
πρους κοντούς, κύπρους μακρόπλατους καί κύ-
πρους κοντόπλατους, κύπρους διπλοῦς καί κύ-
πρους τριπλοῦς, ποῦ δέ μποροῦν νὰ τοὺς σύρουν,
παρὰ τράγοι ἀπάνω ἀπὸ εἴκοσι πέντε ὀκάδες.

Ὁ Κουτσογιάννης βλέποντας ὅλα αὐτά τὰ
πράγματα ἄραξε, παραλόγησε, παρατόρησε, δέν
ἤξερε τί νὰ εἰπῇ, δέν ἤξερε τί νὰ γυρέψῃ. Ἦρθε
ν' ἀγοράσῃ μιὰ φλογέρα μόν καί μοναχά, κι'
ἦνρε τόσα πράγματα τῆς στάνης ποῦ μπορού-
σαν ν' ἀρματώσουν ἑκατὸ κοπάδια, ἑκατὸ τσιε-
λιγκάτα, κι' ἑκατὸ στρουγκιές. Ἦθελε νὰ εἶχε
πολλά γιδοπρόβατα, καί πολλά χρήματα, καί
ν' ἀγοράσῃ ἀπ' ὅλα. Κοντζύγωσε σ' ἓνα ἀπὸ
τὰ πολλά μαγαζιά, ποῦ πουλοῦσαν πράγματα
τῆς τέχνης του, καί κοντοστάθηκε, γιατί ντρέ-
πονταν νὰ ζητήσῃ μιὰ φλογέρα μοναχά. Ἡ
καρδιά του ἤθελε ν' ἀγοράσῃ πολλά, ἀλλὰ ἡ
ἔρμητ ἡ σακκούλα δὲ σήκωνε πλείοτε ἀπὸ μιὰ
φλογέρα. Ὅλος ὁ κόσμος ἐκεῖ γύρα ἦταν ὅλο
βλάχοι: τσιελεγκάδες, σκουτερίδες, σμιζχαῖοι
καί πιστικοί. Φκίνονταν ἀπὸ τὰ φορέματά τους.
Ἄλλοι σαρρακατσαναῖοι καί ἄλλοι καραγκούνι-
δες, ἄλλοι σαρρακιωτοχωρίτες, καί ἄλλοι ἀσπρο-
ποταμίτες. Ἄλλοι πουλοῦσαν μαλλιά, κι' ἄλ-
λοι τυριά καί βουτύρατα. Παρακάτω λάγιαζαν
καί κάτι κοπαδάκια ἀπὸ πενήντα, ἕως ἑκατὸ
κεφάλια τὸ καθένα, ποῦ τὰ εἶχαν φέρεи γιὰ
πούλημα.

Ἄνοιξε πλιὸ ἡ καρδιά τοῦ Κουτσογιάννη,
θάρρεψε, μόλις ἐνοιωσε ὅτι βρίσκονταν ἀνάμεσα
σὲ ἀνθρώπους τῶν γιδιών καί τῶν προβατιῶν.
Τοῦ φαίνονταν ὅτι ὅλους ἐκεῖνους τοὺς ἄγνω-
στους ἀνθρώπους, ποῦ ἀντιπροσώπευαν ἑκατὸ
στάνες καί περίττο, ὅτι κάπου τοὺς εἶχε ἰδῇ,
ὅτι κάποτε τοὺς εἶχε μιλήσει. Τοῦ φαίνονταν,
ὡς ἄνθρωποι δικοί του, ὡς φίλοι του, ὡς συγ-
γενίδες του. Τὼρχονταν ν' ἀνοίξῃ τὴν ἀγκα-
λιά του καί νὰ τοὺς ἀγκαλιάζει ὅλους. Ζύγωσε
σ' ἓνα καί τὸν λέγει :

— Καλμέρα, κουμπάρε !

— Τί κάνετε ; πῶς εἰστε ;
— Δόξα σοι ὁ Θεός ! Καί σεῖς τί κάνετε
αὐτοῦ κάτω .

— Καλὰ δόξα σοι ὁ Μεγαλοδύναμος !

— Καί τὰ ζωντανά σας πῶς τᾶχετε ;

— Καλὰ ἔς τὰ ποῦμε ... τσαγκάδια πολλὰ
εἶχαμε φέτος, τὸ ἔρρημο !

— Ἐμ ; Τῶρε ἡ χρονιά. Κι' ἡμεῖς εἶ-
χαμε ἓνα σωρό . . .

— Εἶχαμε φοβερό ἀγριοκαίρι.

— Δέ μοῦ λές νὰ σέ ρωτήσω γιὰ ψοῦνο ἡρ-
θες, γιὰ πούλο, ἢ γιὰ ρόγα.

— Οὔτε γιὰ πούλο, οὔτε γιὰ ρόγα, κουμ-
πάρε μ' ! Δόξα σοι ὁ Θεός. κουμπάρε μ' εἶχω
καμμιά ἑκατὸν πενήντα γιδάκια καί προβα-
τάκια δικά μου, καί δέν ξενόμησα ποτέ ἀπὸ τὸ
χωριό μου. Ἐκεῖ τὰ βόσκω χειμῶν-καλοκαίρο.
Τὰ βαστάει ὁ τόπος τόσο λίγα πούναίτα. Ὅ,τι
ἔχομε γιὰ πούλημα, τὰ σερχὰ καί τὰ παλιά τὰ
πλούμε ἐκεῖ, κατατοπῆς. Ἐρχονται, ποῦ λές,
κουμπάρε μ' σφαγάδες καί μοῦ τ' ἀγοράζουν.
Πολλά σφάζει καί τὸ σπῖτι. Ἄν πῆς γιὰ τὸ τυρί
καί τὸ βούτυρο, καί τὸ μαλλί — μέ σχώρεση —
πολύ λίγο μας περσεύει . . . Εἴμεστε δέκα πέντε
νοματαῖοι φαμίλλια ἀπάνω — κάτω.

Ὁ Κουτσογιάννης γιὰ ὅλον τὸν κόσμο ἦταν
ἀγροῖμ, ἦτανε τίποτε, ἦταν ζούδιο, ἀλλὰ τὴν
τέχνη του ἦταν μοναδικός. Γι' αὐτὸ καί μι-
λοῦσε μέ τὸν ἄγνωστο τσιελεγκά ὅχι σάν τσι-
ελεγκας.

— Καί πῶς τὸ λοιπὸν ἦρθες ἐδῶ. Τὸν ρώ-
τησε ὁ τσιελεγκας.

— Ἦρθα, κουμπάρε μ' . . . ἦρθα ν' ἀγο-
ράσω μιὰ ἀητόσια φλογέρα . . . Τί νάκανα ;
Εἶναι χρόνος-καιρός, ἐνά-μιση ξάμηνο, ποῦ
βρίσκομαι χωρὶς φλογέρα . . . Μοῦ τὴν ἔχουν
κλέψῃ τὸ κατσίβελο ! Προσπάθησα νὰ σκο-
τώσω κάναν ἀητό, ἀλλὰ δὲ μ' βόλεσε. Κι'
ἐτοῖ ἀποφάσισα κι' ἦρθα ν' ἀγοράσω μιὰ, κι'
ἐπειδὴ ἔλαχε ὁ λόγος σέ παρακαλῶ νὰ μοῦ
παζαρέψῃς μιὰ, γιατί ἐγὼ εἶμαι ἄμαθος ἀπὸ
παζάρι.

— Ἐλα δῶ . . .

Τοῦ εἶπε ὁ τσιελεγκας, καί τὸν πῆγε σ' ἓνα
ἄλλο ἀργαστήρι παρακάτω. Ἐκεῖ φώναξε :

— Φέρε μας ἐδῶ ἓνα δεμάτι φλογέρες κοκ-
καλένιες.

Τὸ πκίδι τοῦ ἀργαστηρίου τοῦ πῆγε ἓνα
δεμάτι.

— Διάλεξε ! εἶπε τοῦ Κουτσογιάννη.

Ὁ Κουτσογιάννης στὸ διάλεγμα. Δοκίμασε
τὴ μιὰ, δοκίμασε τὴν ἄλλη, τὲς δοκίμασε ὅλες,
καί κράτησέ στὸ τέλος μιὰ, ἀλλὰ τὸ μάτι του
ἔμεινε κερρωμένο σ' ὅλο τὸ δεμάτι.

— Πόσο, ὦρὲ τὴν κάνεις τὴ φλογέρα ; Ρώ-
τησε ὁ τσιελεγκας.

— Τρία γρόσια ! Τρία γρόσια ! Οὔτε ἓνα
λεיאὸν παρακάτω.

— Δός του, κουμπάρε, ἑκατὸ παραδες, (εἶπε
ὁ τσιελεγκας τοῦ Κουτσογιάννη) κι' ἔς λέη αὐ-
τὸς τρεῖς γρόσια. Ἐδῶ στὰ Γιάννινα οὐλο καί
τὸ παραπάν' γυρεύ' !

Ὁ Κουτσογιάννης ἔβαλε τὸ πουργί του μέσα
ἀπὸ τὸν κόρφο του, ποῦ τὸ εἶχε μέ δώδεκα θη-
λυές, τ' ἄνοιξε, ἔδωκε τῆς ἑκατὸ παραδες, πῆρε
τὴ φλογέρα, τὴν ἔβαλε στὸ σιλιάχι μέ χαρά,
ἀποχαιρέτισε τὸν τσιελεγκά, καί ὅλους τοὺς
ἄλλους :

— Σας ἀφίνω γειά, ὦρέ ... Σ' ἀφίνω γειά κουμπάρε ! Καλὲς ἀντάμωσες καὶ καλὸ ξεκαλοκαίριό.

— ὦρα σου καλὴ ! τοῦ εἶπαν πολλοί...

— ὦρα σου καλὴ, κουμπάρε μ' ! Παρομῶς τοῦ εἶπε καὶ ὁ τσίλιγκας.

Ὁ ἀγνωστος τσίλιγκας ἔκανε πρὸς τὴ μιὰ μεριά, κι' ὁ Κουτσογιάννης πρὸς τὴν ἄλλη, περὶχαρος, κρατῶντας τὴ φλογέρα στὸ σελάχι, σὺν πολῦτιμο ἐγκόλφι, σὺν πουλί, ποῦ μποροῦσε νὰ τοῦ ξεπετάξῃ καὶ νὰ τοῦ φύγῃ. Δὲν ἔκανε δέκα δρασκελλίεες δρόμο καὶ θυμώθηκε τὸν ἀξάδερφό του τὸν Κώστα ! Κοντοστάθηκε, συλλογίστηκε, ποῦ τὸν ξεχωρίστηκε, κυττάει δεξιά, ζερβά, πίσω πρὸς ... πουθενά ὁ Κώστας!!! Τότε ἄρχισε νὰ φωνάζῃ μὲ ὅση δύναμιν μποροῦσε :

— ὦωωωρε Κώσταααα ! ὦωωωρε Κώσταααα !

Ποῦ Κώστας !

Ὁ Κώστας ἀπὸ τὴ στιγμή ποῦ εἶχε πιαστῇ μὲ τὸν Τοῦρκο, τὸν εἶχε χάσει τὸν Κουτσογιάννη ἀπὸ μπροστά του, καὶ ἀπὸ τότε γύριζε ὅλους τοὺς δρόμους τοῦ Γιαννίνου γιὰ νὰ τὸν βρῇ, καὶ ἐπειδὴ ἤξερε τί ἄνθρωπο εἶχε χάσει, ἔβαλε καὶ ἄλλους πλησιοχωριτέες του ποῦ βρέθηκαν στὸ παζάρι νὰ τὸν γηρεύουν. Ἔσκασε ὁ καὶ μένος ὁ Κώστας γηρεύοντας, καὶ λαλίζονταν σὺν τί νὰ πῇ στὴν κόκω του, ὅταν θὰ περνοῦσε, χωρὶς τὸν Κουτσογιάννη. Ἀλλὰ κι' ὁ Κουτσογιάννης τραβοῦσε τώρα τὰ ἐπίχειρά του. Πῆρε τὸν ἀνήφορο τὸ παζάρι φωνάζοντας ὁλόενα συγκρατούμενα :

— ὦωωωρε Κώστααα !

Ἀλλὰ ποῦ Κώστας !

Φωνάζοντας, φωνάζοντας, διάβηκε τὸ Τζαμί τοῦ Παζαριοῦ, πέρασε τὸν Αἰ-Νικόλα, καὶ ζύγανε στὸν Πλάτανο. Ἐκεῖ φούσκωσε ἡ ἀπελπισία του, ἔτριξε τὰ δόντια του, καὶ τὰ μάτια του πετοῦσαν ἀστροπελέκια. Κοντοστάθηκε πάλι, κι' ἄρχισε νὰ φωνάζῃ ὁλόγυρα, σὺν ὁ χότζας στὸ τζαμί :

— ὦωωωρε Κώστααα ! ὦωωωρε Κώσταα !

Κι' ἐνῷ αὐτὸς φώναζε μὲ ὅλα του τὰ δυνατὰ ὁ κόσμος ἀδιάφορος πῆγαινε πέρα-δῶθε κι' ἀπάνω-κάτω. καὶ τ' ἀργαστήρια σιδεράτικα καὶ χαλκωματάτικα δούλευαν ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά κι' ἀπ' τὴν ἄλλη «τσιγκ-τσιούγκ ! τσιάγκ-τσιούγκ !» οἱ καθάλλες ἐμπαιναν καὶ ἐβγαίναν γοργὰ γοργὰ, οἱ λαχανοπώλοι φώναζαν, οἱ κρεγιασποῦλοι ξελαρυγκίζονταν, καὶ χύνονταν ἕνας μεγάλος θόρυβος, ἀπ' ἄκρη, σ' ἄκρη, σὰ νὰ σφάζονταν βουβάλια, σὰ νὰ μάλοναν θεριά, σὰ νὰ πολεμοῦσαν δράκοι, ποῦ ἐπνιγαν ὅλα τὰ χουγιατὰ τοῦ Κουτσογιάννη, σὺν ἀγριεμένη θάλασσα μικρὴ ψαρόβερχη. Δὲν τὸν ἄκουγε κανένας, κανένας δὲν πρόσεχε στὲς φωνές του, κι' αὐτὸς ὅλο φώναζε καὶ σπούσε τὰ στήθια του :

— ὦωωωρε Κώσταααα ! ὦωωωρε Κώσταααα !

Ἀλλὰ ποῦ Κώστας ! Ἀφαντος ὁ Κώστας !

Τότε πλιὸ ὁ θυμὸς του ξεχείλησε καὶ τὰ δάκρυα του πλημμύρησαν τὰ μάτια του, καὶ νομίζοντας ὅτι ὅλη ἡ αἰτία, ποῦ δὲν τὸν ἄκουγε ὁ ἀξάδελφός του ὁ Κώστας ἦταν ἡ βουή τοῦ παζαριοῦ καὶ ἡ ὀχλοβοή, ξεφώνησε :

— Σώπα, μωρὴ παζάρα, τοῦ διαόλου ! γιὰ ν' ἀκούσῃ ὁ Κώστας !

Ἀλλὰ ὁ θόρυβος κι' ἡ ὀχλοβοή ξεκολοθυοῦ-

ἰδρωμένους, κουρασμένους, λοχυνιασμένους, βραχνιασμένους, ξελαρυγκισμένους ὁ Κουτσογιάννης, τὸ παιδί τοῦ λευθεροῦ καὶ τοῦ ἀνοιχτοῦ ἀγέρα, τοῦ λόγγου καὶ τῶν λακκωματιῶν, τῶν ραχῶν καὶ τῶν βουνοπλαγιῶν τράβησε μιὰ μεγάλη μούντζα μὲ τὰ δυὸ του τὰ χέρι ὁλόγυρα :

— Νά ! Νά ! Νά ! Νά ! παζάρα τοῦ διαόλου ! Νά ! Νά ! Νά ! Νά !

Καὶ μουντζώνοντας τράβησε τὸν ἀνήφορο. Πέρασε τὸν Πλάτανο, πέρασε καὶ τὸ χάνι τοῦ Πράσσου, κι' ἀκόμα ξεκολοθυοῦσε τὸ δρόμο πρὸς τὰ ἔξω. Ἡ πεῖνα τοῦ θέριζε τ' ἄντερα ... Τὸ σελιάχι του εἶχε κρεμάσει κάτω ἀπὸ τὴ μέση καὶ κόντευε νὰ ξεσυρθῇ ἀπὸ τὸ γοφί. Δὲν εἶχε φάγει ὅλη τὴν ἡμέρα. Ἦθελε νὰ πάῃ στὸ χάνι του, νομίζοντας ὅτι ἐκεῖ θὰ εὑρίσκε ἴσως καὶ τὸν Κώστα, ἀλλὰ, χωρὶς νὰ καταλάβῃ τὸ εἶχε ξεπεράσει τὸ χάνι. Στὸ δρόμο ἀπάντησε ἕνα χωριάτη :

— Ἀδελφούλη ! τοῦ λέγει, ξέρ'ς ποῦν' τὸ χάνι ;

— Νὰ αὐτοῦ μέσα ! τοῦ ἀπολογήθηκε ἰκεῖνος.

Ἐκανε ἴσια-μέσα. Τὸ χάνι ἦταν χάνι, ἀλλὰ δὲν ἦταν ἐκεῖνο ποῦ γύρευε. Θωρῶντας, θωρῶντας μὴ γελιέται εἶπε μέσα του :

— ὦρὲ θὰ εἶναι κι' ἄλλα χάνια ἐδῶ πέρα ! Δὲν θάναί ἕνα μοναχό !

— Ἐκεῖ μέσα ὁ Κόσμος ποῦ ἔρχονταν ἀπὸ δρόμο ἔτρωγαν. Ἐπιασε μίαν ἄκρη τοῦ τραπέζιου κ' ἕνα χαντζόπουλο τὸν ζύγωσε καὶ τοῦ εἶπε :

— Θέλεις νὰ φῶς ;

— ... Θέλω ! ἀποκρίθηκε ντροπαλὰ-ντροπαλὰ.

— Τὶ ὀρίζει νὰ σοῦ φέρω ;

— Ὅ, τι θέλ'ς, ἀδελφούλη μ' ! Ὅ, τι θέλ'ς !

Σὲ λίγο τὸ παιδί τοῦ ἔφερε ἕνα κομμάτι ψωμί καὶ μιὰ λίμπα γεμάτη κρέας μὲ χόρτα. Βλέποντας ὁ Κουτσογιάννης κρέας ἀνακατωμένο μὲ χόρτα εἶπε τοῦ παιδιοῦ :

— Τὶ μαγερεῖο καὶ τί προκοπὴ εἶν' αὐτή ; Γιὰ κρεάσι-κρεάσι, γιὰ λάχανα-λάχανα !

Τὸ παιδί γέλασε κι' ἀντὶ νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ τὸν ρώτησε :

— Θέλεις καὶ κρασί ;

— Ὅπως ὀρίζεις !

Τὸ παιδί ἔφερε κι' ἕνα καποστάρι κρασί.

Σὲ μιὰ στιγμή ἀπάνω ψωμί, κρέας, χόρτα καὶ κρασί εἶχαν τελειώσει μπροστά ἀπὸ τὸν Κουτσογιάννη, ἀλλὰ τὸ στομάχι του χλιδιτροῦσε ἀκόμα.

— Παιδί ! παιδί ! φωνάζει, πολλὸ κομδί !

Τὸ παιδί πάησε κοντὰ του,

— Τὶ ἀγαπᾷς ; τοῦ λέγει.

— Μοῦ βάνεις ἄλλη μιὰ φορὰ ;

— Εὐχαρίστως ...

Ὁ Κουτσογιάννης βλέποντας αὐτὴ τὴν ἀνεπάντηχη προθυμία, εἶπε μέσα του :

— Νὰ ποῦ βρίσκονται καὶ καλοὶ ἄνθρωποι ἐδῶ πέρα ! Θύρες ἀνοιχτές, τραπέζια στρωμένα, φαγητὰ ἑτοιμα ...

Τὸ χαντζόπουλο τοῦ ξανάφερε τὰ ἴδια, κι' ὁ Κουτσογιάννης ξανάρχισε τὸ φαγί. Σὲ κάμποση ὥρα ἦταν γυαλὶ τὸ γρατίκι, μπροστά στὸν Κουτσογιάννη ! Ψωμί, κρέας, χόρτα καὶ κρασί εἶχαν γένει ἀφαντα. Τραβοῦσε ἀκόμα ἡ ὀρεξίτη, ἀλλὰ ντρέπονταν νὰ ξαναγυρίσῃ. Ἀκούμπησε τὸν ἀγκωνά του καὶ συλλογιζόταν. Σὲ λίγο

τράβησε γιά εἰς λέγοντας:

— Σᾶς ἀφίνω γιά! κι' ὁ Θεὸς νὰ σᾶς ἔχη καλὰ.

Τὸ χαντζόπουλο, ποῦ τὸν ὑπηρετοῦσε, ἔτρεξε ἀπὸ κοντὰ του φωνάζοντας:

— Πατριώτη! Πατριώτη! Κᾶτι λησμό- νησες!

Ὁ Κουτσογιάννης ἔρριξε τὸ μᾶτι του στὸ σελάχι, καὶ βλέποντας τὴ φλογέρα του ν' ἀ- σπρίζει τοῦ ἀπάντησε:

— Θῆνε κανενὸς ἀλλουνοῦ ἐγὼ δὲ λησμό- νησα τίποτε.

— Λησμόνησες νὰ πληρώσης! τοῦ εἶπε γε- λῶντας.

— Νὰ πληρώσω; Τί νὰ πληρώσω;

— Τὸ φαγί, ποῦ ἔφαγες! ...

— Τί ὦρέ; Τὸ πουλάτε καὶ τὸ φαγί ἐδῶ πέρα; Οὐ! νὰ πᾶτε στὸ διάολο, νὰ πᾶτε!

Ὁ κόσμος ποῦ ἦταν μέσα στὸ χάνι καὶ φα- γοποτοῦσαν ἄρχισαν νὰ χτυποῦν τὰ γέλοια, κι' ἄρχισαν νὰ τὸν περιγελοῦν. Ὁ ἓνας τοῦ ἔλεγε:

— Μὲ τί καράβι ἦρθες;

Ὁ ἄλλος φώναζε:

— Τσάπ! τσάπ! τσάπ!

Τρίτος:

— Ἐρμε λύκε!

Ἄλλος:

— Κούκου! Κούκου! Κούκου!

Ὁ Κουτσογιάννης βλέποντας ὅτι ἐμπλέξε μὲ κακοὺς ἀνθρώπους—κατὰ τὴν ἰδέα του—ἔγεινε ἀφηντός! Ἐτρεξε τὸ χαντζόπουλο ἀπὸ κοντὰ του, ἀλλὰ δὲ μπόρεσε νὰ καταλάβῃ κατὰ ποῦ ἔκαμε.

Σὲ λίγο ὁ Κουτσογιάννης βρέθηκε εἰς ἀπὸς τὰ Γιάννινα. Ἐκεῖ κατάλαβε ποῦ βρίσκονταν. Στάθηκε νὰ συλλογιστῇ. Συλλογίστηκε συλλο- γίστηκε: Νὰ ματαμπῇ μέσα; Τοῦ φαίνονταν ὅτι θὰ ἐμπαινέ στήν κόλαση. Ἀλλὰ μήνα ἦ- ταν βέβαιος ὅτι θὰ εὑρίσκε τὸν Κώστα; Τὸν ἄφινε τὸ παζάρι νὰ φωνάξῃ; Ἐπειτα τὴ φλο- γέρα τὴν εἶχε ἀγοράσει. Τὴ δουλειά του τὴν εἶχε τελειωμένη. Ἦταν ἀκόμα δυὸ τρεῖς ὥρες μέρα. Μποροῦσε νὰ φτάσῃ μὲ ἥλιο, ὡς ἐκεῖ ποῦ ἀ- γναντεύονταν τὸ χωριό του. Ἐπειτα κι' ἐν νύχτῳ δὲν τὸν πείραζε. Ἀποφάσισε καὶ ξεκί- νησε γιά τὸ χωριό του τρέχοντας σὰν τὸ βοριά.

Ὅταν βασίλευε ὁ ἥλιος ἦταν ψηλὰ στὸ βουνὸ τῆς Βελτοίστας, στὴ μέση τοῦ δρόμου. Τοῦ ἔμενε ἀκόμα τρεῖς ὥρες δρόμος. Γύρα-γύρα στὸ βουνὸ βοσκοῦσαν πρόβατα καὶ λαλοῦσαν τὰ κου- δούνια τους μὲ χάρη. Ἐνας πιστικὸς λαλοῦσε ἀχαρὰ τὴ φλογέρα του. Ὁ Κουτσογιάννης ἀκού- οντας τὸ φλογερολάλημα, τὸ ἄχαρο, ἀνέβηκε σ' ἓνα κοντρί κι' ἄρχισε νὰ λαλάῃ τὴν κοκκα- λένια του τὴν φλογέρα. Στὴ στιγμὴ ὁ πιστικὸς ἔπαψε κι' ὁ Κουτσογιάννης ἔβγαλε τὴ φλογέρα του στὸ σελιάχι καὶ ρούπησε σὰν κυνηγημένο ζαρνιάδὶ τὸν κατήφορο, γιά τὸ χωριό του, καὶ γιά τὸ κοπάδι του ποῦ δὲν τὸ εἶχε ξεχωριστῇ ποτέ του, καμμιά μέρα, καὶ καμμιά βραδυά, ἀπὸ μικρὸ παιδάκι. Δὲ σταμάτησε πουθενά, καὶ τρεῖς ὥρες νύχτα καλησπεροῦσε στὸ σπιτί του,

κι' ἀπεκεῖ τράβησε ἴσια γιά τὸ κοπάδι του στὸ λόγγο, μ' ἓνα κομμάτι ψωμί στὸ χέρι.

Ἀμα ἔφτασε στὸ κοπάδι ἄρχισε τὰ σαλαγι- σματα γιά νὰ μαθευτῇ ὅτι ἦρθε. Τὸ κοπάδι στὰ σαλαγίσματα τοῦ συμμαζεύτηκε, καὶ αὐτὸς ἐπιάσε ὅσα γίδια ἔλαχαν μπροστά του καὶ ὅσα πρόβατα κι' ἄρχισε νὰ τὰ φιλάῃ στὰ μάτια καὶ στὸ στόμα καὶ νὰ τὰ ρωτᾷ:

— Πῶς περάσαταν σήμερα, ψυχούλές μου.

Ὁ ἀδελφός του ὁ Παῦλος ποῦ ἦταν μὲ τὰ πρόβατα ὅλη τὴν ἡμέρα τοῦ φώναζε ἀπὸ μιὰ ψηλὴ ραχοῦλα:

— Ἦρθες, ὦρὲ Γιάννη;

— Ἦρθα! Ἦρθα! Ἀἰ! στὸ χωριό ἐσὺ τώρα...

Ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἄρχισαν τὰ λόγγα νὰ χαίρωνται ἀπὸ τὸ φλογερολάλημα τοῦ Κου- τσογιάννη, σὰν καὶ πρῶτα.

Ὅταν τὸν ρωτοῦσε κανεὶς:

— Τ' εἶδες, Γιάννη, στὰ Γιάννινα;

— Θεάματα εἶδα! Δὲν μοιλογιέται ὅτι εἶδα! Ἀλλὰ τί τὰ θέλ'ες! Κακὸς κόσμος! Ὅλος στὸν παρᾶ. Λὲς ἀκαλμέρι! καὶ δὲν σ' ἀπολογοῦν- ται! Πᾶς νὰ φᾶς ψωμί, τρῶς, καὶ ὑπερὰ σοῦ γυρεύουν πληρωμὴ! Κακοὶ ἀνθρώποι οἱ Γιαν- νιώτες!... Ἀλλὰ τί περιμένετε ἀπ' ἀνθρώ- πους ποῦ δὲν ἔχ'ν ἀμπέλια καὶ χωράφια; Εἶνε ἱκανοὶ νὰ πλήσουν καὶ τὴ στάχτη τους!

Χ. Χρηστοδασίλης

Ο ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ

ΤΟΥ κ. Χ. ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Ὁ Κουτσογιάννης —Θεὸς χωρέσ' τον— ἦταν ὁ ἀγριάνθρωπος τοῦ χωριοῦ, τὸ σκιώρισμα τῶν λόγγων, τῶν λάκκων καὶ τῶν πλαγιῶν. Εἶχε γίνει εἴκοσι χρονῶν καὶ δὲν ἤξερε τί θὰ εἰπῇ Γιάννινα, ἂν καὶ τὸ χωριό του δὲν ἦταν πλειότερο ἀπὸ ἕξη ὥρες μακριὰ ἀπ' αὐτὴν τὴν πολιτεία. Ὅλον του τὸν καιρὸ ἦταν τρυπωμένος στὰ λόγγια μὲ τὰ γίδια του καὶ τὰ γιδάρικά του τὰ πρόβατα καὶ δὲν ἔβγαινε καθόλου στὸν κόσμο. Σωστὸ ἀνθρωπάγριμο.

Αὐτὴ ἦταν ἡ ζωὴ του, ἀφόντας, μικρὸ παιδί ἀκόμα ἑφτά-ὀχτώ χρονῶν, εἶχε βγάλει ἓνα κακὸ βγαλτό, μιὰ μαύρη λούγγα στὸ παραδόγκαλο καὶ κουτσάθηκε. Ἡ κουτσαμάρρα τὸν ἔκανε νὰ ντρέπεται νὰ φαίνεται στὸ χωριὸ καὶ στὸν κόσμο, γιὰ νὰ μὴν τὸν βλέπουν οἱ τσιουπρες καὶ τὸν περιγελοῦν, γιὰ νὰ μὴν τὸν βλέπουν τὰ λειανόπαιδα καὶ τοῦ φωνάζουν:

—«Γιάνν', Γιάνν'. Κουτσογιάνν'!».

γιὰ νὰ μὴν τὸν βλέπουν οἱ νυφᾶδες καὶ τὸν λυπηθοῦν.

Οἱ δικοὶ του τοῦ πήγαιναν καθεμέρα ψωμί καὶ προσφάγι στὸ χειμάδι ἢ στὸν λόγγο, καὶ κάθε Σαββατόβραδο τὰ σκουτιά του γιὰ ν' ἀλλάξῃ καὶ στὸν μῆνα ἢ στοὺς δυὸ μῆνες μιὰ φορὰ ἀπὸ ἓνα ζευγάρι φασκιές γιὰ τὰ τσαρούχια του, τσαρούχια μὲ λουριά, ποὺ δένονταν ὡς τὸ γόνα.

Ὁ Κουτσογιάννης ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς πλειὸ ὠμορφους ἄντρες τοῦ τόπου μας κι' ἀπὸ τοὺς πλειὸ γερούς, κι' ἂν καὶ κουτσὸς ἔτρεχε τόσο ποὺ δὲν τὸν ἔφτανε κανεέννας γερός, καὶ δὲν τοῦ γλύτωνε γίδι ποὺ νὰ μὴν τὸ πιάσῃ στὴν ἀρέντα. Ἦταν ἀγέρας μοναχός. Λὲς κι' ἡ κουτσαμάρρα τοῦχε βάλει φτερά.

Ἀπόφευγε τὲς γυναῖκες ποὺ πήγαιναν κάθε πωρνὸ στὸ λόγγο νὰ κόψουν ξύλα, καὶ δὲν σμίγονταν νὰ κουβεντιάσῃ κι' αὐτὸς σὰν ἄνθρωπος ποὺ ἦταν μ' ἄλλο εἶδος ἀνθρώπους, παρὰ μὲ πιστικούς, εἴτε χωριανούς του, εἴτε συνωρίτες του κι' ὅταν τὸν ἔπιανε ὁ γλυκὸς καημός, ποὺ αἰστάνονταν μέσα του, τί λεβέντης

θά ἦταν ἂν δὲν κουτσοίνονταν, κι' αὐτὸς ὁ καημὸς τὸν ἔπιανε κάθε μέρα, ἀνέβαινε σὲ μιὰ κοντορραχούλα κι' ἄρχιζε νὰ λαλάη τὴ φλογέρα του ποὺ ἦταν ἀπὸ ἀητοκόκκαλο, καὶ δὲν τὴν ἔβαζε στὸ σελάχι του ἂν δὲν ἔβλεπε τὰ γίδια του, ποὺ βόσκαγαν ὁλόγυρά του, νὰ παρατήσουν τὸ κλαρί, ἀπὸ τὴν γλύκα τοῦ ἡχοῦ καὶ νὰ γυρίσουν τὰ μοῦτρα τους πρὸς αὐτόν.

Ὅταν λαλοῦσε ὁ Κουτσογιάννης τὴ φλογέρα, τὸν ἀφηκροῦνταν ὅσοι βρισκόνταν κοντά του, μὲ μεγάλη προσοχὴ καὶ κρυφά, γιατί, ἅμα καταλάβαινε ὅτι τὸν ἀφηκριῶνταν, ἔπαυε στὴν στιγμή τὸ λάλημα. Εἶχαν παραλογίσει ὅλοι οἱ πιστικοὶ μὲ τὴν φλογέρα του κι' ἔσκαζαν ἀπὸ τὴν ζήλεια τους. Ἐλεγαν συναμεταξύ τους καὶ σ' ὅλον τὸν κόσμον, ὅτι τὸ λάλημα αὐτό, πῶμοιαζε σὰν ἀγγελικό, δὲν ἦταν τάχα δικό του, ἀλλὰ τῶχε τάχα ἡ φλογέρα νὰ λαλάη ἔτσι ὡμορφα, κι' ἀνήκουστα. Ἐλεγαν ὅτι τάχατες ἡ φλογέρα λαλοῦσε ἔτσι κι' ὄχι τὸ στόμα, τὰ δάχτυλα κι' ἡ ψυχὴ τοῦ Κουτσογιάννη. Φθονερός κόσμος!

Μιὰ μπαμπόγρια, χειρότερη ἀπ' ὅλους, ἔλεγε ὅτι ἡ φλογέρα τοῦ Κουτσογιάννη ἦτον τοῦ ἀντρὸς μιανῆς Ξωτικιάς κι' ὅτι τὴν εἶχε βρῇ μιὰ μέρα ὁ Κουτσογιάννης στὴ βρύση, ὅπου τὴν εἶχε λησμονήσει τάχατες ὁ ἀντρας τῆς Ξωτικιάς.

Αὐτὰ ἔλεγε ἡ μπαμπόγρια κι' οἱ ἄλλοι ποὺ δὲν μπορούσαν νὰ λαλήσουν, σὰν τὸν Κουτσογιάννη, κι' ἂν δὲν ἦταν νὰ τὸ πιστέψουν, τὸ πίστευαν μ' εὐχαρίστηση.

Μιὰ μέρα, τέσσερες-πέντε πιστικοί, χωριανοὶ καὶ ξενοχωρίτες, ἀπὸ τὸν φθόνο, ποὺ τοὺς ἔτρωγε, τὰ φυλλοκάρδια, συνεννοοῦνται, κι' ἐκεῖ ποὺ κοιμῶνταν ὁ Κουτσογιάννης γλυκὰ-γλυκὰ κάτου ἀπὸ μιὰ πολὺκλαδὴ καὶ πυκνόφυλλη βαλανιδιά, πῆγε ἓνας τους σιγὰ-σιγὰ, σὰν λαγός, κι' ἀνάλαφρα-ἀνάλαφρα, σὰν ἴσκιος καὶ τοῦ τὴν ξέσυρε ἀπ' τὸ σελάχι, χωρὶς νὰ τὸν καταλάβῃ καθόλου, κι' ἐπειδὴ δὲν ἤθελε κανένας τους ὕστερα νὰ τὴν ἀφήσῃ σπὸν ἄλλον, γιὰ νὰ μὴν μαλώσουν καὶ φανερωθοῦν, ἀποφάσισαν νὰ τὴν τσακίσουν κι' ἔτσι τὴν ἔκαναν ἀγκίδες!

Ἐνεκα ἀπ' αὐτό, ὁ Κουτσογιάννης, τὸ γλυκόφωνο ἀηδὸνι τῶν λόγγων, βουβάθηκε, χήρεψε ἀπὸ τὴν ἀγαπημένη του τὴν φλογέρα, ποὺ τὴν ἔσερνε πάντα μαζί του, σὰν χιλιωζήλεμένο ταίρι του, δέκα χρόνια ἀκέρια, παρηγορῶντας μ' αὐτὴν τ' ἀδικημένα του τὰ νιάτα, καὶ τὴν ἀδικημένη του λεβεντιά.

Τοῦρθε νὰ σκάσῃ, τοῦρθε νὰ σκοτωθῇ ἀπὸ τὸ κακό του, γιὰ τὸν χαμὸ τῆς φλογέρας του, καὶ περπατοῦσε κάθε μέρα μὲ τὸ ντουφέκι στὰ χέρια γιὰ νὰ πετύχῃ κανέναν ἀητὸ νὰ τὸν σκοτώσῃ καὶ νὰ τοῦ πάρῃ τὰς φλογέρες του. Ἀλλὰ δὲν εἶναι πολὺ εὐκολο νὰ σκοτώσῃ κανεὶς ἀητό, γιατί δὲν ζυγόνεται καλοπίχειρα, πετάει-πετάει πολὺ ψηλά κι' ἔχει φωλιά σ' ἀπάτητους γκρεμούς.

Πέρασε ἔτσι τὸ καλοκαῖρι, πέρασε ὁ χινόπωρος, πέρασε ὁ χειμῶνας καὶ μπῆκε ἡ ἀνοιξὴ μὲ τὸν Μάη, κι' ὁ καημένος ὁ Κουτσογιάννης βρισκόνταν ἀκόμα χωρὶς φλογέρα! Τὰ λόγγα κι' οἱ ρεματιῆς εἶχαν βουβαθῇ πλειό, χωρὶς τὸ ξωτικῆσιο λάλημα τῆς

φλογέρας του, καὶ τὰ γιδοπρόβατά του βόσκαγαν λυπημένα καὶ ξέκαρδα. Χινόπωρος καὶ χειμῶνας, χωρὶς φλογέρα, κακό, ἀλλὰ κάτι ὑποφέρεται, ἄλλ' ἄνοιξη καὶ καλοκαίρο εἶναι ἀνυπόφορα. Ὁ πιστικὸς, ἂν δὲν ἔχη μέσα ἐκεῖ, στὴν ἐρημιὰ τοῦ λόγγου, τὴν φλογέρα του, ἀναχασμιέται, νυστάζει, κοιμᾶται καὶ χάνει ἀπὸ κοντά του τὰ γιδοπρόβατά του. Πιστικὸς χωρὶς φλογέρα εἶναι χαμένο ὄν. Εἶναι σὰν ἐκκλησιὰ χωρὶς σήμαντρο, σὰν ἰαθόνη χωρὶς φωνή, σὰν ρεματιά χωρὶς μурμουρητό, σὰν κοπάδι χωρὶς κυπροκούδουνα. Ἡ φλογέρα δίνει ὄρεξη τοῦ πιστικοῦ, τὸν γεμίζει χαρὰ κι' εὐφροσύνη, καὶ τὸν κάνει νὰ στέκεται ἄγρυπνος καὶ νὰ συμμαζεῦεται ἡ κοπὴ γύρα του.

Μιὰ μαγιάτικη Δευτέρα περνοῦσε ὁ ξάδερφός του ὁ Κώστας, γιὰ τὰ Γιάννινα. Ὁ ξάδερφός του ὁ Κώστας ἦταν ἀπὸ τὸ παρακάτω χωριό, κι' ὅσοι πᾶν γιὰ τὰ Γιάννινα γνωρίζονται ἀπὸ μακριά: ἢ θάχουν ξύλα φορτωμένα τὰ πράγματά τους, ἢ, ἂν εἶναι καβάλλα, θάχουν μιὰ βελέντζα στρωμένη στὸ σαμάρι, μιὰ κάππα δεμένη, ἂν δὲν βρέχη, καὶ κάμποσα σακκούλια καὶ κάμποσες πλόσκες, κρεμασμένα ὅλα πίσω καὶ μπροστὰ στὸ σαμάρι.

Βλέποντας ὁ Κουτσογιάννης ἀπὸ μακριὰ τὸν ξάδερφό του τὸν Κώστα νὰ διαβαίνει, βγῆκε πανήδρομα καὶ τοῦ φώναξε:

—Γιὰ π' ὦρα καλή, ὦρὲ Κώστα;

—Γιὰ τὰ Γιάννινα!

—Γιὰ στάσου τσιότσιο.

Στάθηκε ὁ Κώστας κι' ὁ Κουτσογιάννης βρέθηκε σὲ λίγο πλάγι του.

—Καλ'μέρα, Κώστα!

—Πολλὰ τὰ ἔτη!

—Δὲν μοῦ λές. Μ' ἀγοράζεις μιὰ φλογέρα;

—Νὰ σ' πῶ, Γιάννη... Δὲν γνωρίζω ἀπὸ φλοέρες, κι' οὔτε μπορῶ νὰ σοῦ ἀγοράσω. Μπορεῖ νὰ μὴν σοῦ ἀρέσῃ ἐκείνη ποὺ θὰ σ' ἀγοράσω ἐγώ. Τὸ καλύτερο εἶναι νὰ πᾶς καμμιά μέρα στὰ Γιάννινα ν' ἀγοράσῃς μόνος σου ὅ,τι λογῆς φλοέρα θέλει ἡ καρδιά σου.

—Τότε πρέπει ν' ἀποφασίσω νάρθω μόνος μου, κατὰ τὸ λέγει σου...

—Νοικοκύρης εἶσαι... Ὅπως θέλ'ς.

—Μὲ παίρ'ς μαζί σου;

—Σὲ παίρνω λέει... Ὅρεξη νάχης.

Ὁ Κουτσογιάννης ἀποφάσισε νὰ κάνῃ τὸ ταξίδι ὡς τὰ Γιάννινα, ξέλαμψε ἀπὸ χαρὰ τὸ πρόσωπό του, κι' εἶπε μὲ ξαποφασιά, σὰν ν' ἀποφασίζε μεγάλο πρᾶγμα:

—Ὁμπρός, κι' ὅ,τι εἶπε ὁ Θεός!

Καὶ λέγοντας αὐτά, τράβηξε μπροστὰ.

Ὁ δρόμος γιὰ τὰ Γιάννινα περνοῦσε μὲς ἀπὸ τὸ χωριὸ τοῦ Κουτσογιάννη, καὶ μάλιστα μπροστὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του. Φθάνοντας μπροστὰ στὸ σπίτι του ὁ Κουτσογιάννης φώναξε τὴν μάννα του ἀπ' ἔξω μὲ βροντερὴ φωνή:

—Ὦρ' μάννα! Ὦρ' μάννα!

—“Ορσε!

Ἀπολογήθηκε ἡ μάννα του ἀπὸ μέσα καὶ στὴν στιγμή βγῆκε ξαφνισμένη στὴν ἐξώθυρα.

—Τὰ καλὰ μὲ τὰ σκουτιά!

Τῆς εἶπε μὲ μεγάλη βία.

—Σὲ καλὸ σου, παιδάκι μου! τοῦ εἶπε ἡ μάννα του μὲ μεγάλη ἀπορία, πὺ τὸν ἔβλεπε ἀνεπάντεχα μέρα μεσημέρι στὸ χωριό. Τί τρέχει; Πῶς ἦταν αὐτό;

—Θὰ πάω στὰ Γιάννινα ν’ ἀγοράσω φλογέρα, θὰ πάω μὲ τὸν Κώστα.

Κι’ ἐνῶ ἡ μάννα του ἀνοίγε τὴν κασσέλλα γιὰ νὰ τοῦ βγάλῃ τὰ καλὰ τοῦ τὰ σκουτιά, ὁ Κουτσογιάννης τῆς ἔλεγε χαρούμενα:

—Ἐγώ, πὺ λές, μάννα, θὰ πάω μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ στὰ Γιάννινα κι’ αὔριο θὰ εἶμαι ἐδῶ... Ὅσο πὺ θὰ λείπω, νὰ πάῃ ὁ Παῦλος στὰ σφαχτά...

Ὁ Παῦλος ἦταν ὁ μεγαλύτερος ἀδερφός του κι’ εἶχε ὡς ἔργο τὸ ζευγάρι.

Σὲ μιὰ στιγμή ἄλλαξε ὁ Κουτσογιάννης, συγυρίστηκε, πήρε καὶ πεντέξη γρόσια ἀπὸ τὴν μάννα του, γιὰτὶ αὐτὴ νοικοκύρευε στὸ σπίτι, ἀφόντας εἶχε πεθάνει ὁ ἀντρας τῆς, καὶ ξεκίνησε, κάνοντας τὸν σταυρό του, σὰν νὰ ξεκινοῦσε γιὰ κανένα μεγάλο ταξίδι. Ὡς ἓνα διάστημα, ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό, τὸν ἀκολουθῆσε καὶ ἡ μάννα του, κάνοντας τὸν σταυρό τῆς, δακρύζοντας καὶ λέγοντας:

—“Ὡρα σου καλή, παιδάκι μου! “Ὡρα σου καλή! Νὰ σὲ ξεκινήσω καὶ γιὰ γαμπρὸ νὰ δώσῃ ὁ Θεός!

Βλέποντας ὁ Κουτσογιάννης νὰ τὸν ἀκολουθᾷ ἡ μάννα του πλειότερο ἀπ’ ὅ,τι ἔπρεπε γιὰ ἓνα ταξίδι ὡς τὰ Γιάννινα, γύρισε καὶ τῆς εἶπε:

—Γύρνα πίσω καὶ μὴν χολοσκάνης! Αὔριο θὰ εἶμαι ἐδῶ, σοῦ εἶπα. Μόνον τὰ σφαχτά καὶ τὰ μάτια σας ὡς πὺ νὰ γυρίσω!

Ὁ Κουτσογιάννης μὲ τὸν ξάδερφό του τὸν Κώστα σκαπέτησαν κι’ ἡ μάννα του γύρισε σταυροκοπώντας καὶ πουσπουρίζοντας:

—“Ὡρα του καλὴ ἡ τοῦ Γιάννη μου! “Ὡρα του καλή! Καλὸ του πρωτοξεκίνημα. Καὶ γαμπρὸ νὰ τὸν ξεκινᾷ γλήγορα, Παναγιά μου!

Σ’ ὅλον τὸν δρόμο δὲν περβατοῦσε ὁ Κουτσογιάννης, ἀλλὰ πετοῦσε. Μεγάλῃ χαρᾷ τὸν εἶχε πιάσει, πὺ βγῆκε ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τοῦ χωριοῦ του, κι’ ἔμελλε νὰ ἰδῇ τὰ Γιάννινα, τὴν περίφημῃ πολιτείᾳ, κι’ αὐτὸ τῷ δινε φτερά, τὰ Γιάννινα πὺ τοῦ ἦταν χρυσὸ ὄνειρο. Ἦκουε ἀπὸ τὰ μικρά του χρόνια ὅτι εἶναι πολιτεία, κι’ ὅχι χωριό, ὅτι εἶχε ἀπ’ ὅλα τὰ πράγματα τοῦ Κόσμου, ἀλλὰ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ χωρέσῃ ὁ νοῦς του τί λογίων ἦταν ἡ πολιτεία. Χωριὰ εἶχε ἰδῇ ἀπ’ ἀγνάντια, καμμιὰ δεκαριά καὶ πλειότερα, πὺ εἶναι γύρα στὸ χωριό τοῦ, ἀλλὰ δὲν μποροῦσε νὰ καταλάβῃ τί πράγμα καὶ πῶς ἦταν ἡ πολιτεία. Ἐκεῖνο μόνον πὺ ἤξερε ἀόριστα γιὰ τὰ Γιάννινα, ὅταν ὅτι βρίσκονταν

ἐκεῖ καὶ τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα, κι' ὅτι πουλοῦσαν κι' ἀγόραζαν ἐκεῖ ὁ κόσμος ὅ,τι ἤθελαν. Τὰ ἤξερε αὐτὰ τὰ πράγματα ἀπὸ κουβέντες καὶ μωρολογήματα τῶν ἄλλωνῶν, καὶ πάντα ὀνειρεῦονταν νὰ τὰ ἰδῇ καὶ μὲ τὰ μάτια του, νὰ τὰ χορτάσῃ, καὶ νὰ μὴν ἀνοίγῃ τὸ στόμα του, σὰν χάχας, ὅταν μιλοῦσε κανεὶς γιὰ τὰ Γιάννινα, ποὺ τὴν θεωροῦσε ὡς τὴν μόνη πόλιν τοῦ κόσμου, γιὰτὶ δὲν ἔφταναν παραπέρα οἱ γεωγραφικὲς του γνώσεις.

Ἄν ὁ Κουτσογιάννης ἤξερε τὸν δρόμο, μὲ τὴν δύναμιν, ποῦ ἔχε στὸ περπάτημα, ἦταν ἱκανὸς νὰ μῇ στὰ Γιάννινα ὅχι σ' ἕξ ὥρες ποὺ ἀπείχαν ἀπὸ τὸ χωριό του, ἀλλὰ φοβῶνταν μὴν ξεδρομίσῃ καὶ χαθῇ κι' ἔτσι ἦταν ἀναγκασμένος κάθε λίγο καὶ λιγάκι νὰ καρτερῇ τὸν ξάδερφό του τὸν Κώστα, πῶρχονταν ἀπὸ πίνω ἀναργα-ἀναργα καβάλλα στ' ἰσχύνατο μουλάρι του.

—Μωρέ, χτύπα το τὸ ξάλειμμο! τοῦ φώναζε τοῦ Κώστα, γιὰ νὰ φτάσωμε καμμιὰ φορὰ στὰ Γιάννινα!

Ἄλλ' ὁ Κώστας, ἄνθρωπος ποὺ ἦταν πηγαιμένος ἑκατὸ φορές καὶ πλειότερο στὰ Γιάννινα, καὶ δὲν εἶχε καμμιὰ περιέργεια νὰ τὰ ἰδῇ τὸ γληγορότερο, δὲν ἤθελε νὰ χαλάσῃ τὴ ζαχαρένια τοῦ μουλαριοῦ του, κι' ὅσο στενοχωριῶνταν κι' ἀδημονοῦσε ὁ Κουτσογιάννης, τόσο αὐτὸς πήγαινε ἤσυχα-ἤσυχα, χωρὶς καμμιὰ βία.

Ἦταν μεσημέρι ὅταν ξεμύτησαν στὴν «Προσκύνηση».

Προσκύνηση λέγεται μιὰ ραχοῦλα, δέκα λεφτά τῆς ὥρας δυτικὰ τῆς πλατείας, ἀπ' ὅπου φαίνεται ἡ λίμνη, τὸ κάστρο κι' ἓνα κομμάτι τοῦ Γιαννίνου. Λέγεται «Προσκύνηση» γιὰτὶ ἀπ' αὐτοῦ φαίνονταν ὁ χρυσομέγας Σταυρὸς τοῦ Μοναστηριοῦ τοῦ Ἀϊ-Γιάννη, ποῦ ναι σήμερὰ τζαμι τοῦ Ἀσλὰν πασιᾶ, καὶ σταυροκοπιῶνταν ὁ κόσμος, πῶρχονταν ἀπὸ τὰ χωριά στὴν πολιτεία. Ἄλλ' ἄλλοι λέν —κι' αὐτὸ δὲν εἶναι ἀληθινὸ— ὅτι, ὅταν πρωτῶρθαν οἱ Τοῦρκοι νὰ καταχτήσουν τὰ Γιάννινα, σ' αὐτὸ τὸ μέρος βγήκαν νὰ τοὺς ὑποδεχτοῦν οἱ προὔχοντες οἱ Γιαννιώτες καὶ τοὺς προσκύνησαν, καὶ γι' αὐτὸ λέγεται «Προσκύνηση».

Ἀπ' ἐκεῖ ἀγνάντεψε γιὰ πρώτη φορὰ ὁ Κουτσογιάννης τὰ Γιάννινα καὶ στὴ στιγμὴ ἔμεινε μὲ τὸ στόμα ἀνοικτὸ ἀπὸ τὴν ὀνειροφάνταχτη ὠμοφιά τῆς πανώριας πολιτείας, ποὺ ξετυλίγονταν μπροστά του, σὰν μαγικὸς καθρέφτης. Ζερβιά μεριά ἡ λίμνη, μὲ τὰ λαμπροξάστερα νερά της, σὰν ἀπέραντος καθρέφτης, ποὺ καθρεφτίζονταν μέσα της ὁ καταγάλαντος οὐρανὸς μὲ τὸν κατάχρυσον καὶ κατάλαμπρον ἥλιο του καὶ τὰ κάτασπρα συννεφάκια του, καὶ τὰ βραχόχτιστα καὶ λογγοσκέπαστα βουνά, τὸ Μιτσικέλλι, ὁ Ντριῖσκος, καὶ τὰ Τζουμέρκα μὲ τὰ λόγγα τους, τοὺς βράχους τους, τὲς ράχες τους καὶ τὰ κοπάδια τους, δεξιά μεριά τὸ πελώριο κάστρο μὲ τοὺς πύργους του, τὲς πολέμίστρες του, τὰ κανόνια του, καὶ τὰ τζαμιά του μεγάλο-μεγάλο κι' ἀκίνητο, σὰν μικρὸ βουνό, ἢ σωστότερο σὰν κοιμάμενο θεώρατο Στοιχεῖό, κι' ἡ πανώρια πολιτεία, μὲ τὰ ποικιλόβαφα κι' ἀλογάριαστα σπίτια της, μὲ τὶς κεραμιδοσκέπαστες σκεπὲς της, κόκκινες σὰν παπαροῦνες, μὲ τὰ κατάμαυρα κυπαρίσσια της,

καὶ με τοὺς πανύψηλους κι' ἀχτιδοστόλιστους μιναρέδες της, ποὺ ξεπετοῦσαν τ' ἀψήλου, σὰν γιγάντιες λόγγες. Σ' αὐτὸ τὸ ἀνεπάντεχο καὶ παράδοξο θέαμα, ὁ Κουτσογιάννης τᾶχασε, ντράπηκε, φοβήθηκε, νόμισε πὼς ὠνειρεύονταν, γύριζε τὸ μυαλό του σὰν σβούρα καὶ μὴν μπορῶντας νὰ σταθῇ ὀρθός, στρώθηκε καταγῆς με τὴν κλύτσα του στὴν ἀγκαλιά, ἔχοντας τὲς πλάτες πρὸς τὴν λίμνη καὶ τὰ μοῦτρα πρὸς τὸν Κώστα, πῶρχονταν.

—Τί ἔκατσεσ ἀυτοῦ, ὦρέ;

Τοῦ εἶπε ὁ Κώστας, ὅταν τὸν ζύγωσε.

Ὁ Κουτσογιάννης με τὴν ψυχὴ στα δόντια, καὶ τρέμοντας ἀπὸ τὸν φόβο του, τοῦ ἀπολογήθηκε σιγαλά-σιγαλά:

—Στάσου τσιότσιο, ἀδερφούλη μου! Μὴν φεύγης; Θέλω νὰ σὲ ρωτήσω.

—Τ'ἔχεις κι' ἔγινες ἔτσι κίτρινος, σὰν φλωρί; Μὴν σοῦ λύθηκε τίποτα ὁ ἀφαλός;

—Μήνα ξέρω κι' ἐγώ, ἀδερφούλη μου, τί ἔχω; Εἶδα μπροστά μου ἓνα σωρὸ ἰσκιώματα, ὄνειροφантаσιές... ξέρω κι' ἐγώ τί εἶναι;

Ὁ Κώστας ἄρχισε νὰ στενοχωριέται κι' ὁ Κουτσογιάννης ἐξακολούθησε νὰ τοῦ λέγῃ σιγαλά-σιγαλά:

—Δὲν εἶχαν ἰδῇ τὰ μάτια μου ἄλλη φορὰ ὅ,τι εἶδαν τώρα!...

—Τ' εἶδες, μωρὲ χαμένε, καὶ ξωλαλᾶς ἔτσι;

—Ἐσὺ δὲν γλέπεις τώρα τίποτε;

—Τί νὰ ἰδῶ, μωρέ;

—Ὅ,τι εἶδα καὶ ἐγώ!

—Τ' εἶδες ἐσύ, ποῦ νὰ σὲ κάψῃ ἡ ἀστραπή;

—Γιὰ κύτταξε ἴσια-πέρα γιὰ νὰ ἰδῇς. Ἄν ἀπ' ἐδῶ πίσω μου δὲν τὰ γλέπεις τώρα, μπορεῖ νὰ ξαφανίστηκαν.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἐξακολουθοῦσε νάχη γυρισμένα τὰ μοῦτρα του πρὸς τὸν κάμπο καὶ τὲς πλάτες του πρὸς τὰ Γιάννινα, γιὰ νὰ μὴν τὰ βλέπῃ κι' ἔτρεμε ὀλόβολος ἀπὸ τὸν φόβο του.

—Νά, κυττάζω καὶ δὲν γλέπω τίποτα. Δὲν γλέπω κανένα ἰσκιῶμα καὶ καμμιά ὄνειροφантаσία.

—Δὲν γλέπεις τίποτε, λές; Δὲν γλέπεις ἓναν μεγᾶααλον καθρέφτη μπροστά σου; Δὲν γλέπεις κάτι ἄλλα σὰν μάγια, ποῦ δὲν μπορῶ νὰ σοῦ τὰ παραστήσω; Δὲν γλέπεις ἓνα μεγᾶααλο σπίτι σὰν βουνό;

—Αὐτὰ ὅλα, ὦρὲ χαμένε, εἶναι ἡ λίμνη, τὸ κάστρο καὶ τὰ Γιάννινα!

—Τὰ Γιάννινα! ξεφώνησε ὁ Κουτσογιάννης. Τὰ Γιάννινα! Φτάσαμεν, ἀδερφούλη, στὰ Γιάννινα. Τὰ Γιάννινα ἦταν αὐτὰ ποῦ εἶδα, δὲν εἶναι ἰσκιώματα; Δὲν εἶναι διαβολικά; Οὐί! Οὐί! καλὴ μέρα μου!

—Τὰ Γιάννινα εἶναι, ὦρὲ κύρ χαμένε, τὰ Γιάννινα.

Ἀκούοντας ὁ Κουτσογιάννης ὅτι ἐκεῖνα, ποῦ εἶχε ἰδῇ, δὲν ἦταν φαντάσματα κι' ἰσκιώματα καὶ δὲν εἶχε τίποτε νὰ φοβηθῇ, σηκώθηκε ἀμέσως ἀπάνω ὀρθὸς σὰν γερός καὶ καλά, γύρισε πρὸς τὴν πολιτεία κι' ἔρριξε τὸ βλέμμα του ἀπανωθιό της, στὰ

θηκε άκουμπώντας στην κλύτσα του με τὸ ζερβὶ τὸ χέρι, ἔκανε με τὸ δεξιὸν σταυρό του κι' ἔλεγε μονάχος του.

—Τὰ Γιάννινα εἶν' αὐτά, Παναήγια μου! Τὰ Γιάννινα εἶν' αὐτά, Θεέ μου! Ντέϊ! Ντέϊ! Τί πολιτεία ποῦναι τὰ ἔρημα! Χρειάζεται νάχη δεκατέσσερα μάτια κανεῖς καὶ πάλι δὲν τὰ χορταίνει!

Γυρίζοντας ὕστερα πρὸς τὸν Κώστα, τὸν ρώτησε:

—Τ' εἶν' αὐτό, ποῦναι σὰν μεγάλος καθρέφτης; Μήπως εἶναι ποτάμι; Γιατί δὲν τρέχει' ἂν εἶναι ποτάμι;

—Αὐτὸ εἶναι λίμνη.

—Τί θὰ πῇ λίμνη;

—Πολύυυυυ νερό, μεγάααααλη γούρνα.

—Αὐτὴ εἶναι ἡ λίμνη, ποῦ λέν; Ντέϊ! Ντέϊ, τί πράμμα εἶναι! Ἀπὸ ποῦ ἔρχεται κι' ὡς ποῦ πάει;

—Νά, αὐτοῦ βγαίνει κι' αὐτοῦ χωνεύει τὸ πλειότερο. Τ' ἄλλο, χωνεύει μακρύτερα. Αὐτοῦ μέσα ἔπνιξε ὁ Ἀλῆ πασιᾶς τὲς δεκαφτὰ ἀρχόντισσες με τὴν Κυρὰ-Φροσύνη.

—Κι' αὐτὸ τὸ μεγάααααλο, ποῦναι σὰν μαντρί, κι' ἔχει γύρα -γύρα ψηλοὺς τοίχους, ἀντὶ γιὰ φράχτη, τ' εἶναι;

—Αὐτὸ εἶναι τὸ κάστρο τοῦ Γιαννίνου. Αὐτοῦ μέσα εἶναι κανόνια, ὁ στρατός, οἱ φυλακὲς με τοὺς φυλακωμένους. Ἀπ' αὐτοῦ πολεμοῦσε τρία χρόνια ὁ Ἀλῆ πασιᾶς με τὸν Σουλτάνο.

—Ντέϊ! Ντέϊ! Τί μεγάλο ποῦ εἶναι τὸ ξάλειμμο! Ἄν ἦταν μαντρί, ὡρὲ Κώστα, πενήντα χιλιάδες γιδοπρόβατα θὰ χωροῦσαν μέσα! Δὲν θὰ χρειάζονταν καθόλου σκυλιά, γιατί ὁ λύκος κι' οἱ κλέφτες θὰ χρειάζονταν νὰ γένουν πετούμενα, γιὰ νάμπουν μέσα. Κι' αὐτὰ τὰ θεώρῃς τὰ σουβλιά, ποῦναι δέκα φορὲς ψηλότερα ἀπὰν ἀπὸ τὰ σπίτια, τ' εἶναι; Δέντρα νᾶναι;

—Αὐτὰ εἶναι τζαμιά... πάει νὰ πῇ τουρκοκλησιές. Αὐτοῦ ψηλά, ποῦ φαίνεται σὰν στρόγγυλη ἐξέδρα, ἀνεβαίνει ὁ χότζας καὶ διαβάζει.

—Τί εἶν' αὐτὸς ὁ χότζας;

—Εἶναι ὁ τουρκόπαπας.

—Ντέϊ! Ντέϊ! Τί ψηλὰ ποῦναι τ' ἀντίχριστα; Κι' ἐκεῖνο τὸ ψηλότερο τὸ σπίτι, ποῦναι ψηλότερο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα, τ' εἶναι;

—Αὐτὸ εἶναι τὸ σεράϊ... Αὐτοῦ μέσα κάθεται ὁ πασιᾶς, κι' αὐτοῦ μαζώνει τοὺς μεγάλους καὶ κάνει συμβούλιο.

—Ντέϊ! Ντέϊ! Τί μεγάλο καὶ τί ψηλὸ ποῦναι τὸ μυριόρημο! Ὑστερα ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ ρωτήματα ξεκίνησαν γιὰ μέσα, κι' ὁ Κώστας θέλοντας νὰ τὸν κοροϊδέψῃ τοῦ εἶπε:

—Δὲν μοῦ λές, ὡρὲ ὄρνιο: ἀπὸ τὰ Γιάννινα σκιάχτηκες ἔτσι; Μωρέ, παλληκάρι ποῦ εἶσαι!

—Νὰ σοῦ πῶ τὴν καφαλήθεια, Κώστα; τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ Κουτσογιάννης. Μοῦ πάει ρόβι. Σκιάχτηκα, ἅμα εἶδα ὅλ' αὐτὰ τὰ πράγματα. Ἄμαθος ἄνθρωπος μαθές, Χάχαχαχά!

Καὶ ξεκαρδίστηκε ἀπὸ τὰ γέλια ὁ Κουτσογιάννης με τὸ πάθημά του.

—Δὲν λές πῶς εἶσαι ντιπ λογγήσιος, παρὰ λές ἄμαθος.

Τοῦ ἀπάντησε ὁ Κώστας, μὴ μπορῶντας νὰ κρατήσῃ κι' αὐ-
τὸς τὰ γέλια του.

Ἔτσι προχωροῦσαν ὁλοένα γιὰ τὴν πολιτεία, σὰν καὶ πρὶν,
ὁ Κώστας καβάλλα, κι' ὁ Κουτσογιάννης πεζός, μὲ μόνη τὴν
διαφορὰ, ὅτι τώρα ὁ Κουτσογιάννης δὲν πήγαινε μπροστά, ὅπως
πρὶν, ἀλλὰ πίσω, γιὰτὶ κοντοστέκονταν κάθε τόσο, καὶ θαυμαί-
νονταν καὶ ξαποροῦσε μὲ ὅ,τι ἔβλεπαν γιὰ πρώτη φορὰ τὰ μά-
τια του.

Δὲν εἶχαν φτάσει ἀκόμα στὸ στὸ κομμέρκι, ὅταν ὁ Κουτσο-
γιάννης ξεφώνισε δυνατὰ, σὰν νὰ τὸν εἶχε δαγκάσει σκορπιός:

— Ἀδερφούλη μου Κώστα! Τί θαῦμα εἶν' αὐτό;

— Ποιό, ὦρέ;

Τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ Κώστας.

— Τί διάολος εἶν' ἐκεῖνος, ποὺ περπατάει ἀπάνω στὸ νερό;

Ἦταν μιὰ βάρκα ποῦχε ξεκαμπήσει ἀπὸ τὸ κάστρο, καὶ
λάμποντας ἤσυχα-ἤσυχα, τραβοῦσε, σὰν νύφη καμαρωμένη, γιὰ
τὸ Νησί.

— Βάρκα εἶν' ὦρέ ζουλάπι...

Τοῦ εἶπε ὁ Κώστας.

— Τί πράμμα εἶν' ἡ βάρκα; Ζωντανὸ εἶναι;

— Χάχαχαχααααα!

Ξεκαρδίστηκε ὁ Κώστας ἀπὸ τὰ γέλια, κι' ὕστερα εἶπε μό-
νος του:

— Ἔρμε λῦκε! Τί ζουλάπι ἄφσες νάρθῃ στὰ Γιάννινα καὶ
δὲν τῶτρώγεις!

Ἀκούοντας τὰ λόγια αὐτὰ ὁ Κουτσογιάννης εἶπε μὲ παρά-
πονο στὸν Κώστα.

— Γιατί γένεσαι τέτοιος, ὦρέ Κώστα; Δὲν ξέρω ὁ καημένος
καὶ σὲ ρωτάω! Γιατί μὲ μπιλιαρίζεις ἔτσι; Σάματις ἦρθα κι' ἄλ-
λη φορὰ στὰ Γιάννινα καὶ πρέπει νὰ τὰ ξέρω ὅσα βλέπω; Ἐσὺ
τάξερες αὐτά, ὅταν πρωτῶρθες ἐδῶ πέρα;

Ὁ Κώστας κατάλαβε τὸ ἄδικο του, σταμάτησε τὸ μουλάρι
καὶ τοῦ εἶπε ἡμερα:

— Ἡ βάρκα εἶναι ἓνα μεγάαααλο σκαφίδι, κι' ὥς ξύλο ποῦ
εἶναι στέκεται ψηλὰ στὸ νερό. Ἐχει ἀπὸ τὸ ἓνα πλευρὸ κι' ἀπὸ
τ' ἄλλο δυὸ κουπιά, εἶδος μακρυὰ φτυάρια, περασμένα σὲ δυὸ
θηλιές, καὶ μ' αὐτὰ τὴν σπρώχνει ὁ βαρκάρης ἀπάνω στὸ νε-
ρό, κι' αὐτὴ κολυμπάει καὶ φεύγει, σὰν πάπια.

— Κι' εἶναι βαθειὰ ἡ λίμνη;

— Ὡς σαράντα ὀργυιές...

— Δὲν μπαίνω ἐγώ, ὦρέ γυιέ μου, μέσα σ' αὐτὸν τὸν πειρα-
σμό, ποὺ τὸν λέν βάρκα, κι' ἄς μοῦ χάριζαν δέκα χιλιάδες γιδο-
πρόβατα, μ' ὅλους τοὺς πιστικούς, τὰ σκυλιὰ καὶ τὰ καρδάρια
τούς.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἔφτυσε τρεῖς φορές στὴν ἀράδα ὥς ξόρ-
κισμα καὶ σταυροκοπήθηκε.

Ἐφτάσαν στὸ κομμέρκι.

φορ

λου

ψάχ

νὰ

λάρ

κομ

θρω

τὸν

χαρ

στα

μπο

σω

μέρι

τὸ μ

ἦταν

καλο

τας

καιρ

κάθε

κό, ὅ

εἶδος

ὡς «

μ' ἐ

κατα

λια

σιὰς

αυ-

ρίν,

τήν

τως

ιαί-

μά-

σο-

ιός:

ο;

και

για

μό-

και

ρά-

ενος

άλ-

Εσὺ

άρι

πού

ἀπὸ

δυὸ

νε-

ρα-

ιδο-

ρια

ζόρ-

Κομμέρκι λέγεται στὰ Γιάννινα ὁ σταθμὸς τοῦ δημοτικοῦ φόρου.

Φώναξε ὁ κομμερκιάρης Ἀρβανίτης κατὰ τὸν τρόπο πού μιλοῦν οἱ Ἀρβανίτες τὰ ρωμαϊκά.

—Πῶ! τί ἔκετες, ὦρὲ στὰ σακκούλια!

—Δὲν ἔχομε, ἀγᾶ μου, τίποτε!

Ἀπολογήθηκε ταπεινὰ ὁ Κώστας.

—Πῶ, ἐγκῶ ξέρει ὅτι ἔκετες...

—Ἐλα νὰ χαλέψης, ἀγᾶ μου...

Κατέβηκε ὁ κομμερκιάρης ἀπὸ τὸν σταθμό, κι' ἄρχισε νὰ ψάχνῃ τὰ σακκούλια, βλέποντας ὅτι δὲν εἶχε σκοπὸ ὁ Κώστας νὰ τὸν «γκαβώσῃ» μὲ καμμιὰ εἰκοσάρα, τοῦ εἶπε μὲ θυμό:

—Πῶ, νὰ καταβαίνῃ, ὦρὲ κάτω, νὰ ξεσαμμαρώσωμε τὸ μουλάρι. Μπορεῖ καὶ νὰ ἔκῃ μπαροῦτι μὲς στὸ σαμάρι.

Τότε, γιὰ νὰ γλυτώσῃ ὁ Κώστας ἀπὸ τὴν τυράγνοια τοῦ κομμερκιάρη, τοῦ εἶπε:

—Ἀμάν, ἀγᾶ μου, μὴν μὲ παιδεύεις! Δὲν εἶμαι κακὸς ἄνθρωπος ἐγώ, γιὰ ν'άχω τέτοιο πρᾶμμα. Πάρε μιὰ κοσάρα γιὰ τὸν κόπο σου κι' ἄφσέ με λεύτερον.

Καὶ τῷδωκε μιὰ εἰκοσάρα.

Παίρνοντας ὁ κομμερκιάρης τὴν εἰκοσάρα, εἶπε στὸν Κώστα χαρούμενος:

—Πῶ, ἔτσι κάνε, ὦρὲ ντεριζή, καὶ μὴν στέκεσαι μὲ τὸ κέρια σταυρωμένα, σὰν νύφη! Ἄιντε τώρα, ὦρα καλή! Δὲν ἔκεις μπαροῦτι.

Χτύπησε ὁ Κώστας τὸ μουλάρι του, κι' ἀκολούθησε ἀπὸ πίσω ὁ Κουτσογιάννης, κι' ὅταν ξεμακρύνθηκαν λίγο ἀπὸ τὸ κομμέρκι, τὸν ρώτησε περίφοβος:

—Τί διάολος ἦταν αὐτός;

—Κομμερκιάρης...

—Για τί χάλευε στὰ σακκούλια κι' ἤθελε νὰ ξεσαμμαρώσῃ τὸ μουλάρι;

—Γιὰ νὰ βρῇ τὴν κοσάρα νὰ τὴν πάρῃ.

—Δὲν τοῦ τὴν ἔδινες λοιπὸν ἀπὸ πρὶν;

Σὲ λίγο μπῆκαν στὰ Γιάννινα.

Ἐκεῖ κάπου, στὸ ἔμπα τῆς πολιτείας, στήνρίζα ἐνὸς τοίχου, ἦταν μιὰ Ἀράπισσα, ἡ περίφημη Ζαρά, πού κοιμῶνταν χειμῶνα-καλοκαίρι μέσα σὲ μιὰ μεγάλη κασέλλα, καὶ ζοῦσε διακονεῦοντας ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς πῶρχονταν στὰ Γιάννινα, γιατί ἀπὸ τὸν καιρό, πού τῆς εἶχε πεθάνει τὸ μόνο τῆς παιδί, τῆς εἶχε λείψει κάθε πόρος ζωῆς. Ἀλλὰ τὸ διακόνι τῆς, δὲν ἦταν παρακαλεστικό, ὅπως εἶναι ὅλων τῶν διακονιαραίων, ἀλλ' ἀπαιτητικό, σὰν εἶδος φορολογία, καὶ πολλοὶ ἀνίδεοι χωρικοὶ τὴν φοβῶνταν κι' ὡς «Τούρκισσα» κι' ὡς Ἀράπισσα, καὶ πλειότερο ὡς Ἀράπισσα, μ' ἐκεῖνο τὸ ξερακιανὸ κορμί τῆς, τὸ ψηλὸ ἀνάστημά τῆς, τὸ κατάμαυρο πρόσωπό τῆς, τὴν πλατεῖα μύτη τῆς, τὰ χοντρά χεῖλια τῆς καὶ τὰ κρουλὰ χέρια τῆς, πού ἦταν τὸ καθένα σὰν μασιᾶς μὲ πέντε περόνια. Τὴν φοβῶνταν οἱ χωρικοί, σὰν νὰ ἦταν

αὐτὴ κανένα ἀνθρωποφάγο θηρίο, καὶ τῆς πετοῦσαν ἀπὸ ἑνὸς ὄβολο, μικρὸ ἐπτανησιακὸ νόμισμα, ποὺ πῆγαινε τότε δυὸ παράδες, ἢ τὸ πολὺ μιὰ πεντάρα τούρκικη.

Αὐτὴ ἡ Ἀράπισσα Ζαρά ἦταν ὁ φόβος κι' ὁ τρόμος τῶν παιδιῶν, ποὺ γένονταν φόρτωμα στὲς μάννες τους, ἢ στοὺς πατεράδες τους νὰ τὰ πάρουν νὰ ἰδοῦν τὰ περίφημα Γιάννινα, γιὰ ν' ἀποφύγουν τὴν παιδικὴ ἐπιθυμία:

—Σὲ παίρνω στὰ Γιάννινα, ἀλλὰ στέκει στὸ ἔμπα τῆς πολιτείας ἡ Ἀράπισσα ἡ Ζαρά, ποῦναι μαύρη, σὰν κακκάβι, κι' ἄμα σὲ ἰδῇ, ἔρχεται ἀμέσως καὶ σ' ἀναγκάζει νὰ τῆς φιλήσης τὸν... πισινό.

Καὶ τὰ καημένα τὰ παιδιὰ ἀναγκάζονταν νὰ παραιτηθοῦν ἀπὸ τὸ χρυσό τους ὄνειρο νὰ πᾶν νὰ ἰδοῦν τὰ πανέμορφα Γιάννινα.

Ἦξερε ὁ Κουτσογιάννης αὐτὸν τὸν μῦθο ἀπὸ τὸ μικρὰ του καὶ πίστευε ὅτι κάθε πρωτόφερτος στὰ Γιάννινα ἔπρεπε νὰ λογαριασθῇ μὲ τὴν Ἀράπισσα, τὴν Ζαρά, ἀλλὰ τὸν εἶχε τυφλώσει ἡ ἐπιθυμία του ν' ἀποκτήσῃ φλογέρα, καὶ δὲν τὸν θυμήθηκε καθόλου καὶ ὅταν, μπαίνοντας στὰ Γιάννινα, προχωροῦσαν μπροστὰ ὁ Κώστας καβάλλα καὶ πίσω αὐτὸς πεζός, καὶ ζύγωσαν νὰ περάσουν μπροστὰ ἀπὸ τὴν Ἀράπισσα, τὴν εἶδε ἄπαχτα, πρώτη φορὰ βλέποντας μαῦρον ἄνθρωπο, τρόμαξε, καὶ πηγαίνοντας ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ μουλαριοῦ εἶπε τοῦ Κώστα μὲ κομμένη φωνή:

—Τί διάολος εἶν' αὐτὸς ὁ καρβουνισμένος, Κώστα μου, ἀδερφούλη μου;

—Αὐτὴ εἶναι ἡ Ἀράπισσα ἡ Ζαρά!

—Ἡ Ἀράπισσα! Οὐ! φουρτούνα μου καὶ χαλασιά μου! Πῶς θὰ γλυτώσω τώρα, Κώστα μου, ὁ καημένος;

—Σκῦψε... τοῦ εἶπε ὁ Κώστας πονηρά, βαστώντας μὲ δυσκολία τὰ γέλια. Σκῦψε τόσο ποῦ νὰ μὴ φαίνεσαι πλάϊ μου, καὶ σὲ γλυτώνω...

Ἐσκυψε ὁ Κουτσογιάννης περπατώντας ζερβιά τοῦ μουλαριοῦ, κι' ὁ Κώστας ἔρριξε ἑνᾶ ὄβολο στὴν Ζαρά, γιὰ νὰ τὴν ἀπομακρύνῃ τὸ γληγορώτερο, κι' ἔτσι πάει κι' αὐτό.

Περνώντας ἀπὸ τὴν Ζαρά, ἦταν πλειά μέσα στὰ Γιάννινα. Κόσμος πολὺς ἀναδεύονταν ἄνω καὶ κάτω καὶ πέρα-δῶθε. Βλέποντας ὁ Κουτσογιάννης τὸ πλῆθος αὐτό, ποῦ δὲν εἶχε ἰδῇ ἄλλη φορὰ στὴ ζωὴ του, μὲ τίς ἀσυνήθιστες φορεσιές τους, γιὰ τὰ μάτια του: γοῦνες, τζουμπέδες, ντουλαμάδες, σιαλιβάρια, λιμπαντέδες, φράγκικα, εἶπε:

—Οὐί, μάννα μου, ἀρχόντοι!

Νομίζοντας ὅτι κάθε ἄνθρωπος, ποῦ δὲν φόραε σιεγκούνια ἢ φουστανέλλες, ἦταν ἄρχοντας χωρὶς ἄλλο!...

Ὅταν ζύγωσε τὸ πλῆθος, ἄρχισε νὰ καλημεράῃ δεξιά καὶ ζερβιά, φέροντας τὸ δεξί του χέρι στὰ στήθια του, σ' ἐνδειξὴ μεγάλου σεβασμοῦ:

—Καλ'μέρα! Καλ'μέρα! Καλ'μέρα!

Ἄλλὰ κανέννας δὲν τοῦ ἀπολογιῶνταν:

—«Καλή σου μέρα!» ἢ —«Πολλὰ τὰ ἔτη», ἀλλὰ τραβοῦσαν ὅλοι στὴ δουλειά τους, χωρὶς νὰ τὸν προσέχουν.

Τότε ὁ Κουτσογιάννης, καλημερῶντας καὶ μὴ λαβαίνοντας ἀπάντηση, θύμωσε καὶ μουντζῶνοντας μὲ τὰ δυό του τὰ χέρια ὅλον ἐκείνον τὸν κόσμον, ποὺ ἀναδεύονταν, σὰν μελίσσι, ξεφώνησε:

—Οὐ! στὸν διάολο, παληανθρώποι! Ἄς εἴστε κι' ἀρχόντοι! Καὶ δέκα χιλιάδες γιδοπρόβατα ἂν εἶχταν στὸ μαντρί καθέννας σας πάλε δὲν θὰ εἶχταν τόσο σηκωμένη τὴν μύτη, καὶ θὰ καταδέχοσταν ν' ἀπολογηθῆτε στὴν καλ'μέρα τοῦ Θεοῦ! Οὐ! νὰ μοῦ χαθῆτε!

Βλέποντας κι' ἀκούοντας αὐτὰ ὁ Κώστας τοῦ φώναξε μὲ θυμό:

—Γιάνν'! Γιάνν'! ὦρε Γιάννη!

Ὁ Κουτσογιάννης ξακολουθοῦσε νὰ βρίζη ἀπάνω στὸν θυμὸ του, σὰν νὰ μὴν τὸν ἄκουε τὸν Κώστα, λέγοντας:

—ὦρέ, ἔχω καλ'μερήσει καὶ καλ'μερήσει ἀνθρώπους, τσιε-λεγκάδες βαρβάτους μὲ δυὸ χιλιάδες, μὲ τρεῖς, μὲ τέσσερες, μὲ πέντε, μ' ἑφτά καὶ δέκα χιλιάδες γιδοπρόβατα καὶ κανεῖς δὲν μ' ἀρνήθηκε τὴν καλ'μέρα. Ἐχω καλ'μερήσει Σκέντο, Μπέζα, Γκίζα, Γιάγκα, Μπάρδα κι' οὐλὴ τὴν Βλαχουνιά, κι' οὐλοὶ μοῦ ἀπαντοῦσαν: «Καλή σου ἡμέρα» καὶ «παλλὰ τὰ ἔτη» κι' ἐσεῖς οἱ κ...

—ὦρε Γιάνν'! ὦρε Γιάνν'!

Φώναζε συγκρατούμενα ὁ καημένος ὁ Κώστας ψηλὰ ἀπὸ τὸ μουλάρι, ἀλλὰ ποῦ νὰ βάλῃ αὐτὶ ὁ Κουτσογιάννης!

Κάποτε ἐπιτέλους τοῦ ἀπολογιέται:

—Ἐ! ὦρε τί θέλεις;

—Εἶσαι ντίπου λάβδα-ο-λό, καημένε! Τί σὲ φταῖν ὁ κόσμος καὶ τοὺς βρίζεις; Δὲν λές ὅτι σοῦ τὲς βρέχει καὶ κανέννας;

—Γιατί δὲν ἀπολογιοῦνται στὴν καλ'μέρα μου;

Γλέπεις τί πολυκοσμία εἶν' ἐδῶ πέρα;

—Καὶ σὰν εἶναι τί;

—Ἐχει λογαριασμό! Ἄν ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος χαιρετοῦσαν τὸν ἕναν καὶ τὸν ἄλλον ποὺ ἀπαντοῦσαν στὸ δρόμο, τότε δὲν θάκαναν ἄλλη δουλειά, παρὰ νὰ χαιρετοῦν ἀπὸ τὸ πρωῒ ὡς τὸ βράδυ.

Σώπασε ὁ Κουτσογιάννης, ἀλλὰ κύτταξε ἄγρια ἄγρια ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ἀντιδιάβαιναν σὰν νὰ ἤθελε νὰ τοὺς φάγῃ μὲ τὰ μάτια, ἢ νὰ τοὺς πιᾶσῃ μὲ τὴν κλύτσα του καὶ νὰ τὴν σπάσῃ στὴν ράχη τους.

Ἐκεῖ, ποὺ ὅλο ἔμπαιναν πρὸς τὰ μέσα τῆς πολιτείας, ἕνας χότζας, σὰν ἀνθρώπινο πετούμενο, ἄρχισε ἄξαφνα τὸ μπαγλάτημα ψηλὰ σ' ἕναν μιναρέ, καὶ νὰ φέλνῃ τὴν προσευχή του.

—«Ἀλλαααααάχ...».

Ξεπετάχτηκε ὁ Κουτσογιάννης ὡς ἀπάνω κι' εἶπε στὸν Κώστα μὲ φόβο καὶ περιέργεια:

ριές τῶν καταστημάτων, ἀπὸ τὰ ξεφορτώματα τῶν φορτιῶν, ἀπὸ τὰ χλιμιντρίσματα τῶν ἀλόγων καὶ τῶν μουλαριῶν, καὶ τὰ γκαρίσματα τῶν γαϊδουριῶν, ἀπὸ τὰ βελάσματα τῶν προβάτων, τῶν γιδιῶν, τῶν ἀρνιῶν καὶ τῶν κατσικιῶν, ποὺ τὰ κουβαλοῦσαν στὴν ἀγορὰ γιὰ νὰ τὰ πουλήσουν ἀπὸ τὰ πελεκήματα τῶν σαμαράδων, ἀπὸ τὰ χτυπήματα τῶν τσαρουχάδων καὶ τῶν κουντουράδων, ἀπὸ τὰ τσιοκανίσματα τῶν σιδεράδων καὶ τῶν χαλκωματάδων, ἀπὸ τὰ καλλιγώματα τῶν πεταλωτάδων, ἀπὸ τὰ τραγούδια τῶν τσιούρηδων καὶ τῶν μπαντίδων, ποὺ εἶχαν πάντα τὴν κάππα τους κρεμασμένη στὰ χάνια, ἀπὸ τὰ λαλούμενα τῶν Γύφτων, ἔκαναν ἓνα εἶδος διαβολικῆς μουσικῆς, πῶφτανε ὡς τὰ κατακλείδια τῆς γῆς κάτω, κι' ὡς τὸν οὐρανὸ ἀπάνω.

Κατέβηκε ἀπὸ τὸ μουλάρι ὁ Κώστας, τὸ ξεφόρτωσε καὶ τὸ παράδωκε σ' ἓναν ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἀχουρτζήδες τοῦ χανιοῦ, ἔδωκε τὴν κάππα του, καὶ τὴν βελέντζα του σ' ἓνα χαντζόπουλο, καὶ μπῆρε τὲς μπλόσκες του, τὰ σακκούλια του καὶ τὸ ντισάκκι του γιὰ νὰ βγῇ στὸ παζάρι νὰ ψωνίσῃ.

Ὁ Κουτσογιάννης τὸν πῆρε ἀπὸ τὸ κοντό, σὰν τὸ πιστὸ σκυλὶ τὸν ἀφέντη του.

Μόλις ἔκαναν λίγα βήματα κι' ὁ Κουτσογιάννης ρώτησε τὸν Κώστα ἀνυπόμυνα:

—Ποῦ π'λοὺν φλοέρες;

—Στὸ παζάρι...

—Πότε θὰ πᾶμε στὸ παζάρι; Τί πράμμα εἶναι τὸ παζάρι;

—Νά, ἐδῶ εἶναι τὸ παζάρι... Στὸ παζάρι βρισκόμαστε...

Βρίσκονταν ἀκριβῶς στὸν περίφημον καὶ ἱστορικὸν «Πλάτωνα», ὅπου ἀρχίζει ἡ καρδιά τοῦ παζαριοῦ, ὅπου ἀντιχαλόνεται ὁ μεγάλος δρόμος, κι' ὁ ἓνας πάει κατὰ τὸ Κοραμανειὸ καὶ τὸ Κάστρο κι' ὁ ἄλλος κατὰ τὴν Μητρόπολη καὶ τὸ Σεράϊ. Βρίσκονταν στὸν «Πλάτωνα» ποὺ ἦταν μιὰ φορὰ οἱ ψησταριές, οἱ κρεμάλες καὶ τὰ τσιγκέλια γιὰ τοὺς Ἀρματωλοὺς καὶ Κλέφτες, ἀφόντας εἶχαν πέσει τὰ Γιάννινα στὰ τούρκικα τὰ χέρια, ὡς τὴν ἡμέρα ποὺ σκοτώθηκε ὁ Ἀλῆ πασᾶς, κι' ὡς ὕστερα ἀκόμα, ὡς τὰ 1854. Βρίσκονταν στὸν τρομερὸν «Πλάτωνα», τὸν ἑλληνικὸν Γολγοθᾶ, ποὺ ἦταν θρεμμένος μὲ αἷμα γενναῖο ἑλληνικόν, ἀφόντας εἶχε φυτρώσει ἀπὸ τῆς Γῆς τὸν κόρφο, καὶ δὲν περνοῦσε κανένας χριστιανὸς μπροστά του χωρὶς ν' ἀνατριχιάσῃ!

Ἄμα ἤκουσε ὁ Κουτσογιάννης ὅτι βρίσκονταν στὸ παζάρι, ὅπου τοῦ εἶπε ὁ Κώστας πὼς πουλιῶνται οἱ φλογέρες, πιάσ' τον ἂν μπορέσῃς! Δυνάστεψε τὴν περπατησιά του, ξεπέρασε τὸν Κώστα, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, κι' ἄρχισε νὰ ρωτᾷ σὲ κάθε ἐργαστήρι, ποὺ περνοῦσε:

—Ἐχ'ς φλοέρες; Ἐχ'ς φλοέρες;

Δοκίμασε ὁ Κώστας νὰ τὸν φτάσῃ, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε. Ὁ Κουτσογιάννης ἔτρεχε «ντζίκ-ντζίκ» πολὺ δυνατώτερα, ρωτῶντας παντοῦ:

—Ἐχ'ς φλοέρες; Ἐχ'ς φλοέρες; Ἐχ'ς φλοέρες;

Ρωτοῦσε, ρωτοῦσε κι' ὅλο ρωτοῦσε. Ρωτοῦσε σὲ μπακάλικα,

σέ φούρνους, σέ χαλκωματάδικα, σέ σιδεράδικα, σέ ραφτάδικα, σέ σαράφικα, σέ καφενεΐα, σέ τσαρουχάδικα, σέ κουντουράδικα, σέ λαχανοπουλειά, σέ κρασοπουλειά, σέ φαρμακεία, σέ ζαχαροπλαστεία, σ' έμπορικά, πού πουλούσαν ρουχικά, πανικά, τσίτια καί λοιπά, άλλα δέν είχαν φλογέρες. Οί φλογέρες ήταν μακρυά ακόμα, παρακάτω, πολύ παρακάτω, παρακάτω κι' από τὸ Τζαμί τοῦ παζαριοῦ ακόμα!

Ρωτώντας-ρωτώντας ὁ Κουτσογιάννης καί μὴν βρίσκοντας, ἄρχισε ν' ἀπελπίζεται καί νὰ στενοχωριέται, νομίζοντας ὅτι δέν θάφτανε ποτέ στήν «γῆ τῆς ἐπαγγελίας» του, ὅπου πουλούσαν τές φλογέρες καί ξεφώνησε:

—'Ε! μωρή Παζάρα τοῦ Διαόλου, πού δέν ἔχεις τελειωμό!

Ἐκεῖ πῶτρεχε τὸν κατήφορο ὁ Κουτσογιάννης, ρωτώντας καί ρωτώντας, ἔλαχε μπροστά του ἓνα τούρκικο γραφεῖο, ὅπου κάθονταν σταυροπόδι ἓνας Τούρκος κι' ἔγραφε στὸ γόνα ἀναφορές, ἀγωγές, καταγγελίες.

—'Εχ'ς φλογέρες; τὸν ρώτησε ὁ Κουτσογιάννης φωναχτά, καί τὸν ἔκανε νὰ τρομάξη καί πέση τὸ κοντύλι ἀπὸ τὸ χέρι του.

Ὁ Τούρκος, νομίζοντας ὅτι ἤθελε νὰ τὸν κοροϊδέψη ὁ Κουτσογιάννης, πετάγεται στὸν δρόμο μ' ἓνα γερὸ μπαστουῖνι στὰ χέρια, ἀλλ' ἐκεῖ πού θ' ἄρχιζε νὰ τὸν ξυλομετράῃ, πρόφτασε ὁ Κώστας καί μὲ τά:

—'Αμάν, ἀγᾶ μου!

—'Αμάν, ἀφέντη μου!

τὸν κατάφερε νὰ μὴ τὸν δείρη, λέγοντάς του:

—Αὐτός, ἀφέντη μου, εἶναι ἓνας ζουρλός... ἓνας χωριάτης... ἓνας γίδαρης... ἓνας παλιάνθρωπος... «ἓνα ὄριον-ἔθου»...

Καί μ' αὐτά καί μ' αὐτά, κι' ἄλλα γλυκά λόγια κι' ὅτι, ξαναρχόμενος στὰ Γιάννινα, θὰ τῷφερνε ἀπὸ τὸ χωριὸ μιὰ χρονιά-ρα κ' εἴκοσι αὐγά, νὰ καταπραῦνη τὸν θυμὸ τοῦ Τούρκου!

Σ' αὐτὸ ἀπάνω, πού καταγέγονταν ὁ Κώστας νὰ τὰ βολέψη μὲ τὸν ἐξωργισμένον Τούρκο, προχωροῦσε ὁ Κουτσογιάννης τὸν κατήφορο πρὸς τὸ Κάστρο, ὡς πού ἔφτασε στ' ἀργαστήρια πού είχαν φλογέρες, καί φλογέρες λογῆς λογίων κι' ὄχι φλογέρες μοναχά, ἀλλὰ κι' ἀπ' ὅλα τὰ εἰδίσματα τῆς στάνης.

Ζύγωσε σ' ἓνα ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀργαστήρια πού πουλούσαν φλογέρες... καί κύτταξε ἀπ' ἔξω λογίων φλογέρες. Καί τί δέν εἶχε μέσα ἐκεῖνο τ' ἀργαστήρι! Φλογέρες μακριές — τζαμάρες — καί φλογέρες μέτριες, φλογέρες πλατεῖες καί φλογέρες στενές, φλογέρες πλατόμακρες, καί φλογέρες στενόμακρες, φλογεροπούλες καί φλογεροπούλες, φλογέρες ξύλινες, φλογέρες σιδερένιες — ἀπὸ λαμνὶ ντουφεκιοῦ — καί φλογέρες κοκκαλένιες, ἀπ' ἀητοκόκκαλο, φλογέρες διπλές μὲ τσαμπούνα, φλογέρες πλατιές ἀπὸ κάτω, σὰν κλαρινέτα, καί φλογέρες μ' ἄσκι — ἄσκαῦλι. — Κι' ὄχι μιὰ ἢ δυὸ ἀπὸ τὸ κάθε εἶδος, ἀλλ' ἀπὸ πενήντα, ἑκατὸ καί παραπάνω ακόμα. Καί δέν πουλούσαν μοναχά φλογέρες ἐκεῖ πέρα, ἀλλὰ καί κλύτσιους γιὰ τές κλύτσες, ξύλινους, σκαλιστούς, σιδερένιους, χαλκοποτισμένους καί μπρουζένιους, καρδάρες καί

καρδάρια, καρδαρόψευλα καὶ καρδαρούλλια, κουμπλίτσες, ντρο-
μπολίτσες καὶ μπάτζους, κὰδδες καὶ καδδοπούλες, καῦκες καὶ
καυκοῦλες, καυκιὰ καὶ καυψύλια, σκάφες καὶ σκύφους, χουλιάρ-
ρες καὶ χουλιάρια, καὶ κουτλοχούλιαρα, βαρέλλες καὶ βρουσέλ-
λες, βουτσέλια καὶ βουτσελόπουλα, ὅλα ξύλινα, κι' ὅλα ἀπὸ κέ-
δρο, ἔλατο, πεῦκο, πυξάρι, ἢ σφοντάνι, κουλλούρια γιὰ κουδού-
νια καὶ κουλλοῦρια γιὰ κύπρους, κουδούνια καὶ κουδούνες, λαμ-
προκούδουνα καὶ τροκάνια καὶ τσιοκάνια, κύπρους καὶ κυπριά,
κύπρους μακρυοὺς καὶ κύπρους κοντούς, κύπρους μακρόπλατους
καὶ κύπρους κοντόπλατους, κύπρους στενόμακρους καὶ κύπρους
κοντόστενους, κύπρους μονοὺς καὶ κύπρους διπλοὺς, καὶ κύπρους
τριπλοὺς, ποὺ ἵδεν μποροῦσαν νὰ τοὺς σύρουν παρὰ τριαντακά-
ρικοι τράγοι.

Βλέποντας ὅλ' αὐτὰ τὰ πράγματα ὁ Κουτσογιάννης ἄραξε,
παραλόγησε, παρατόρησε, δὲν ἤξερε τί νὰ εἰπῇ, δὲν ἤξερε τί
νὰ ζητῇ. Τί θησαυροὶ εἰδίσματα τῆς στάνης ἐκεῖ μέσ' ἀμέτρη-
τοι! Ἦρθε ν' ἀγοράσῃ μιὰ φλογέρα μόν' καὶ μοναχά, κι' ἦρε
τόσα πράγματα τῆς στάνης, ποὺ μποροῦσαν ν' ἀρματώσουν ἑκα-
τὸ κοπάδια, ἑκατὸ τσελιγκάτα, ἑκατὸ στρουγκες, χίλιους πιστι-
κοὺς καὶ πάλε νὰ περσέψουν! Ντρέπονταν νὰ ζητήσῃ μονάχα
μιὰ, κι' ἀναστέναξε βαθειά, ποὺ δὲν εἶχε νὰ τ' ἀγοράσῃ ὅλα!
Πῶς καιγόνταν ἡ καρδιά του νὰ τ' ἀγοράσῃ ὅλα! Ἀλλ' ἡ ἔρημη
ἡσακκούλα δὲν εἶνε πλειότερο ἀπὸ πέντε γρόσια, καὶ δὲν σήκω-
νε πλειότερο ἀπὸ μιὰ φλογέρα! "Ὁλος ὁ κόσμος, ποὺ περνοδιά-
βαιναν καὶ στροφογύριζαν ἐκεῖ πέρα δὲν ἦταν ἄλλο, παρὰ Βλά-
χοι καὶ μόνον Βλάχοι: Βλάχοι Σαρακατσαναῖοι, Βλάχοι Καραγ-
κούνηδες, Βλάχοι Σαρρακιῶτες, Βλάχοι Μετσοβίτες, Βλάχοι Ζα-
γορήσιοι, Βλάχοι Ἀσπροποταμίτες, ποὺ γνωρίζοντας ἀπὸ τὲς φο-
ρεσιές τους: τσιελιγκάδες, σκουτέρηδες, σμιξιαραῖοι, πιστικοί.
Ἄλλοι πουλοῦσαν μαλλιά, ἄλλοι τυριά, ἄλλοι βουτύρατα, ἄλλοι
γιδοπρόβατα, ζυγούρια καὶ βετούλια, κι' ἄλλοι ζητοῦσαν πιστι-
κοὺς κι' οἱ πιστικοὶ ρόγα. Παρακάτω λάγιαζαν ἀπάνω στὸ δρό-
μο μερικά κοπάδια ἀπὸ δέκα ὡς τριάντα κεφάλια γιδοπρόβατα,
ποὺ τὰ εἶχαν φέρεי γιὰ πούλημα.

"Ἀνοίξε πλειὸ ἡ καρδιά τοῦ Κουτσογιάννη καὶ θάρρεψε, μό-
λις ἔνοιωσε ὅτι βρίσκονταν ἀνάμεσα σ' ἀνθρώπους τῶν γιδιῶν
καὶ τῶν προβατιῶν. Τοῦ φαίνονταν ὅτι κάπου εἶχε ἰδῇ ὅλους ἐ-
κείνους τοὺς ἄγνωστους ἀνθρώπους, ποὺ ἀντιπροσώπευαν ἑκατὸ
στάνες καὶ περίττο, κι' ὅτι κάποτε εἶχε μιλήσει μαζί τους. Τοῦ
φαίνονταν ὡς δικοὶ του ἀνθρώποι, ὡς φίλοι του, ὡς συγγενῆδες
του. Τῶρχονταν ν' ἀνοίξῃ τὰ χέρια του καὶ νὰ τοὺς ἀγκαλιάσῃ
ὅλους.

Τέλος, ζυγώνει σ' ἓναν ἀπ' αὐτοὺς καὶ τοῦ λέγει:

—Καλ' μέρα, κουμπάρε!

—Καλή σου μέρα, κουμπάρε!

—Τί κάνετε: Πῶς εἰστε;

—Δόξα σοι ὁ Θεός! Κι' ἐσεῖς τί κάνετε αὐτοῦ κάτω;

—Δόξα σοι ὁ Μεγαλοδύναμος! Βρίσκομέστε.

—Καὶ τὰ ζωντανά σας πῶς τᾶχετε;

—Καλὰ ἄς ποῦμε... Τσαγκάδια πολλὰ εἶχαμε φέτος, τὸ ἔρημο, κουμπάρε μου!

—Κι' ἐμεῖς τὸ ἴδιο. Τὸ ἤφερε ἡ χρονιά.

—Ἐκανε φοβερὸ ἀγριοκαῖρι.

—Δὲν μοῦ λές, γιὰ ψῶνο ἦρθες, γιὰ ποῦλο ἢ γιὰ ρόγα;

—Οὔτε γιὰ ποῦλο, οὔτε γιὰ ρόγα, κουμπάρε μ'. Δόξα σοι ὁ Θεός, ἔχω καμμιά ἑκατοστὴ γιδάκια καὶ προβατάκια δικά μου καὶ δὲν ξενόμησα ποτές ἀπὸ τὸ χωριό μου. Ἐκεῖ τὰ βόσκω χειμωγκαλόκαιρο. Τὰ βαστάει ὁ τόπος τόσο λίγα, ποῦναί τα. "Ὅ,τι ἔχομε γιὰ πούλημα: τὰ σερκά, τὰ παλιά, τὰ μαλλιά, μὲ συμπάθειο, τὰ πουλοῦμε ἐκεῖ κατατοπῆς. Ἐρχονται, ποῦ λές, κουμπάρε μ',πραμματευτάδες καὶ μοῦ τ' ἀγοράζουν. Πολλὰ ξοδεύει καὶ τὸ σπίτι. Ἄν πῆς γιὰ τὸ τυρὶ καὶ τὸ βούτυρο, πολὺ λίγο μᾶς περσεύει. Εἴμεστε δέκα νοματαῖοι φαμίλλια ἀπάνω-κάτω.

Γιὰ ὅλον τὸν ἄλλο νκόσμο, ὁ Κουτσογιάννης ἦταν ἀγρίμι, ἦταν ζούδιο, ἦταν τίποτε, ἀλλὰ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς τέχνης τοῦ ἦταν φρόνιμος καὶ σωστὸς ἄνθρωπος, γι' αὐτὸ καὶ μιλοῦσε μὲ τὸν ἄγνωστό του τσιέλεγκας, ὅχι σὰν ἀνείξερο, ἀλλὰ σὰν ἀληθινὸς τσιέλεγκας.

—Καὶ πῶς τὸ λοιπὸν ἦρθες ἦρθες ἐδῶ; Γιὰ σεῖρι;

Τὸν ρώτησε ὁ τσιέλεγκας.

—Ἦρθα ποῦ λές, κουμπάρε μ', ν' ἀγοράσω μὲ ἀητήσια φλοέρα... Τί νᾶκανα; Εἶναι χρόνος καιρὸς, ἐνάμιση ἐξάμηνο τώρα, ποῦ βρίσκομαι χωρὶς φλοέρα. Μοῦ τὴν ἔχει κλέψει τὸ κατσίβελλο! Προσπάθησα σ' αὐτὸ τὸ διάστημα νὰ σκοτώσω κᾶναν ἀητό, νὰ τοῦ πάρω τὲς φλοέρες, ἀλλὰ δὲν μοῦ βόλεσε, κι' ἔτσι ἀποφάσισα κι' ἦρθα ἐδῶ ν' ἀγοράσω μιὰ φλοέρα.

—Ἐνάμιση ξάμηνο χωρὶς φλοέρα! Μωρέ, πῶς τὸ φτούρησες τόσον καιρό!

—Τί νᾶκανα, κουμπάρε μ'. Εἶμαι μοναχός.

...Κι' ἐπειδὴ εἶμαι ἄμαθος ἀπὸ παζάρι, σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ παζαρέψης ἐσὺ μιὰ καλὴ φλοέρα.

—Ἐλα μαζί μου! τοῦ εἶπε ὁ τσιέλεγκας. Ἐδῶ γιὰ παρακάτω ἔχω ἓναν φίλο. Αὐτὸς ἔχει καλύτερα καὶ φτηνότερα πράγματα.

Ἐκαναν λίγα βήματα μαζί παρακάτω καὶ μπῆκαν σ' ἓνα ἀργαστήρι μεγαλύτερο ἀπὸ ἐκεῖνο, ποῦχε ἰδῆ ὁ Κουτσογιάννης. Ἐκεῖ φώναξε ὁ τσιέλεγκας:

—Φέρε μας ἐδῶ ἓνα δεμάτι φλοέρες κοκκαλένιες.

Ἐνα παιδί τοῦ ἀργαστηριοῦ τοῦ πῆγε ἀμέσως ἓνα δεμάτι φλογέρες.

—Διάλεξε τώρα ὅποια σοῦ ἀρέσῃ! εἶπε ὁ ἄγνωστος τσιέλεγκας τοῦ Κουτσογιάννη.

Ὁ Κουτσογιάννης ρίχτηκε ἀμέσως στὸ διάλεγμα. Δοκίμασε τὴν μιὰ, δοκίμασε τὴν ἄλλη, τὲς πέρασε ὅλες ἀπὸ τὰ χεῖλια καὶ στὸ τέλος κράτησε μιὰ, ἀλλὰ τὸ μάτι του ἔμεινε καρφωμένο σ' ὅλο ἐκεῖνο τὸ δεμάτι.

—Πόσο, ὦρέ, τὴν κάν'ς τὴν φλοέρα; ρώτησε ὁ τσιέλεγκας.

—Τρία γρόσια, ἀπολογήθηκε τὸ παιδί.

—Δός του, κουμπάρε, ἑκατὸ παράδες, εἶπε ὁ τσιέλεγκας τοῦ Κουτσογιάννη, κι' ἄς λήῃ αὐτὸς τρία γρόσια. Ἐδῶ στὰ Γιάννινα ὅλο καὶ τὸ παραπάνου γυρεύουν. Μᾶς γδύνουν, ἂν δὲν ἀνοίξωμε τὰ μάτια μας!

Ἐβγαλε τὸ πουγγί του ἀπὸ τὸν κόρφο του ὁ Κουτσογιάννης, ποῦ τῶχε μὲ δώδεκα θηλυὲς δεμένο, τάνοιξε, ἔδωκε τοὺς ἑκατὸ παράδες, ἔβαλε χαρούμενα τὴν φλογέρα στὸ σελάχι του κι' ἀποχαιρέτισε τὸν τσιέλεγκα κι' ὅλους τοὺς ἄλλους, λέγοντας:

—Σ' ἀφίνω γειά, κουμπάρε! καὶ μὲ τὸ καλὸ ν' ἀνταμωθοῦμε! Σᾶς ἀφίνω γειά, ὦρέ, ὁλωνῶν! Καλὲς ἀντάμωσες. Καλὸ ξεκαλοκαίριασμα νὰ δώσῃ ὁ Θεός!

—Ὡρα σου καλή, κουμπάρε! Μὲ τὸ καλὸ νὰ ξανανταμωθοῦμε, τοῦ εἶπε ὁ τσιέλεγκας.

—Ὡρα σου καλή! τοῦ εἶπαν κι' ὅλοι οἱ ἄλλοι.

Ὁ ἄγνωστος τσιέλεγκας ἔκανε πρὸς τὴν μιὰ μεριά καὶ χάθηκε μέσα στὴν πολυκοσμία κι' ὁ Κουτσογιάννης πρὸς τὴν ἄλλη, κρατῶντας περίχαρὰ τὴν φλογέρα στὸ σελάχι, σὰν πολύτιμο γκόλφι, σὰν πανέμορφο πουλάκι, ποῦ μποροῦσε νὰ τοῦ ξεπετάξῃ καὶ νὰ τοῦ φύγῃ ἀπὸ τὰ χέρια του. Δὲν ἔκανε ὅμως πέντε-δέκα δρασκάλες δρόμο καὶ θυμήθηκε τὸν ξάδερφό του, τὸν Κώστα! Κοντοστάθηκε, συλλογίστηκε, ποῦ πὸν ξεχωρίστηκε, κύτταξε μπροστὰ καὶ πίσω, δεξιὰ καὶ ζερβιά, πουθενὰ Κώστας!!! Τότε ἄρχισε νὰ φωνάζῃ μ' ὅλα του τὰ δυνατά, ὁλόγυρα:

—Ὡωωωρε Κώσταααα! Ὡωωωρε Κώσταααα! Ὡωωωωρε Κώσταααα! Ὡωωωρε Κώσταααα!

Ἀλλὰ ποῦ ὁ Κώστας! Ἀφαντος ὁ Κώστας! Ἀπὸ τὴν στιγμή, ποῦ εἶχε πιαστῇ μὲ τὸν Τοῦρκο ὁ Κουτσογιάννης, τὸν ἔχασε ὁ Κώστας ἀπὸ μπροστὰ του, κι' ἀπὸ τότε γύριζε ὅλους τοὺς δρόμους τῆς πολιτείας γιὰ νὰ τὸν βρῇ, κι' ἐπειδὴ ἤξερε τί ἄνθρωπο εἶχε χάσει, ἔβαλε κι' ἄλλους περιχωρίτες του, ποῦ βρέθηκαν στὸ παζάρι, νὰ τὸν γυρεύουν.

Ἐσκασε ὁ καημένος ὁ Κώστας, γυρεύοντάς τον, καὶ λελίζονταν, σὰν τί νᾶλεγε στὴν κάκω του, ὅταν θὰ γύριζε στὸ χωριό, χωρὶς τὸν Κουτσογιάννη! Ἀλλὰ κι' ὁ Κουτσογιάννης τραβοῦσε τώρα τὰ ἐπίχειρά του! Πῆρε τὸν ἀνήφορο τὸ παζάρι, φωνάζοντας ὁλοένα συκρατούμενα:

—Ὡωωωρε Κώσταααα! Ὡωωωρε Κώσταααα!

Ἀλλὰ ποῦ Κώστας!

Φωνάζοντας, φωνάζοντας, διάβηκε τὸ τζαμί τοῦ παζαριοῦ, πέρασε τὸν Αἰ-Νικόλα, καὶ ζύγωνε στὸν «Πλάτωνα». Ἐκεῖ πλειὰ φούσκωσε ἡ ἀπελπισιά του, ἔτριζε τὰ δόντια του καὶ πετοῦσαν ἀστροπελέκια ἀπὸ τὰ μάτια του. Κοντοστάθηκε πάλι, κι' ἄρχισε νὰ φωνάζῃ ὁλόγυρα, σὰν ὁ χότζας ἀπάνω στὸν μιναρέ:

—Ὡωωωρε Κώσταααα! Ὡωωωρε Κώσταααα!

Κι' ἐνῶ αὐτὸς φώναζε μ' ὅλα του τὰ δυνατά, ὁ κόσμος περνοδιάβαινε πέρα-δῶθε κι' ἀπάνω-κάτω, καὶ τὰ διάφορα ἀργα-

στηρια, πού ήταν ἐκεῖ γύρα, σιδεραδίκια, χαλκωματιάδικα, τσαρουχάδικα καὶ κουντουράδικα δούλευαν κι' ἀκούονταν τὰ σφυριά τους «τσίγκ, τσιούγκ, τσιάκ, τσίκ, τσιούκ...» οἱ καβάλλες πήγαιναν ἄνω-κάτω γοργά-γοργά, οἱ λαχανοποῦλοι φώναζαν, ὁ πηγαينوερχόμενος κόσμος βούιζε σὰν μελίσσι, οἱ κρεασοποῦλοι ξελαρρυγγιάζονταν καὶ χύνονταν ἕνας μεγάλος θόρυβος ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, σὰν νὰ σφάζονταν βουβάλια, σὰν νὰ πάλευαν θεριά, σὰν νὰ πολεμοῦσαν δράκοι, κι' ἐπνιγαν ὅλα τὰ χουγιατὰ τοῦ Κουτσογιάννη, σὰν ὁ ἀγριεμένος ὠκεανὸς τὴν μικρὴ ψαρόβαρκα. Κανένas δὲν τὸν ἄκουγε, κανένas δὲν πρόσεχε στίς φωνές του, κι' αὐτὸς ὅλο φώναζε μὲ κλιάμενον τόνο.

—ὦωωωρὲ Κώσταααα! ὦωωωρὲ Κώσταααα!

Ἄλλὰ ποῦ Κώστας! Ἄφαντος ὁ Κώστας!

Τότε πλειὰ ὁ θυμὸς του ξεχείλισε καὶ τὰ μάτια του πλημμύρησαν ἀπὸ τὰ δάκρυα, γιατί νόμιζε ὅτι αἰτία, πού δὲν τὸν ἄκουε ὁ ξάδερφός του ὁ Κώστας ἦταν ὁ θόρυβος κι' ἡ ὀχλοβοὴ τοῦ παζαριοῦ καὶ ξεφώνησε.

—Σώπα, μωρὴ παζάρα τοῦ Διαόλου, νὰ μ' ἀκούσῃ ὁ Κώστας!

Ἄλλ' ὁ θόρυβος κι' ἡ ὀχλοβοὴ ἐξακολουθοῦσαν ἀδιάκοπα, κι' ἀναίσθητα στὸν πόνο τοῦ Κουτσογιάννη. Τότε πλειὰ τότε! Θυμωμένος, ἰδρωμένος, κουρασμένος, λαχανιασμένος, βραχνιασμένος, ξελαρυγγισμένος, ὁ Κουτσογιάννης, τὸ παιδί τοῦ λεύτερου καὶ τοῦ ἀνοιχτοῦ ἀέρα, τοῦ λόγγου καὶ τῶν λακκωματιῶν, τῶν ραχῶν καὶ τῶν βουνοπλαγιῶν, τράβηξε μιὰ μεγάλη μούντζα μὲ τὰ δυὸ του τὰ χέρια ὀλόγυρά του, λέγοντας:

—Νά! Νά! Νά! Νά, παζάρα τοῦ Διαόλου! Νά! Νά! Νά! Ἀνάθεμα τὸν πατέρα σου!

Καὶ τράβηξε τὸν ἀνήφορο.

Πέρασε τὸν «Πλάτωνα», πέρασε καὶ τὸ χάνι τοῦ Πράσσου καὶ ἐξακολουθοῦσε ἀκόμα τὸν δρόμο πρὸς τὰ ἔξω. Ἡ πείνα τοῦ θέριζε τ' ἄντερα... Τὸ σελιάχι του εἶχε κρεμάσει κάτω ἀπὸ τὴν μέση, καὶ κόντευε νὰ ξεσυρθῇ ἀπὸ τὰ γόφια. Δὲν εἶχε φάγει ὅλην τὴν ἡμέρα καὶ μάλιστα ὕστερα ἀπὸ τὸσον δρόμο. Ἦθελε νὰ πάῃ στὸ χάνι του, νομίζοντας ὅτι ἴσως θαῦρισκε ἐκεῖ καὶ τὸν Κώστα, ἀλλὰ τὸ εἶχε περάσει χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ. Στὸν δρόμο ἀπάντησε ἕναν χωριάτη καὶ τοῦ εἶπε:

—Ἀδερφούλ', ξέρ'ς ποῦν' τὸ χάν';

—Νά, αὐτοῦ μέσα... τοῦ ἀπολογήθηκε ἐκεῖνος δείχνοντάς του ἕνα χάνι πού ἦταν ἐκεῖ κοντά.

Ὁ Κουτσογιάννης τράβηξε ἴσια μέσα. Μπήκε σὲ χάνι, ἀλλ' ὄχι στὸ χάνι, ποῦχε πάγει μὲ τὸν ξάδερφό του τὸν Κώστα. Κύτταξε ὀλόγυρα γιὰ νὰ βεβαιωθῇ ὅτι δὲν ἦταν τὸ χάνι, πού γύρευε, κι' εἶπε μέσα του:

—Πάει νὰ πῇ ὅτι εἶναι κι' ἄλλα χάνια ἐδῶ στὰ Γιάννινα κι' ὄχι ἕνα μοναχά.

Ἐκεῖ ἔμπαιναν κι' ἔβγαιναν κόσμος. Πολλοὶ ἔτρωγαν στὰ διάφορα τραπέζια. Σὲ μιὰ ἄκρη μερικοὶ μὲ βιολιά καὶ μὲ τραγούδια καὶ μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς χόρευαν. Φαγητά, κρασιά καὶ νε-

ρὰ κουβαλιούνταν συγκρατούμενα στὰ τραπέζια καὶ τέσσερες πέντε πηρέτες περέτευαν.

Βλέποντας αὐτὰ ὁ Κουτσογιάννης εἶπε μέσα του:

—Χωρὶς ἄλλο πανηγύρι ἔχουν ἐδῶ μέσα.

Ὑστερα ἔπιασε τὴν ἄκρα ἐνὸς τραπέζιου καὶ κάθησε δειλά-δειλά. Ἐκεῖ τὸν ζύγωσε ἓνα χατζόπουλο καὶ τοῦ εἶπε:

—Τί ὀρίζεις νὰ φᾶς;

—Τί νὰ ὀρίσω... ἔξρω κι' ἐγώ; Φέρε μου ὅ,τι ὀρίζεις ἐσύ, ἀδερφούλη! Ὅ,τι ὀρίζεις ἐσύ.

Ἐφυγε τὸ παιδί καὶ σὲ λίγο τῶφere ἓνα κομμάτι ψωμί καθαρίο καὶ μιὰ λίμπα γεμάτη κρέας μὲ χόρτα. Βλέποντας ὁ Κουτσογιάννης κρέας μὲ τὰ χόρτα, εἶπε στὸ παιδί:

—Ἀλλοιώτικα φαγητὰ ἔχετε ἐδῶ πέρα... Γιὰ κρεάσι-κρεάσι, γιὰ λάχανα-λάχανα νὰ μαγερεύετε, ὅπως μαγερεύη ἡ μάννα μου καὶ μὴν ἀνακατεύετε τὴν πασκαλιά μὲ τὴ σαρακοστή.

Τὸ παιδί γέλασε κι' ἀντὶ νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ, τὸν ρώτησε:

—Θέλεις καὶ κρασί;

—Ὅπως ὀρίζεις. Δὲν λέω ὄχι.

Τὸ παιδί ἔφερε γελῶντας κι' ἓνα ἑκατοσταράκι γεμάτο κρασί.

Σὲ μιὰ στιγμή ἀπάνω, ψωμί, κρέας, χόρτα καὶ κρασί εἶχαν ξαφανιστῇ μπροστὰ ἀπὸ τὸν Κουτσογιάννη, ἀλλὰ τὸ στομάχι τοῦ χλιμητοῦσε ἀκόμα.

—Παιδί! Παιδί! φώναξε. Καλὸ παιδί!

Τὸ παιδί πῆγε πάλε κοντά του μὲ τὰ γέλια στὰ χεῖλια καὶ τὸν ρώτησε:

—Τί ἀγαπᾶς, Κύριε;

—Μοῦ βάν'ς κι' ἄλλο φαῖ;

—Εὐχαρίστως! τοῦ εἶπε τὸ παιδί καὶ πῆγε νὰ τοῦ φέρῃ.

Βλέποντας ὁ Κουτσογιάννης αὐτὴν τὴν ἀνεπάντεχη προθυμία, εἶπε μέσα του:

—Νὰ ποὺ βρίσκονται καὶ καλοὶ ἄνθρωποι ἐδῶ πέρα. Θύρες ἀνοιχτές, τραπέζια στρωμένα, φαγητὰ ἔτοιμα καὶ καλά...

Τὸ χατζόπουλο τοῦ ξανάφερε κρέας μὲ ρύζι, ψωμί καὶ κρασί. Σὲ λίγο ἦταν πάλε γυαλί τὸ γρέκι μπροστὰ του. Ψωμί, κρέας, ρύζ', κρασί εἶχαν γίνῃ πάλε ἄφαντα! Τραβοῦσε ἀκόμα ἡ ὀρεξὴ του, ἀλλὰ ντρέπονταν νὰ ξαναζητήσῃ. Ἀκούμπησε τὸν ἀγκῶνα του κι' ἔκανε πῶς συλλογιῶνταν. Ἀλλ' ὕστερα ἀπὸ λίγο, βλέποντας ὅτι δὲν ξανάρχονται κοντά του τὸ παιδί, τοῦ φώναξε:

—Παιδί, παιδί!

—Ὅρίστε! τοῦ ἀπολογήθηκε τὸ παιδί γελοῦμενο.

—Μο ὑφέρ'ς ψίχα ἀκόμα φα-;

—Ἀμέσως!

Καὶ σὲ λίγο κι' ἄλλο φαγητὸ ἦταν μπροστὰ στὸν Κουτσογιάννη.

Τὸ παιδί, ἔξυπνο καὶ πειραχτικό, τοῦ εἶπε:

—Τὸν Μάη ἔχετε στὸ χωριό σας τὸ τριήμερο;

Ὁ Κουτσογιάννης δὲν κατάλαβε τίποτε ἀπὸ τὴν εἰρωνικὴν

έρωτηση τοῦ παιδιοῦ, καὶ προσπαθοῦσε νὰ ξεπαστρέψῃ καὶ τὴν τρίτη δόση τοῦ φαγητοῦ. Τὸ ξεπάστρεψε κι' αὐτὸ κι' ἀκούμπησε στὸ τραπέζι, σὰν νὰ ἤθελε νὰ ξεκουρασθῇ. Λίγο ὕστερα, πῆρε τὴν «κουτα» στὸ χέρι καὶ «ντζικ-ντζικ» τρώγῃζε πρὸς τὰ ἔξω, ἀποχαιρετῶντας ὅλους, ὅσοι ἦταν μέσα ἐκεῖ.

—Σὰς ἀφίνω γειά! κι' ὁ Θεὸς νὰ σὰς ἔχῃ καλὰ κι' ἐσὰς καὶ τὰ βιό σας καὶ τοῦ χρόνου τέτοια μέρα νὰ ξανανταμωθοῦμε.

Καὶ βγῆκε ἀπὸ τὴν θύρα.

Τὸ χατζόπουλο, ποὺ ὑπηρετοῦσε, ἔτρεξε ἀπὸ κοντά του, φωνάζοντας:

—Πατριώτη, πατριώτη! Στάσου, κάτι λησμόνησες!

Ὁ Κουτσογιάννης ἔρριξε ἀμέσως χέρι καὶ μάτι στὸ σελιάχι καὶ βλέποντας ἐκεῖ τὴν φλογέρα τοῦ ν' ἀσπρίζῃ, τοῦ ἀπολογήθηκε:

—Θᾶναι κανενὸς ἀλλ'νοῦ. Ἐγὼ δὲν λησμόνησα τίποτε! Ἐγὼ τᾶχω ὅλα τὰ πράμματα μου. Ἐχε γειὰ πάλε, καλὸ παιδί, καὶ πάλε καλὲς ἀντάμωσες τοῦ χρόνου τέτοια μέρα!

—Λησμόνησες νὰ πλερώσῃς! τοῦ εἶπε τὸ παιδί ξεκαρδισμένο ἀπὸ τὰ γέλια. Τί; Γιὰ πανηγῦρι χωριάτικο τὸ πέρασες τὸ χάνι;

—Νὰ σοῦ πλερώσω; Νὰ σοῦ πλερώσω, ὦρέ; Τί νὰ σοῦ πλερώσω;

—Τὸ φαῖ, πῶφας;

—Τί ἔκανε λέει; Τὸ φαῖ πῶφαγα; Ὡρὲ πουλάτε ἐδῶ πέρα καὶ τὸ φαῖ, ποὺ τρῶν ὁ κόσμος; Οὐ! νὰ πᾶτε στὸ Διάολο κι' ἀκόμα παρέκει!

Ὁ κόσμος ποὺ ἦταν μέσα στὸ χάνι καὶ φαγοποτοῦσαν, ἄρχισαν νὰ χτυποῦν τὰ γέλια καὶ νὰ τὸν κοροϊδεύουν. Ὁ ἓνας τῷ λεγε:

—Τί καράβι σ' ἔφερε στὰ Γιάννινα;

Ὁ ἄλλος τοῦ φώναζε, ὅπως σαλαγοῦνε τὰ τραγιά:

—Τσάπ, τσάπ, τσάπ!

Τρίτος:

—Ἐρμε λῦκε!

Ἄλλος πάλε:

—Κούκου! Κούκου! Κούκου!

Βλέποντας ὁ Κουτσογιάννης ὅτι ἔμπλεξε καὶ πάλε μὲ «κακοὺς ἀνθρώπους» κατὰ τὴν ἰδέα του, ἔγινε ἄφαντος, χωρὶς νὰ πληρώσῃ. Ἐτρεξε τὸ χατζόπουλο ἀπὸ κοντά, φωνάζοντας:

—Πιάστε τον! Πιάστε τον!

Ἄλλ' ὁ Κουτσογιάννης ἔγινε ἄφαντος ἀνάμεσα στὴν πολυκοσμία!

Σὲ λίγο ὁ Κουτσογιάννης βρέθηκε ἔξω ἀπὸ τὴν πολιτεία. Ἐκεῖ ἔνοιωσε πλειά τὸν ἑαυτό του, καὶ στάθηκε νὰ συλλογισθῇ. Συλλογίστηκε, συλλογίστηκε: νὰ ματαμπῇ στὰ Γιάννινα; Τοῦ φαίνονταν ὅτι θάμπαινε στὴν Κόλαση. Μῆνα ἦταν καὶ βέβαιος ὅτι θαῦρισκε τὸν ξάδερφό του τὸν Κώστα; Ἐπειτα, τὴν φλογέρα τὴν εἶχε πάρει, κι' ἡ δουλειά του ἦταν τελειωμένη. Ἦταν ἀκόμα τρεῖς-τέσσερες ὥρες μέρα... Μποροῦσε νὰ φτάσῃ μὲ ἥλιο ὡς τὴ «ράχη τοῦ βουνοῦ» ἀπ' ὅπου θ' ἀγνάντευε τὸ χωριό του.

την
ησε
ηρε
α

και
.
φω-

αχι
λο-

εγω
και

ενο
κνι;
λε-

ερα
α-

οχι-
γε:

κα-
να

λυ-

εια.
τη.
του
ιος
γε-
α-
λιο
ου.

“Επειτα, κι’ αν νύχτωνε, φεγγάρι ήταν... “Ετσι αποφάσισε να τραβήξη προς τὸ χωριό του, τρέχοντας σαν ζαρκάδι.

“Όταν κόντευε να βασιλέψη ὁ ἥλιος, ὁ Κουτσογιάννης ήταν στὸ κατάκορφο τῆς «ράχης τοῦ βουνοῦ» στὰ μέσα τοῦ δρόμου. Τοῦ ἔμειναν ἀκόμα τρεῖς ὥρες δρόμο. Γύρα-γύρα ἐκεῖ βοσκοῦσαν πρόβατα καὶ λαλοῦσαν τὰ κουδούνια τους χαρωπά. “Ενας πιστικὸς λαλοῦσε τὴν φλογέρα του. “Ακούοντας ὁ Κουτσογιάννης, ἀνέβηκε σ’ ἓνα κοτρῶνι κι’ ἄρχισε νὰ λαλάη χαρούμενα τὴν δική του τὴν φλογέρα γιὰ νὰ τὸν ἀποστομῶση. Στὴν στιγμή ἔπαψε ὁ πιστικὸς τὸ φλογερολάλημά του, κι’ ὁ Κουτσογιάννης, «νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος», ἔχωσε τὴ φλογέρα του στὸ σελιάχι καὶ ρούπησε τὸν κατήφορο, σαν κυνηγημένο ἐλάφι, γιὰ νὰ φτάσῃ τὸ γληγορώτερο στὸ κοπάδι του, ποὺ δὲν τῶχε ξεχωριστῇ καμμιὰ μέρα καὶ καμμιὰ νύχτα, ἀπὸ μικρὸ παιδάκι. Δὲν σταμάτησε πουθενὰ καὶ τρεῖς ὥρες νύχτα καλησπερνοῦσε στὸ σπίτι του καὶ τραβοῦσε ἴσια γιὰ τὸ κοπάδι του στὸν λόγγο, μ’ ἓνα κομμάτι ἀραποσίτικο ψωμὶ στὸ χέρι.

Φτάνοντας στ’ ἀγαπημένα του «ζωντανά», ἄρχισε τὰ σαλαγήματα γιὰ νὰ τοὺς δώκῃ νὰ καταλάβουν ὅτι εἶχε ἔρθει. Στὰ σαλαγήματά του, τὸ κοπάδι συμμαζεύτηκε γύρα του, κι’ αὐτὸς ἄρχισε νὰ πιάνη ὅσα γίδια καὶ πρόβατα ἦταν σιμώτερα, νὰ τὰ φιλῇ στὰ μάτια καὶ στὸ στόμα, καὶ νὰ τὰ ρωτᾷ:

—Πῶς παράσαταν σήμερα, ψυχοῦλες μου; Πῶς περάσαταν σήμερα χωρὶς ἐμένα; Βοσκήσαταν καλά; “Επιαταν νεράκι; Μὴν σὰς πρόντησε τίποτε;

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἔφερε ἄνω-κάτω τὸ κοπάδι του, τὸ μέτρησε, τὸ ξαναμέτρησε καὶ τῶβρε σωστό. Δὲν ἔλειπε κανένα. “Εκεῖ ἦταν κι’ ὁ Φλῶρος μὲ τὸν τριπλόκυρο, ἐκεῖ κι’ ἡ Γκιῶσσα, ἡ σκουλαρικήτη, ἐκεῖ κι’ ἡ Μπάρτζα, ἡ πρωτόγεννη, ἐκεῖ κι’ ἡ Κανούτα, ἡ σιούτα, ἐκεῖ κι’ ἡ Γκάλμπινη, ἡ τσερέπω, ἐκεῖ κι’ ἡ Νιάγκρα, ἡ πισωκέρατη, ἐκεῖ κι’ ἡ Μπάλια, ἡ ἀστεράτη, ἐκεῖ κι’ ἡ Μετσένια, ἡ ὀρθοκέρατη, μὲ τοὺς κύπρους τους, ἐκεῖ κι’ ἡ Στερφοκάλεσια μὲ τὸ λαμπρὸ κουδοῦνι, ἐκεῖ ὅλα τὰ γίδια κι’ ὅλα τὰ πρόβατα. “Η καρδιά τοῦ Κουτσογιάννη εἶχε γίνει περιβόλι ἀπὸ τὴν χαρὰ της καὶ στὴν στιγμή ἀκούστηκε ὁλόγυρα τ’ ἀγγελικὸ λάλημα τῆς καινούργιας φλογέρας!

“Ο ἀδερφός του ὁ Παῦλος, νοιώθοντας τὸν ἐρχομὸ τοῦ Κουτσογιάννη, ἀπὸ τὸ φλογερὸ λάλημα, τοῦ φώναξε πέρα ἀπὸ ἓνα τσιουγκάρι:

—“Ηρθες, ὦρὲ Γιάννηηηη!

—“Ηρθα, ὦρέ, ἦρθα!

“Απὸ ἐκείνη τὴν στιγμή ἄρχισαν πάλι τὰ λόγγα, οἱ λακκιές, οἱ ἱράχες καὶ τὰ πλάγια νὰ χαίρωνται ἀπὸ τὸ φλογερολάλημα τοῦ Κουτσογιάννη, σαν καὶ πρῶτα, κι’ ὅταν τὸν ρωτοῦσε κανεὶς:

—Τί εἶδες, Γιάνν’, στὰ Γιάννινα;

—Θυάματα! θυάματα! Δὲν μολογιέται ὅ,τι εἶδα. “Αλλὰ τί τὰ θέλ’ς; Κακὸς κόσμος! “Ολοι στὸν παρὰ ἔχουν τὸν νοῦ τους! Δὲν σοῦ δίνουν μιὰ τρίχᾶ χωρὶς παράδες! Τοὺς λὲς «καλ’μέρα»

καὶ δὲν σ' ἀπολογιοῦνται! Μπαίνεις στὸ χάνι νὰ φᾶς ψωμί, τρῶς
κι' ὕστερα σοῦ γυρεύουν πληρωμή!!! Κακοὶ ἄνθρωποι οἱ Γιαν-
νιώτες! Εἶναι ἄξιοι νὰ πουλήσουν καὶ τὴν μάννα τοὺς καὶ τὸν
πατέρα τοὺς ἀκόμα!

ΤΕΛΟΣ

Χρ
νὰ
κά
σέ
Νᾶ
νᾶ
κι
νὰ
Νᾶ
αὐ
νὰ
καὶ
Κ'
σι
νὰ
καὶ
Δῶ
τῇ
"Α
ποι

Ο ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ

ΤΟΥ κ. Χ. ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Ὁ Κουτσογιάννης —θεὸς σχωρὲς τον— ἦταν ὁ ἀγριάνθρωπος τοῦ χωριοῦ, τὸ σκιώρισμα τῶν λόγγων, τῶν λάκκων καὶ τῶν πλαγιῶν. Εἶχε γίνει εἰκοσι χρονῶν καὶ δὲν ἤξερε τί θὰ εἶπῃ Γιάννινα, ἂν καὶ τὸ χωριό του δέν ἦταν πλείοτε ἀπὸ ἑξῆ ὥρες μακριὰ ἀπ' αὐτὴν τὴν πολιτεία. Ὅλον του τὸν καιρὸν ἦταν τρυπωμένος στὰ λόγγια μὲ τὰ γίδια του καὶ τὰ γιδάρικα του τὰ πρόβατα καὶ δὲν ἐβγαίνει καθόλου στὸν κόσμον. Σωστὸ ἀνθρώπου πάγριμο.

Αὐτὴ ἦταν ἡ ζωὴ του, ἀφόντας, μικρὸ παιδί ἀκόμα ἑπτὰ-ὀχτὼ χρονῶν, εἶχε βγάλει ἓνα κακὸ βγαλτό, μιὰ μαύρη λούγγα (2) στὸ παραδάγκαλο καὶ κουτσάθηκε. Ἡ κουτσαμάρα τὸν ἔκανε νὰ ντρέπεται νὰ φαίνεται στὸ χωριὸ καὶ στὸν κόσμον, γιὰ νὰ μὴν τὸν βλέπουν οἱ τσιουπρες καὶ τὸν περιγελοῦν, γιὰ νὰ μὴν τὸν βλέπουν τὰ λειανόπαιδα καὶ τοῦ φωνάζουν:

—«Γιάνν', Γιάνν'. Κουτσογιάνν'!».

γιὰ νὰ μὴν τὸν βλέπουν οἱ νυφᾶδες καὶ τὸν λυπηθοῦν.

Οἱ δικοί του τοῦ πήγαιναν καθεμέρα ψωμί καὶ προσφάγι στὸ χειμάδι ἢ στὸν λόγγο, καὶ κάθε Σαββατάβραδο τὰ σκουτιά του γιὰ ν' ἀλλάξῃ καὶ στὴν μῆνα ἢ στοὺς δυὸ μῆνες μιὰ φορὰ ἀπὸ ἓνα ζευγάρι φασκιῆς γιὰ τὰ τσαρούχια του, τσαρούχια μὲ λουριά, ποῦ δένονταν ὡς τὸ γόνα.

Ὁ Κουτσογιάννης ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς πλειὸ ὠμορφους ἀντρες τοῦ τόπου μας κι' ἀπὸ τοὺς πλειὸ γερούς, κι' ἂν καὶ κουτσὸς ἔτρεχε τόσο ποῦ δὲν τὸν ἔφτανε καμὲνας γερός, καὶ δὲν τοῦ γλύτωνα γίδι ποῦ νὰ μὴν τὸ πιάσῃ στὴν ἀρέντα. Ἦταν ἀγέρας μοναχός. Λὲς κι' ἡ κουτσαμάρα τοῦ ἔβαλε φτερά.

Ἀπόφευγε τὲς γυναῖκες, ποῦ πήγαιναν κάθε πῶρνὸ στὸ λόγγο νὰ κόψουν ξύλα, καὶ δὲν σμίγονταν νὰ κουβεντιάσῃ κι' αὐτὸς, σὰν ἀνθρώπος ποῦ ἦταν μ' ἄλλο εἶδος ἀνθρώπου, παρὰ μὲ πιστικούς, εἴτε χωριανούς του, εἴτε συνοριτὲς του κι' ὅταν τὸν ἔπιανε ὁ γλυκὸς καημός, ποῦ αἰσθάνονταν μέσα του, τί λεβέντης

(1) σιμαῖχλο ἢ σιμαῖχλο = (ἡσυχία, σιμα) ἡσυχία.

(2) λούγγα = (λουγιά) λούγγα

θάψαν ἂν δὲν κουτσαίνονταν, κι' αὐτὸς ὁ καημὸς τὸν ἔπιανε κάθε μέρα, ἀνέβαινε σὲ μιὰ κοντορραχοῦλα κι' ἀρχίζε νὰ λαλάη τὴ φλογέρα του, ποὺ ἦταν ἀπὸ ἀητοκόκκαλο, καὶ δὲν τὴν ἔβαζε στὸ σελάχι τοῦ ἂν δὲν ἔβλεπε τὰ γίδια του, ποὺ βόσκαγαν ὀλόγυρά του, νὰ παρατήσουν τὸ κλαρί, ἀπὸ τὴν γλύκα τοῦ ἡχοῦ καὶ νὰ γυρίσουν τὰ μοῦτρα τους πρὸς αὐτόν.

Ὅταν λαλοῦσε ὁ Κουτσογιάννης τὴ φλογέρα, τὸν ἀφηκρῶνταν οἱ ὅσοι βρίσκονταν κοντὰ του, μὲ μεγάλη προσοχὴ καὶ κρυφά, γιατί, ἅμα καταλάβαινε ὅτι τὸν ἀφηκρῶνταν, ἔπαυε στὴν στιγμή τὸ λάλημα. Εἶχαν παράλογίσει ὅλοι οἱ πιστικοὶ μὲ τὴν φλογέρα του κι' ἔσκαζαν ἀπὸ τὴν ζήλεια τους. "Ἐλεγαν συναμεταξύ τους καὶ σ' ὅλον τὸν κόσμον,, ὅτι τὸ λάλημα αὐτό, πῶμοιαζε σὰν ἀγγελικό, δὲν ἦταν τάχα δικό του, ἀλλὰ τῷχε τάχα ἡ φλογέρα νὰ λαλάη ἔτσι ὡμορφα, κι' ἀνήκουστα. "Ἐλεγαν, ὅτι τάχατες ἡ φλογέρα λαλοῦσε ἔτσι κι' ὅχι τὸ στόμα, τὰ δάχτυλα κι' ἡ ψυχὴ τοῦ Κουτσογιάννη, φθονερὸς κόσμος!

Μιὰ μπαμπόγρια, χειρότερη ἀπ' ὅλους, ἔλεγε ὅτι ἡ φλογέρα τοῦ Κουτσογιάννη ἦταν τοῦ ἀντρός μιανῆς Ἑωτικιάς, κι' ὅτι τὴν εἶχε βρῇ μιὰ μέρα ὁ Κουτσογιάννης στὴν βρύση, ὅπου τὴν εἶχε λησμονήσει τάχατες ὁ ἀντράς τῆς Ἑωτικιάς.

Αὐτὰ ἔλεγε ἡ μπαμπόγρια κι' οἱ ἄλλοι, ποὺ δὲν μπορούσαν νὰ λαλήσουν, σὰν τὸν Κουτσογιάννη, κι' ἂν δὲν ἦταν νὰ τὸ πιστέψουν, τὸ πιστεύαν μ' εὐχαρίστηση.

Μιὰ μέρα, τέσσερες-πέντε πιστικοὶ, χωριανοὶ καὶ ξενοχωρίτες, ἀπὸ τὸν φθόνον, ποὺ τοὺς ἔτρωγε τὰ φυλλοκάρδια, συνεννοοῦνται, κι' ἐκεῖ, ποὺ κοιμῶνταν ὁ Κουτσογιάννης γλυκὰ-γλυκὰ κάτου ἀπὸ μιὰ πολὺκλαδὴ καὶ πυκνόφυλλη βαλανιδιά, πῆγε ἕνας τους σιγά-σιγά, σὰν λαγός, κι' ἀνάλαφρα-ἀνάλαφρα, σὰν ἄσκιος καὶ τοῦ τὴν ἔξυρε ἀπ' τὸ σελάχι, χωρὶς νὰ τὸν καταλάβῃ καθόλου, κι' ἐπειδὴ δὲν ἤθελε κανένας τους ὕστερα νὰ τὴν ἀφήσῃ στὸν ἄλλον, γιὰ νὰ μὴν μαλώσουν καὶ φανερωθοῦν, ἀποφάσισαν νὰ τὴν τσακίσουν κι' ἔτσι τὴν ἔκαναν ἀγκίδες!

Ἐνῆκα ἀπ' αὐτό, ὁ Κουτσογιάννης, τὸ γλυκόφωνον ἀηδόνι τῶν λόγων, βουβάθηκε, χήρεψε ἀπὸ τὴν ἀγαπημένη του τὴν φλογέρα, ποὺ τὴν ἔσερνε πάντα μαζί του, σὰν χιλιόζηλεμένο ταῖρι του, δέκα χρόνια ἀκέρια, παρηγορῶντας μ' αὐτὴν τ' ἀδικημένα του τὰ γιὰτα, καὶ τὴν ἀδικημένη του λεβεντιά.

Τοῦρθε νὰ σκάσῃ, τοῦρθε νὰ σκοτωθῇ ἀπὸ τὸ κακό του, γιὰ τὸν χαμὸ τῆς φλογέρας του, καὶ περπατοῦσε κάθε μέρα μὲ τὸ ντουφέκι στὰ χέρια γιὰ νὰ πετύχῃ, κανέναν ἀητὸ νὰ τὸν σκοτώσῃ καὶ νὰ τοῦ πάρῃ τὴν φλογέρα. Ἀλλὰ δὲν εἶναι πολὺ εὐκόλῳ νὰ σκοτώσῃ κανεὶς ἀητὸ, γιατί δὲν ζυγόνεται καλοπείραι, πετάει-πετάει πολὺ ψηλὰ κι' ἔχει φωλιά σ' ἀπάτητους γκρεμούς.

Πέρασε ἔτσι τὸ καλοκαίρι, πέρασε ὁ χινόπωρος, πέρασε ὁ χειμῶνας καὶ μπῆκε ἡ ἀνοιξὴ μὲ τὸν Μάη, κι' ὁ καημένος ὁ Κουτσογιάννης βρίσκονταν ἀκόμα χωρὶς φλογέρα! Τὰ λόγια κι' οἱ ρεματιές εἶχαν βουβαθῇ πλεῖον, χωρὶς τὸ ἑωτικῆσιο λάλημα τῆς

Τὰ νύμματα τῶν βλεπόντων.

(b) = δαγὺν γυφασμῶν, αἰτῶν

(9) (4) νει γρει
(8) Νήρις τῶν δαν
Πιόννη τῶν, νη

μέρα τοῦ καινούργιου χρόνου ἀνάμεσα στὰ συμπαθητικὰ κι ἀθῶα βελάσματα τῶν προβατιῶν καὶ στ' ἀλυχτήματα τῶν σκυλιῶν. Κι ἀφοῦ ξαναεἶπαμε τὲς πρωτοχρονιάτικες εὐκές, περάσαμε ἀμέσως τ' αἰβασιλιάτικα κουλούρια στὰ κέρατα τῶν κριαριῶν, ξαναβάλαμε πάλι κι ἀπὸ ἓνα πουρνάρι ἀκόμα στὴ φωτιά καὶ ξαναεἶπαμε τὰ ἴδια :

— Καλὴ χρονιά μας. Νὰ χιλιάση καὶ νὰ μυριάση τὸ κοπάδι μας. Σερκὰ παιδιὰ καὶ θηλυκὰ ἀρνιά καὶ κατσίκια. Χαβωμένος ὁ τρισκατάρατος ὁ λύκος. Μακρὰ ἀπὸ μᾶς κι ἀπὸ τὰ σύνορά μας παρμάρα, ἀβδέλλα, ψώρα, βλογιά, ἀβλογήτα καὶ κάθε ἄλλο κακό. Χρόνια πολλά μας. Ἀμήν!

Σὲ λίγο ἀνοιξαν οἱ πορεῖες τοῦ χειμαδιοῦ. Ὅλο τὸ κοπάδι πῆρε τὰ πλάγια τοῦ λιβαδιοῦ κι ἔμειναν μοναχὰ οἱ γεννημένες οἱ προβατίνες, γιὰ νὰ τὲς βάλη τὸ πιστικόπουλο στὸ χωράφι, ποῦ ἦταν ἐπίτηδες σπαρμένο κριθάρι γι αὐτές.

Κ' ἔτσι τελείωσε ἐκείνη τὴν χρονιά ἡ τελετὴ τῆς πρωτοχρονιάς καὶ ἦταν ἡ καλύτερη πρωτοχρονιά, πῶχω περάσει στὴ ζωὴ μου.

[« Διηγήματα τῆς Στάνης », α' ἐκδ. 1898, β' ἐκδ. 1923]

2. Ο ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ

Ὁ Κουτσογιάννης — Θεὸς χωρέστ' τον — ἦταν ὁ ἀγριάνθρωπος τοῦ χωριοῦ, τὸ σκιόρισμα τῶν λόγγων, τῶν λάκκων καὶ τῶν πλαγιῶν. Εἶχε γίνει εἴκοσι χρονῶν καὶ δὲν ἤξερε τί θὰ εἶπῃ Γιάννινα, ἂν καὶ τὸ χωριό του δὲν ἦταν πλειότερο ἀπὸ ἕξη ὥρες μακριὰ ἀπ' αὐτὴν τὴν πολιτεία. Ὅλο του τὸν καιρὸ ἦταν τρυπωμένος στὰ λόγγια μὲ τὰ γίδια του καὶ τὰ γιδάρικα του τὰ πρόβατα καὶ δὲν ἔβγαινε καθόλου στὸν κόσμο. Σωστὸ ἀνθρωπάγριμο.

Αὐτὴ ἦταν ἡ ζωὴ του, ἀφόντας, μικρὸ παιδί ἀκόμα ἑφτά - ὀχτῶ χρονῶν, εἶχε βγάλει ἓνα κακὸ βγαλτό, μιὰ μαύρη λούγγα στὸ παραδάγκαλο τοῦ ποδαριοῦ του καὶ κουτσάθηκε. Ἡ κουτσαμάρα τὸν ἔκανε νὰ ντρέπεται νὰ φαίνεται στὸ χωριό καὶ στὸν κόσμο, γιὰ νὰ μὴν τὸν βλέπουν οἱ τσιουῦπρες καὶ τὸν περιγελοῦν, γιὰ νὰ μὴν τὸ βλέπουν τὰ λιανόπαιδα καὶ τοῦ φωνάζουν : « Γιάνν', Γιάνν', Κουτσογιάνν' ! », γιὰ νὰ μὴν τὸν βλέπουν οἱ νυφάδες καὶ τὸν λυπηθοῦν.

Οἱ δικοὶ του τοῦ πηγαινάν καθεμέρα ψωμί καὶ προσφάγι στὸ χειμάδι ἢ στὸν λόγγο καὶ κάθε σαββατόβραδο τὰ σκουτιά του γιὰ ν' ἀλλάξη καὶ στὸν μῆνα ἢ στοὺς δυὸ μῆνες μιὰ φορὰ ἀπὸ ἓνα ζευγάρι φασκιὲς γιὰ τὰ τσαρούχια του, τσαρούχια μὲ λουριά, ποῦ δένονταν ὡς τὸ γόνα.

Ὁ Κουτσογιάννης ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς πλιὸ ὁμορφους ἄντρες τοῦ τόπου μας κι ἀπὸ τοὺς πλιὸ γερούς, κι ἂν καὶ κουτσὸς ἔτρεχε τόσο, ποῦ δὲν τὸν ἔφτανε κανένας γερός καὶ δὲν τοῦ γλύτωνε γίδι ποῦ νὰ μὴν τὸ πιάσῃ στὴν ἀρέντα. Ἦταν ἀγέρας μοναχός. Λές κ' ἡ κουτσαμάρα τοῦ 'χε βάλει φτερά.

Ἀπόφευγε τὲς γυναῖκες ποῦ πηγαινάν κάθε πωρνὸ στὸ λόγγο νὰ κόψουν ξύλα καὶ δὲν σμίγονταν νὰ κουβεντιάσῃ κι αὐτός, σὰν ἄνθρωπος ποῦ ἦταν, μ' ἄλλο εἶδος ἀνθρώπους, παρὰ μὲ πιστικούς, εἴτε χωριανούς του εἴτε συνορίτες του. Καὶ ὅταν τὸν ἔπιανε ὁ γλυκὸς καημὸς, ποῦ αἰστάνονταν μέσα του, τί λεβέντης θὰ ἦταν ἂν δὲν κουτσαίνονταν — κι αὐτὸς ὁ καημὸς τὸν ἔπιανε κάθε μέρα, — ἀνέβαινε σὲ μιὰ κοντοραχούλα κι ἀρχίζε νὰ λαλάῃ τὴν φλογέρα του, ποῦ ἦταν ἀπ' αἰτοκόκκαλο καὶ δὲν τὴν ἔβανε στὸ σελάχι του, ἂν δὲν ἔβλεπε τὰ γίδια του, ποῦ βόσκαγαν ὁλόγουρά του, νὰ παρατήσουν τὸ κλαρί ἀπὸ τὴ γλύ-

κα τοῦ ἡχοῦ καὶ νὰ γυρίσουν τὰ μοῦτρα τους πρὸς αὐτόν.

Ὅταν λαλοῦσε ὁ Κουτσογιάννης τὴ φλογέρα, τὸν ἀφηκριόνταν, ὅσοι βρίσκονταν κοντὰ του, μὲ μεγάλη προσοχὴ καὶ κρυφά, γιατί, ἅμα καταλάβαινε ὅτι τὸν ἀφηκριόνταν, ἔπαυε στὴ στιγμή τὸ λάλημα. Εἶχαν παραλογίσει ὅλοι οἱ πιστικοὶ μὲ τὴ φλογέρα του κ' ἔσκαζαν ἀπὸ τὴν ζήλεια τους. Ἔλεγαν συναμεταξύ τους καὶ σ' ὅλον τὸν κόσμον ὅτι τὸ λάλημα αὐτό, πᾶμοιαζε σὰν ἀγγελικό, δὲν ἦταν τάχα δικό του, ἀλλὰ τὸ ἔχε τάχα ἡ φλογέρα νὰ λαλάη ἔτσι ὁμορφα κι ἀνήκουστα. Ἔλεγαν ὅτι τάχατες ἡ φλογέρα λαλοῦσε ἔτσι, κι ὄχι τὸ στόμα, τὰ δάχτυλα κ' ἡ ψυχὴ τοῦ Κουτσογιάννη. Φθονερὸς κόσμος!

Μιὰ μπαμπόγρια, χειρότερη ἀπ' ὅλους, ἔλεγε ὅτι ἡ φλογέρα τοῦ Κουτσογιάννη ἦταν τοῦ ἀντρός μιανῆς Ἑωτικιάς κι ὅτι τὴν εἶχε βρεῖ μιὰ μέρα ὁ Κουτσογιάννης στὴ βρύση, ὅπου τὴν εἶχε λησμονήσει τάχατες ὁ ἀντρας τῆς Ἑωτικιάς. Αὐτὰ ἔλεγε ἡ μπαμπόγρια κι οἱ ἄλλοι, ποὺ δὲν μποροῦσαν νὰ λαλήσουν σὰν τὸν Κουτσογιάννη, κι ἂν δὲν ἦταν νὰ τὸ πιστέψουν, τὸ πίστευαν μ' εὐχαρίστηση.

Μιὰ μέρα, τέσσερες - πέντε πιστικοί, χωριανοὶ καὶ ξενοχωρίτες, ἀπὸ τὸ φθόνο ποὺ τοὺς ἔτρωγε τὰ φυλλοκάρδια, συνεννοοῦνται, κι ἐκεῖ ποὺ κοιμῶνταν ὁ Κουτσογιάννης γλυκὰ - γλυκὰ κάτου ἀπὸ μιὰ πολὺκλαδὴ καὶ πυκνόφυλλη βαλανιδιά, πῆγε ἕνας τους σιγὰ - σιγὰ σὰν λαγὸς κι ἀνάλαφρα - ἀνάλαφρα σὰν ἥσκιος καὶ τοῦ τὴν ξέσυρε ἀπὸ τὸ σελάχι, χωρὶς νὰ τὸν καταλάβῃ καθόλου. Κι ἐπειδὴ δὲν ἠθελε κανένας τους ὕστερα νὰ τὴν ἀφήσῃ στὸν ἄλλον, γιὰ νὰ μὴ μαλώσουν καὶ φανερωθοῦν, ἀποφάσισαν νὰ τὴν τσακίσουν, κι ἔτσι τὴν ἔκαναν ἀγκίδες!

Ἔνεκα ἀπ' αὐτό, ὁ Κουτσογιάννης, τὸ γλυκόφωνο ἀηδόνι τῶν λόγγων, βουβάθηκε· χήρεψε ἀπὸ τὴν ἀγαπημένη του τὴ φλογέρα, ποὺ τὴν ἔσερνε πάντα μαζί του σὰν χιλιοζηλεμένο ταῖρι του, δέκα χρόνια ἀκέρια, παρηγορώντας μ' αὐτὴν τ' ἀδικημένα του τὰ νιάτα καὶ τὴν ἀδικημένη του τὴ λεβεντιά.

Τοῦ ῥθε νὰ σκάσῃ, τοῦ ῥθε νὰ σκοτωθῇ ἀπὸ τὸ κακό του, γιὰ τὸ χαμὸ τῆς φλογέρας του, καὶ περπατοῦσε καθεμέρα μὲ τὸ ντουφέκι στὰ χέρια, γιὰ νὰ πιτύχει κανέναν αἰτό, νὰ τὸν σκοτώσῃ καὶ νὰ τοῦ πάρῃ τὲς φλογέρες του. Ἀλλὰ δὲν εἶναι πολὺ εὐκόλο νὰ σκοτώσῃ κανεὶς αἰτό, γιατί δὲν ζυγώνεται καλοπῆ-χειρα, πετάει - πετάει πολὺ ψηλά κι ἔχει φωλιά σ' ἀπάτητους γκρεμούς.

Πέρασε ἔτσι τὸ καλοκαίρι, πέρασε ὁ χινόπωρος, πέρασε κι ὁ χειμώνας καὶ μπῆκε ἡ ἀνοιξὴ μὲ τὸ Μάη, κι ὁ καημένος ὁ Κουτσογιάννης βρίσκονταν ἀκόμα χωρὶς φλογέρα! Τὰ λόγγα κ' οἱ ρεματιὲς εἶχαν βουβαθῇ πλειό, χωρὶς τὸ ξωτικῆσιο λάλημα τῆς φλογέρας του, καὶ τὰ γιδοπρόβατά του βόσκαγαν λυπημένα καὶ ξέκαρδα. Χινόπωρος καὶ χειμώνας χωρὶς φλογέρα, κακό, ἀλλὰ κάτι ὑποφέρεται· ἀλλ' ἀνοιξὴ καὶ καλοκαίρι, εἶναι ἀνυπόφορα. Ὁ πιστικός, ἂν δὲν ἔχει μέσα ἐκεῖ, στὴν ἐρημιὰ τοῦ λόγγου, τὴ φλογέρα του, ἀναχασmiέται, νυστάζει, κοιμᾶται καὶ χάνει ἀπὸ κοντὰ του τὰ γιδοπρόβατά του. Πιστικός χωρὶς φλογέρα εἶναι χαμένο ὄν. Εἶναι σὰν ἐκκλησιὰ χωρὶς σήμαντρο, σὰν ἀηδὸν χωρὶς φωνή, σὰν ρεματιὰ χωρὶς μурμουρητό, σὰν κοπάδι χωρὶς κυπροκούδουνα. Ἡ φλογέρα δίνει ὄρεξιν τοῦ πιστικοῦ, τὸν γεμίζει χαρὰ κι εὐφροσύνη, καὶ τὸν κάνει νὰ στέκεται ἄγρυπνος καὶ νὰ συμμαζεῖται ἡ κοπὴ γύρα του.

Μιὰ μαγιάτικη Δευτέρα περνοῦσε ὁ ξάδερφός του ὁ Κώστας γιὰ τὰ Γιάν-νινα. Ὁ ξάδερφός του ὁ Κώστας ἦταν ἀπὸ τὸ παρακάτω χωριό, κι ὅσοι πᾶν

για τὰ Γιάννινα γνωρίζονται ἀπὸ μακριὰ: ἢ θὰ ἔχουν ξύλα φορτωμένα τὰ πράγματά τους ἢ, ἂν εἶναι καβάλλα, θὰ ἔχουν μιὰ βελόντζα στρωμένη στὸ σαμάρι, ἓνα ντισάκκι περασμένο στὰ σκαρβέλια, μιὰ κάππα δεμένη, ἂν δὲ βρέχη, καὶ κάμποσα σακκούλια καὶ κάμποσες πλόσκες, κρεμασμένα ὅλα πίσω καὶ μπροστὰ στὸ σαμάρι.

Βλέποντας ὁ Κουτσογιάννης ἀπὸ μακριὰ τὸν ξάδερφό του τὸν Κώστα νὰ διαβαίνει, βγῆκε πανόδρομα καὶ τοῦ φώναξε:

— Για π' ὦρα καλή, ὦρὲ Κώστα;

— Για τὰ Γιάνν'να!

— Για στάσου τσιότσιο.

Στάθηκε ὁ Κώστας κι ὁ Κουτσογιάννης βρέθηκε σὲ λίγο πλάγι του:

— Καλ' μέρα, Κώστα!

— Πολλὰ τὰ ἔτη!

— Δὲ μοῦ λές... Μ' ἀγοράζεις μιὰ φλοέρα;

— Νὰ σ' πῶ, Γιάννη... Δὲ γνωρίζω ἀπὸ φλοέρες κι οὔτε μπορῶ νὰ σοῦ ἀγοράσω. Μπορεῖ νὰ μὴ σοῦ ἀρέσει ἐκείνη ποὺ θὰ σ' ἀγοράσω ἐγώ. Τὸ καλύτερο εἶναι νὰ πᾶς καμμιά μέρα στὰ Γιάννινα ν' ἀγοράσης μόνος σου ὅ,τι λογιῆς φλοέρα θέλει ἡ καρδιά σου.

— Τότε πρέπει ν' ἀποφασίσω νὰ ῥθω μόνος μου, κατὰ τὸ λέγει σου...

— Νοικοκύρης εἶσαι... Ὅπως θέλ'ς.

— Μὲ παίρ'ς μαζί σου;

— Σὲ παίρνω, λέει... Ὅρεξη νὰ ἔχης.

Ὁ Κουτσογιάννης ἀποφάσισε νὰ κάνη τὸ ταξίδι ὡς τὰ Γιάννινα. Ἐλάμψε ἀπὸ χαρὰ τὸ πρόσωπό του κ' εἶπε μὲ ξαποφασιά, σὰ ν' ἀποφάσιζε μεγάλο πράγμα:

— Ὅμπρός! κι ὅ,τι εἶπε ὁ Θεός!...

Καὶ λέγοντας αὐτὰ τράβηξε μπροστὰ.

Ὁ δρόμος γιὰ τὰ Γιάννινα περνοῦσε μὲς ἀπὸ τὸ χωριὸ τοῦ Κουτσογιάννη καὶ μάλιστα μπροστὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του. Φθάνοντας μπροστὰ στὸ σπίτι του ὁ Κουτσογιάννης, φώναξε τὴ μάνα του ἀπ' ἔξω μὲ βροντερὴ φωνή:

— Ὠρ' μάνα! Ὠρ' μάνα!

— Ὅρσε! ἀπολογήθηκε ἡ μάνα του ἀπὸ μέσα καὶ στὴ στιγμὴ βγῆκε ξαφνισμένη στὴν ἐξώθυρα.

— Τὰ καλὰ μ' τὰ σκουτιά! τῆς εἶπε μὲ μεγάλη βία.

— Σὲ καλὸ σου, παιδάκι μου! τοῦ εἶπε ἡ μάνα του μὲ μεγάλη ἀπορία, ποὺ τὸν ἔβλεπε ἀνεπάντεχα μέρα μεσημέρι στὸ χωριό. Τί τρέχει; Πῶς ἦταν αὐτό;

— Θὰ πᾶω στὰ Γιάννινα ν' ἀγοράσω φλοέρα, θὰ πᾶω μὲ τὸν Κώστα.

Κι ἐνῶ ἡ μάνα του ἀνοίγε τὴν κασέλα γιὰ νὰ τοῦ βγάλῃ τὰ καλὰ του τὰ σκουτιά, ὁ Κουτσογιάννης τῆς ἔλεγε χαρούμενα:

— Ἐγώ, ποὺ λές, μάνα, θὰ πᾶω, μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, στὰ Γιάννινα, κι αὐριο θὰ εἶμαι ἐδῶ... Ὅσο ποὺ θὰ λείπω, νὰ πᾶῃ ὁ Παῦλος στὰ σφαχτά...

Ὁ Παῦλος ἦταν ὁ μεγαλύτερος ἀδερφός του κ' εἶχε ὡς ἔργο τὸ ζευγάρι. Σὲ μιὰ στιγμὴ ἄλλαξε ὁ Κουτσογιάννης, συγυρίστηκε, πῆρε καὶ πεντέξη γρόσια ἀπὸ τὴ μάνα του, γιὰτὶ αὐτὴ νοικοκύρευε τὸ σπίτι, ἀφόντας εἶχε πεθάνει ὁ ἄντρας της, καὶ ξεκίνησε, κάνοντας τὸ σταυρό του, σὰ νὰ ξεκινοῦσε γιὰ κανένα μεγάλο ταξίδι. Ὡς ἓνα διάστημα, ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό, τὸν ἀκολούθησε κ' ἡ μάνα του, κάνοντας τὸν σταυρό της, δακρύζοντας καὶ λέγοντας:

— Ὠρα σου καλή, παιδάκι μου! Ὠρα σου καλή! Νὰ σὲ ξεκινήσω καὶ γιὰ γαμπρό, νὰ δώσῃ ὁ Θεός!

Βλέποντας ὁ Κουτσογιάννης νὰ τὸν ἀκολουθή ἡ μάνα του πλείοτερο ἀπ' ὅ,τι ἔπρεπε γιὰ ἓνα ταξίδι ὡς τὰ Γιάννινα, γύρισε καὶ τῆς εἶπε :

— Γύρνα πίσω καὶ μὴν χολοσκάνης! Αὐριο θὰ εἶμαι ἐδῶ, σοῦ εἶπα. Μόνον τὰ σφαχτὰ καὶ τὰ μάτια σας ὥσπου νὰ γυρίσω!

Ὁ Κουτσογιάννης μὲ τὸν ξάδερφό του τὸν Κώστα σκαπέτησαν κ' ἡ μάνα του γύρισε σταυροκοπώντας καὶ πουσπουρίζοντας :

— Ὡρα του καλὴ τοῦ Γιάννη μου! Ὡρα του καλὴ! Καλὸ του πρωτοξεκίνημα. Καὶ γαμπρὸ νὰ τὸν ξεκινᾶω γλήγορα, Παναγιά μου!

Σ' ὅλον τὸ δρόμο δὲν περβατοῦσε ὁ Κουτσογιάννης, ἀλλὰ πετοῦσε. Μεγάλῃ χαρᾷ τὸν εἶχε πιᾶσει, πρὶν βγῆκε ἐξω ἀπὸ τὰ σύνορα τοῦ χωριοῦ του κι ἐμελλε νὰ ἰδῇ τὰ Γιάννινα, τὴν περίφημη πολιτεία, κι αὐτὸ τὸ δινε φτερά, τὰ Γιάννινα ποὺ τοῦ ἦταν χρυσὸ ὄνειρο. Ἦκουε ἀπὸ τὰ μικρά του χρόνια ὅτι εἶναι πολιτεία κι ὄχι χωριό, ὅτι εἶχε ἀπ' ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ δὲ μπορούσε νὰ τὸ χωρέσῃ ὁ νοῦς του τί λογίων ἦταν ἡ πολιτεία. Χωριὰ εἶχε ἰδεῖ ἀπ' ἀγνάντια, καμμιὰ δεκαριά καὶ πλιότερα, ποὺ εἶναι γύρα στὸ χωριό του, ἀλλὰ δὲ μπορούσε νὰ καταλάβῃ τί πράμα καὶ πῶς ἦταν ἡ πολιτεία. Ἐκεῖνο μονάχα ποὺ ἤξερε ἀόριστα γιὰ τὰ Γιάννινα ἦταν ὅτι βρίσκονταν ἐκεῖ καὶ τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα κι ὅτι πουλοῦσαν κι ἀγόραζαν ἐκεῖ ὁ κόσμος ὅ,τι ἤθελαν. Τὰ ἤξερε αὐτὰ τὰ πράγματα ἀπὸ κουβέντες καὶ μολογήματα τῶν ἀλλωνῶν καὶ πάντα ὀνειρεύονταν νὰ τὰ ἰδῇ καὶ μὲ τὰ μάτια του, νὰ τὰ χορτάσῃ καὶ νὰ μὴν ἀνοίγῃ τὸ στόμα του σὰν χάχας, ὅταν μιλοῦσε κανεὶς γιὰ τὰ Γιάννινα, ποὺ τὴν θεωροῦσε ὡς τὴ μόνη πόλιν τοῦ κόσμου, γιὰτὶ δὲν ἔφταναν παραπέρα οἱ γεωγραφικὲς του γνῶσες.

Ἀν ὁ Κουτσογιάννης ἤξερε τὸ δρόμο, μὲ τὴ δύναμη ποὺ ἔχε στὸ περπάτημα, ἦταν ἱκανὸς νὰ μπῇ στὰ Γιάννινα ὄχι σ' ἕξης ὥρες, παύ ἀπείχαν ἀπὸ τὸ χωριό του, ἀλλὰ σὲ δυὸ μοναχά. Ἦθελε νὰ τραβήξῃ μπροστά, ἀλλὰ φοβόνταν μὴν ξεδρομίσῃ καὶ χαθῇ, κι ἔτσι ἦταν ἀναγκασμένος κάθι λίγο καὶ λιγάκι νὰ καρτερῇ τὸν ξάδερφό του τὸν Κώστα, πῶρχονταν ἀπὸ πίσω ἄναργα - ἄναργα, καὶ βάλλα στ' ἀδύνατο μουλάρι του.

— Μωρέ, χτύπα το τὸ ξάλειμμο! τοῦ φώναζε τοῦ Κώστα, γιὰ νὰ φτάσωμε καμμιὰ φορὰ στὰ Γιάννινα!

Ἄλλ' ὁ Κώστας, ἄνθρωπος ποὺ ἦταν πηγαιμένος ἑκατὸ φορές καὶ πλείοτερο στὰ Γιάννινα, καὶ δὲν εἶχε καμμιὰ περιέργεια νὰ τὰ ἰδῇ τὸ γληγορότερο, δὲν ἤθελε νὰ χαλάσῃ τὴ *ζαχαρένια* τοῦ μουλαριοῦ του, κι ὅσο στενοχωριόνταν κι ἀδημονοῦσε ὁ Κουτσογιάννης, τόσο αὐτὸς πήγαινε ἡσυχά - ἡσυχά χωρὶς καμμιὰ βία.

Ἦταν μεσημέρι, ὅταν ξεμύτησαν στὴν «Προσκύνηση».

Προσκύνηση λέγεται μιὰ ραχούλα, δέκα λεφτὰ τῆς ὥρας δυτικὰ τῆς πολιτείας, ἀπ' ὅπου φαίνεται ἡ λίμνη, τὸ κάστρο κι ἓνα κομμάτι τοῦ Γιαννίνου. Λέγεται «Προσκύνηση», γιὰτὶ ἀπ' αὐτοῦ φαίνονταν ὁ χρυσομέγας σταυρὸς τοῦ Μοναστηριοῦ τοῦ Ἀι - Γιάννη, ποὺ ἔναι σήμερὰ τζαμί τοῦ Ἀσλάν πασιᾶ, καὶ σταυροκοπιόνταν ὁ κόσμος πῶρχονταν ἀπὸ τὰ χωριὰ στὴν πολιτεία, Ἄλλ' ἄλλοι λέν — κι' αὐτὸ δὲν εἶναι ἀληθινὸ — ὅτι, ὅταν πρωτόρθαν οἱ Τοῦρκοι νὰ καταχτήσουν τὰ Γιάννινα, σ' αὐτὸ τὸ μέρος βγῆκαν νὰ τοὺς ὑποδεχτοῦν οἱ προϋχόντοι οἱ Γιαννιωτὲς καὶ τοὺς προσκύνησαν, καὶ γι' αὐτὸ λέγεται «Προσκύνηση».

Ἀπ' ἐκεῖ ἀγνάντεψε γιὰ πρώτη φορὰ ὁ Κουτσογιάννης τὰ Γιάννινα καὶ στὴ

στιγμή ἔμεινε μέ τὸ στόμα ἀνοιχτὸ ἀπ' τὴν ὄνειροφάνταχτη ὁμορφιά τῆς πανώριας πολιτείας, ποὺ ξετυλίγονταν μπροστά του σὰν μαγικὸς καθρέφτης. Ζερβιά μεριά ἢ λίμνη, μέ τὰ λαμπροξάστερα νερά της, σὰν ἀπέραντος καθρέφτης, ποὺ καθρεφτίζονταν μέσα της ὁ καταγάλαζος οὐρανὸς μέ τὸν κατάχρυσο καὶ κατάλαμπρον ἥλιο του καὶ τὰ κάτασπρα συννεφάκια του καὶ τὰ βραχόχτιστα καὶ λογγοσκέπαστα βουνά, τὸ Μιτσικέλι, ὁ Ντρίσκοκ καὶ τὰ Τζουμέρκα μέ τὰ λόγγα τους, τοὺς βράχους τους, τὲς ράχες τους καὶ τὰ κοπάδια τους. Δεξιά μεριά τὸ πελώριο κάστρο μέ τοὺς πύργους του, τὲς πολεμίστρες του, τὰ κανόνια του καὶ τὰ τζαμιά του, μεγάλο - μεγάλο κι ἀκίνητο, σὰν μικρὸ βουνὸ ἢ, σωστότερο, σὰν κοιμάμενο θεώρατο Στοιχειό, κ' ἡ πανώρια πολιτεία, μέ τὰ ποικιλόβαφα κι ἀλογάριαστα σπίτια της, μέ τὲς κεραμιδοσκέπαστες σκεπιές της, κόκκινες σὰν παπαροῦνες, μέ τὰ κατάμαυρα κυπαρίσσια της, καὶ μέ τοὺς πανύψηλους κι ἀχτιδοστόλιστους μιναρέδες της, ποὺ ξεπετοῦσαν τ' ἀψήλου, σὰν γιγάντιες λόγχες.

Σ' αὐτὸ τὸ ἀνεπάντεχο καὶ παράδοξο θέαμα, ὁ Κουτσογιάννης τὰ ᾄχεσε, ντράπηκε, φοβήθηκε, νόμισε πὼς ὀνειρεύονταν, γύρισε τὸ μυαλό του σὰν σβούρα καί, μὴ μπορώντας νὰ σταθῇ ὀρθός, στρώθηκε καταγῆς μέ τὴν κλίτσα του στὴν ἀγκαλιά, ἔχοντας τὲς πλάτες πρὸς τὴν λίμνη καὶ τὰ μοῦτρα πρὸς τὸν Κώστα πῶρχονταν.

— Τί ἔκατσεσ αὐτοῦ, ὦρέ; τοῦ εἶπε ὁ Κώστας ὅταν τὸν ζύγωσε.

Ὁ Κουτσογιάννης, μέ τὴν ψυχὴ στα δόντια καὶ τρέμοντας ἀπὸ τὸν φόβο του, τοῦ ἀπολογήθηκε σιγαλὰ - σιγαλὰ:

— Στάσου τσιότσιο, ἀδελφούλη μου! Μὴ φεύγης, θέλω νὰ σέ ρωτήσω.

— Τ' ἔχεις καὶ ἔγινες ἔτσι κίτρινος, σὰν τὸ φλωρί; Μὴ σοῦ λύθηκε τίποτα ὁ ἀφαλός;

— Μήνα ξέρω κι ἐγώ, ἀδελφούλη μου, τί ἔχω; Εἶδα μπροστά μου ἓνα σωρὸ ἡσκιώματα, ὄνειροφαντασιές. . . . ξέρω κι ἐγώ τ' εἶναι;

Ὁ Κώστας ἄρχισε νὰ στενοχωριέται κι ὁ Κουτσογιάννης ἐξακολούθησε νὰ τοῦ λέγῃ σιγαλὰ - σιγαλὰ:

— Δὲν εἶχαν ἰδεῖ ἄλλη φορὰ τὰ μάτια μου ὅ,τι εἶδαν τώρα! . . .

— Τ' εἶδες, μωρὲ χαμένε, καὶ ξωλαλᾶς ἔτσι;

— Ἐσύ δὲ γλέπεις τώρα τίποτε;

— Τί νὰ ἰδῶ, μωρὲ;

— Ὅ,τι εἶδα καὶ ἐγώ!

— Τ' εἶδες ἐσύ, ποὺ νὰ σέ κάψῃ ἢ ἀστραπή;

— Για κοίταξε ἴσια - πέρα γιὰ νὰ ἰδῆς. Ἄν ἀπ' ἐδῶ πίσω μου δὲν τὰ γλέπης τώρα, μπορεῖ νὰ ξαφανίστηκαν. . . .

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἐξακολουθοῦσε νὰ ᾄχῃ γυρισμένα τὰ μοῦτρα του πρὸς τὸν κάμπο καὶ τὲς πλάτες του πρὸς τὰ Γιάννινα, γιὰ νὰ μὴ βλέπῃ, κι ἔτρεμε ὀλόβολος ἀπὸ τὸ φόβο του.

— Νά, κοιτάζω καὶ δὲ γλέπω τίποτε. Δὲ γλέπω κανένα ἡσκιῶμα καὶ καμμιὰ ὄνειροφαντασία.

— Δὲ γλέπεις τίποτε, λές; Δὲ γλέπεις ἓναν μεγααάλου καθρέφτη μπροστά σου; Δὲ γλέπεις κάτι ἄλλα σὰν μάγια, ποὺ δὲ μπορῶ νὰ σοῦ τὰ παραστήσω; Δὲ γλέπεις ἓνα μεγααάλο σπίτι σὰν βουνό;

— Αὐτὰ ὅλα, ὦρέ χαμένε, εἶναι ἡ λίμνη, τὸ κάστρο καὶ τὰ Γιάννινα!

— Τὰ Γιάννινα! ξεφώνησε ὁ Κουτσογιάννης. Τὰ Γιάννινα! Φτάσαμεν, ἀδελφούλη, στὰ Γιάννινα; Τὰ Γιάννινα ἦταν αὐτὰ ποὺ εἶδα, δὲν εἶναι ἡσκιώματα; Δὲν εἶναι διαβολικιά; Οὐί! Οὐί! καλ' μέρα μου!

— Τὰ Γιάννινα εἶναι, ὦρὲ κυρ - χαμένε, τὰ Γιάννινα.

Ἀκούοντας ὁ Κοτσογιάννης ὅτι ἐκεῖνα ποῦ εἶχε ἰδῆ δὲν ἦταν φαντάσματα κ' ἡσκιώματα καὶ δὲν εἶχε τίποτε νὰ φοβηθῇ, σηκώθηκε ἀμέσως ἀπάνω ὀρθὸς σὰν γερός καὶ καλὰ, γύρισε πρὸς τὴν πολιτεία κι ἔρριξε τὸ βλέμμα του ἀπανωθιό της. Στάθηκε ἀκουμπώντας στὴν κλίτσα του μὲ τὸ ζερβὶ τὸ χέρι, ἔκανε μὲ τὸ εἶξι τὸ σταυρὸ του κι ἔλεγε μονάχος του :

— Τὰ Γιάννινα εἶν' αὐτά, Παναήγια μου! Τὰ Γιάννινα εἶν' αὐτά, Θεέ μου! ... Ντέϊ, ντέϊ! τί πολιτεία ποῦ 'ναι τὰ ἔρημα! Χρειάζεται νὰ 'χη δεκατέσσαρα μάτια κανεῖς, καὶ πάλι δὲν τὰ χορταίνει!

Γυρίζοντας ὕστερα πρὸς τὸν Κώστα, τὸν ρώτησε :

— Τ' εἶναι αὐτό, ποῦ 'ναι σὰν μεγάλος καθρέφτης; Μήπως εἶναι ποτάμι; Γιατί δὲν τρέχει, ἂν εἶναι ποτάμι;

— Αὐτὸ εἶναι λίμνη....

— Τί θὰ πῇ λίμνη;

— Πολυυυυὺ νερό, μεγααααάλη γούρνα.

— Αὐτὴ εἶναι ἡ λίμνη, ποῦ λέν; Ντέϊ, ντέϊ, τί πράμα εἶναι! Ἀπὸ ποῦ ἔρχεται κι ὡς ποῦ πάει;

— Νά, αὐτοῦ βγαίνει κι αὐτοῦ χωνεύει τὸ πλειότερο. Τ' ἄλλο χωνεύει μακρύτερα. Αὐτοῦ μέσα ἔπνιξε ὁ Ἀλὴ πασιὰς τὲς δεκαφτὰ ἀρχόντισσες μὲ τὴν Κυρά - Φροσύνη.

— Κι αὐτὸ τὸ μεγααααάλο, ποῦ 'ναι σὰν μαντρί, κι ἔχει γύρα - γύρα ψηλοὺς τοίχους, ἀντὶ γιὰ φράχτη, τ' εἶναι;

— Αὐτὸ εἶναι τὸ κάστρο τοῦ Γιαννίνου. Αὐτοῦ μέσα εἶναι τὰ κανόνια, ὁ στρατός, οἱ φυλακὲς μὲ τοὺς φυλακωμένους. Ἀπ' αὐτοῦ πολεμοῦσε τρία χρόνια ὁ Ἀλὴ - πασιὰς μὲ τὸν Σουλτάνο.

— Ντέϊ, ντέϊ! Τί μεγάλο, ποῦ εἶναι τὸ ξάλειμμο! Ἄν ἦταν μαντρί, ὦρὲ Κώστα, πενήντα χιλιάδες γιδοπρόβατα θὰ χωροῦσαν μέσα! Δὲ θὰ χρειάζονταν καθόλου σκυλιά, γιατί ὁ λύκος κ' οἱ κλέφτες θὰ χρειάζονταν νὰ γένουν πετούμενα, γιὰ νάμπουν μέσα. Κι' αὐτὰ τὰ θεώρατα τὰ σουβλιά, ποῦ 'ναι δέκα φορὲς ψηλότερα ἀπ' ἀπὸ τὰ σπίτια, τ' εἶναι; Δέντρα νὰ 'ναι;

— Αὐτὰ εἶναι τζαμιά... πάει νὰ πῇ τουρκοκλησιές. Αὐτοῦ ψηλά, ποῦ φαίνεται σὰν στρόγγυλη ἐξέδρα, ἀνεβαίνει ὁ Χότζας καὶ διαβάζει.

— Τ' εἶν' αὐτὸς ὁ χότζας;

— Εἶναι ὁ τουρκόπαπας.

— Ντέϊ, ντέϊ! τί ψηλὰ ποῦ 'ναι τ' ἀντίχριστα! Κι ἐκεῖνο τὸ ψηλότερο τὸ σπίτι, ποῦ 'ναι ψηλότερο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα, τ' εἶναι;

— Αὐτὸ εἶναι τὸ σεράϊ... Αὐτοῦ μέσα κάθεται ὁ πασιὰς κι αὐτοῦ μαζώνει τοὺς μεγάλους καὶ κάνει συμβούλιο.

— Ντέϊ, ντέϊ! τί μεγάλο καὶ τί ψηλὸ ποῦ 'ναι τὸ μυριόρημο!...

Ὑστερα ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ ρωτήματα, ξεκίνησαν γιὰ μέσα κι ὁ Κώστας, θέλοντας νὰ τὸν κοροϊδέψῃ, τοῦ εἶπε :

— Δὲ μοῦ λές, ὦρὲ ὄρνιο, ἀπὸ τὰ Γιάννινα σκιάχτηκες ἔτσι; Μωρέ, παλληκάρι ποῦ εἶσαι!

— Νὰ σοῦ εἰπῶ τὴν καφαλήθεια, Κώστα; τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ Κουτσογιάννης. Μοῦ πάει ρόβι. Σκιάχτηκα, ἅμα εἶδα ὅλ' αὐτὰ τὰ πράματα. Ἀμαθὸς ἄνθρωπος μαθές. Χάχαχαχά!

Καὶ ξεκαρδίστηκε ἀπὸ τὰ γέλια ὁ Κουτσογιάννης μὲ τὸ πάθημά του.

— Δὲ λές πῶς εἶσαι ντίπ λογγήσιος, παρὰ λές ἄμαθος, τοῦ ἀπάντησε ὁ

Κώστας, μή μπορῶντας νὰ κρατήσῃ κι αὐτὸς τὰ γέλια του.

Ἔτσι προχωροῦσαν ὁλοένα γιὰ τὴν πολιτεία, σὰν καὶ πρὶν, ὁ Κώστας καβάλλα κι ὁ Κουτσογιάννης πεζός, μὲ μόνη τὴν διαφορὰ ὅτι τώρα ὁ Κουτσογιάννης δὲν πήγαινε μπροστά, ὅπως πρὶν, ἀλλὰ πίσω, γιὰτὶ κοντοστεκόνταν κάθε τόσο καὶ θαυμάζονταν καὶ ξαποροῦσε μὲ ὅ,τι ἔβλειπαν γιὰ πρώτη φορὰ τὰ μάτια του.

Δὲν εἶχαν φθάσει ἀκόμα στὸ κομέρκι, ὅταν ὁ Κουτσογιάννης ξεφώνησε δυνατά, σὰν νὰ τὸν εἶχε δαγκάσει σκορπιός.

— Ἀδελφούλη Κώστα! Τί θιάμα εἶν' αὐτό;

— Ποιό, ὦρέ; τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ Κώστας.

— Τί διάλογος εἶν' ἐκεῖνος, ποὺ περπατάει ἀπάνω στὸ νερό;

Ἦταν μιὰ βάρκα, ποὺ ἔχε ξεκαμπίσει ἀπὸ τὸ κάστρο καί, λάμνοντας ἤσυχά - ἤσυχά, τραβοῦσε, σὰν νύφη καμαρωμένη, γιὰ τὸ Νησί.

— Βάρκα εἶν', ὦρέ ζουλάπι... τοῦ εἶπε ὁ Κώστας.

— Τί πράμα εἶν' ἡ βάρκα; Ζωντανὸ εἶναι;

— Χάχαχαχαχαααααα! ξεκαρδίστηκε ὁ Κώστας ἀπὸ τὰ γέλια κι ὕστερα εἶπε μόνος του:

— Ἐρμε λύκε! Τί ζουλάπι ἄφ' σες νὰ ρθῇ στὰ Γιάννινα καὶ δὲν τό 'τρωγες!

Ἀκούοντας τὰ λόγια αὐτὰ ὁ Κουτσογιάννης, εἶπε μὲ παράπονο στὸν Κώστα:

— Γιατί γένεσαι τέτοιος, ὦρέ Κώστα; Δὲν ξέρω ὁ καημένος καὶ σὲ ρωτάω! Γιατί μὲ μπιλιαρίζεις ἔτσι; Σάματις ἦρθα κι ἄλλη φορὰ στὰ Γιάννινα καὶ πρέπει νὰ τὰ ξέρω ὅσα βλέπω; Ἐσὺ τὰ 'ξερες αὐτά, ὅταν πρωτόρθες ἐδῶ πέρα;

Ὁ Κώστας κατάλαβε τὸ ἄδικο του, σταμάτησε τὸ μουλάρι καὶ τοῦ εἶπε ἡμερα:

— Ἡ βάρκα εἶναι ἓνα μεγαάλιο σκαφίδι, κι ὥς ξύλο ποὺ εἶναι, στέκεται ψηλὰ στὸ νερό. Ἐχει ἀπὸ τὸ ἓνα πλευρὸ κι ἀπὸ τ' ἄλλο δυὸ κουπιά, εἶδος μακρυὰ φτυάρια, περασμένα σὲ θηλιές, καὶ μ' αὐτὰ τὴν σπρώχνει ὁ βαρκάρης ἀπάνω στὸ νερό κι' αὐτὴ κολυμπάει καὶ φεύγει, σὰν πάπια.

— Κ' εἶναι βαθεῖα ἡ λίμνη;

— Ὡς σαράντα ὀργυές....

— Δὲν μπαίνω ἐγώ, γιέ μου, μέσα σ' αὐτὸν τὸν πειρασμό, ποὺ τὸν λὲν βάρκα, κι ἂς μοῦ χάριζαν δέκα χιλιάδες γιδοπρόβατα, μ' ὅλους τοὺς πιστικούς, τὰ σκυλιὰ καὶ τὰ καρδάρια τους.

Καὶ λέγοντας αὐτά, ἔφτυσε τρεῖς φορές στὴν ἀράδα, ὡς ξόρκισμα, καὶ σταυροκοπήθηκε.

Ἐφτασαν στὸ κομέρκι. Κομέρκι λέγεται στὰ Γιάννινα ὁ σταθμὸς τοῦ δημοτικοῦ φόρου. Φώναξε ὁ κομερκιάρης, Ἀρβανίτης, κατὰ τὸν τρόπο ποὺ μιλοῦν οἱ Ἀρβανίτες τὰ ρωμαϊκά.

— Πῶ! τί ἔχετε, ὦρέ, στὸ σακκούλια;

— Δὲν ἔχομε, ἀγά μου, τίποτε! ἀπολογήθηκε ταπεινὰ ὁ Κώστας.

— Πῶ, ἐγκώ ξέρεῖ ὅτι ἔχετε...

— Ἐλα νὰ χαλέψης, ἀγά μου...

Κατέβηκε ὁ κομερκιάρης ἀπὸ τὸ σταθμὸ κι ἄρχισε νὰ ψάχνῃ τὰ σακκούλια καὶ βλέποντας ὅτι δὲν εἶχε σκοπὸ ὁ Κώστας νὰ τὸν «γκαβώσῃ» μὲ καμμιὰ εἰκοσάρα, τοῦ εἶπε μὲ θυμό:

— Πῶ, νὰ κατεβαίνῃ, ὦρέ, κάτω, νὰ ξεσαμαρώσωμες τὸ μουλάρι. Μπορεῖ καὶ νὰ ἔκῃ μπαρούτι μὲς στὸ σαμάρι.

Τότε, γιά νά γλυτώση ὁ Κώστας ἀπὸ τὴν τυράγνια τοῦ κομερκιάρη, τοῦ εἶπε :

— Ἀμάν, ἀγά μου, μὴ μὲ παιδεύεις! Δὲν εἶμαι κακὸς ἄνθρωπος ἐγώ, γιά νά ᾿χω τέτοιο πράμα. Πάρε μιὰ κοσάρα γιά τὸν κόπο σου κι ἄφ' σε με λεύτερον.

Καὶ τῷδωκε μιὰ εἰκοσάρα.

Παίρνοντας ὁ κομερκιάρης τὴν εἰκοσάρα, εἶπε στὸν Κώστα χαρούμενος:

— Πώ, ἔτσι κάνε, ὦρὲ ντερεζή, καὶ μὴ στέκεσαι μὲ τὸ κέρια σταυρωμένα, σὰν νύφη! Ἄντε τώρα, ὦρα καλή! Δὲν ἔχεις μπαρούτι.

Χτύπησε ὁ Κώστας τὸ μουλάρι του κι ἀκολούθησε ἀπὸ πίσω ὁ Κουτσογιάννης, κι ὅταν ξεμακρίνηθηκαν λίγο ἀπὸ τὸ κομέρκι, τὸν ρώτησε περίφοβος:

— Τί διάολος ἦταν αὐτός;

— Κομερκιάρης...

— Γιατί χάλευε στὰ σακκούλια κ' ἤθελε νά ξεσαμαρώση τὸ μουλάρι;

— Γιά νά βρῇ τὴν κοσάρα νά τὴν πάρη.

— Δὲν τοῦ τὴν ἔδινες, λοιπόν, ἀπὸ πρὶν;

Σὲ λίγο μπῆκαν στὰ Γιάννινα. Ἐκεῖ κάπου, στὸ ἔμπα τῆς πολιτείας, στὴ ρίζα ἐνὸς τοίχου, ἦταν μιὰ ἀράπισσα, ἡ περίφημη Ζαρά, ποὺ κοιμόνταν χεϊμώνα - καλοκαίρι μέσα σὲ μιὰ μεγάλη κασέλα καὶ ζοῦσε διακονεύοντας ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς ποῦρχονταν στὰ Γιάννινα, γιατί ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ τῆς εἶχε πεθάνει τὸ μόνο της παιδί τῆς εἶχε λείψει κάθε πόρος ζωῆς. Ἀλλὰ τὸ διακόνι της δὲν ἦταν παρακαλεστικό, ὅπως εἶναι ὅλων τῶν διακονιαραίων, ἀλλ' ἀπαιτητικό, σὰν εἶδος φορολογία, καὶ πολλοὶ ἀνίδεοι χωρικοὶ τὴν φοβόνταν κι ὡς «Τούρκισσα» κι ὡς ἀράπισσα, καὶ πλείοτερο ὡς ἀράπισσα, μ' ἐκείνο τὸ ξερακιανὸ κορμί της, τὸ ψηλὸ ἀνάστημά της, τὸ κατάμαυρο πρόσωπό της, τὴν πλατεία μύτη της, τὰ χοντρά χεῖλια της καὶ τὰ μακρουλά χέρια της, ποὺ ἦταν τὸ καθένα σὰν μασιάς μὲ πέντε περόνια. Τὴν φοβόνταν οἱ χωρικοί, σὰν νά ἦταν αὐτὴ κανένα ἀνθρωποφάγο θηρίο, καὶ τῆς πετοῦσαν ἀπὸ ἓνα ὄβολο, μικρὸ ἐπτανησιακὸ νόμισμα, ποὺ πῆγαινε τότε δυὸ παράδες ἢ τὸ πολὺ μιὰ πεντάρα τούρκικη.

Αὐτὴ ἡ ἀράπισσα Ζαρά ἦταν ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος τῶν παιδιῶν, ποὺ γέγονταν φόρτωμα στὲς μάννες τους ἢ στοὺς πατεράδες τους, νά τὰ πάρουν νά ἰδοῦν τὰ περίφημα Γιάννινα, γιατί τοὺς ἔλεγαν ἐκεῖνοι, γιά ν' ἀποφύγουν τὴν παιδικὴ ἐπιθυμία:

— Σὲ παίρνω στὰ Γιάννινα, ἀλλὰ στέκει στὸ ἔμπα τῆς πολιτείας ἡ Ἀράπισσα, ἡ Ζαρά, ποῦναι μαύρη σὰν κακάβι κι ἅμα σὲ ἰδῇ ἔρχεται ἀμέσως καὶ σ' ἀναγκάζει νά τῆς φιλήσης τὸν ...πισινό.

Τὰ καημένα τὰ παιδιὰ ἀναγκάζονταν νά παραιτηθοῦν ἀπὸ τὸ χρυσὸ τους ὄνειρο νά πᾶν νά δοῦν τὰ πανέμορφα Γιάννινα.

Ἦξερε ὁ Κουτσογιάννης αὐτὸν τὸ μῦθο ἀπὸ τὰ μικράτα του καὶ πίστευε ὅτι κάθε πρωτόφερτος στὰ Γιάννινα ἔπρεπε νά λογαριάστῃ μὲ τὴν Ἀράπισσα, τὴ Ζαρά, ἀλλὰ τὸν εἶχε τυφλώσει ἡ ἐπιθυμία τοῦ ν' ἀποκτήσῃ φλογέρα καὶ δὲν τὸ θυμήθηκε καθόλου. Κι ὅταν, μπαίνοντας στὰ Γιάννινα, προχωροῦσαν, μπροστὰ ὁ Κώστας καβάλλα καὶ πίσω αὐτὸς πεζός, καὶ ζύγωσαν νά περάσουν μπροστὰ ἀπὸ τὴν Ἀράπισσα, τὴν εἶδε ἄπαχτα, πρώτη φορὰ βλέποντας μαῦρον ἄνθρωπο, τρόμαξε καί, πηγαίνοντας, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ μουλαριοῦ, εἶπε τοῦ Κώστα μὲ κομμένη φωνή:

— Τί διάολος εἶν' αὐτὸς ὁ καρβουνισμένος, Κώστα μου, ἀδελφούλη μου;

— Αὐτὴ εἶναι ἡ Ἀράπισσα ἡ Ζαρά!

— Ἡ Ἀράπισσα! ... Οὐ! φορτοῦνα μου καὶ χαλασιά μου! Πῶς θὰ γλυτώσω τώρα, Κώστα μου, ὁ καημένος;

— Σκύψε... τοῦ εἶπε ὁ Κώστας πονηρά, βαστώντας μὲ δυσκολία τὰ γέλια. Σκύψε τόσο, πού νὰ μὴ φαίνεσαι πλάϊ μου, καὶ σὲ γλυτώνω...

Ἐσκυψε ὁ Κουτσογιάννης περπατώντας ζερβιά τοῦ μουλαριοῦ, κι ὁ Κώστας ἔρριξε ἓνα ὀβολο στὴ Ζαρά, γιὰ νὰ τὴν ἀπομακρύνει τὸ γληγορότερο, κι ἔτσι πάει κι αὐτό.

Περνώντας ἀπὸ τὴ Ζαρά, ἦταν πλιά μέσα στὰ Γιάννινα. Κόσμος πολὺς ἀναδεύονταν ἄνω - κάτω καὶ πέρα - δῶθε. Βλέποντας ὁ Κουτσογιάννης τὸ πλῆθος αὐτό, πού δὲν εἶχε ἰδεῖ ἄλλη φορὰ στὴ ζωὴ του, μὲ τὲς ἀσυνήθιστες γιὰ τὰ μάτια του φορεσιές τους — γοῦνες, τζουμπέδες, ντουλαμάδες, σιαλιβά-ρια, λιμπαντέδες, φράγκικα — εἶπε:

— Οὐί, μάννα μου, ἀρχόντοι!

Νομίζοντας ὅτι κάθε ἄνθρωπος, πού δὲ φόραε σιεγκούνια ἢ φουστανέλες, ἦταν ἄρχοντας χωρὶς ἄλλο!..

Ὅταν ζύγωσε τὸ πλῆθος, ἄρχισε νὰ καλημεράη δεξιά καὶ ζερβά, φέροντας τὸ δεξί του χέρι στὰ στήθια του, σ' ἐνδειξη μεγάλου σεβασμοῦ:

— Καλ' μέρα! Καλ' μέρα! Καλ' μέρα...

Ἀλλὰ κανένας δὲν τοῦ ἀπολογιόταν «Καλὴ σου ἡμέρα» ἢ «Πολλὰ τὰ ἔτη», ἀλλὰ τραβοῦσαν ὅλοι στὴ δουλειά τους, χωρὶς νὰ τὸν προσέχουν.

Τότε ὁ Κουτσογιάννης, καλεμερώνοντας καὶ μὴ λαβαίνοντας ἀπάντηση, θύμωσε καὶ μουτζώνοντας μὲ τὰ δυό του τὰ χέρια ὅλον ἐκείνον τὸν κόσμον πού ἀναδεύονταν σὰν μελίσσι, ξεφώνησε:

— Οὐ! στὸ διάβολο, παλιανθρῶποι! ἄς εἶστε κι ἀρχόντοι! Καὶ δέκα χιλιάδες γιδοπρόβατα ἂν εἶχათαν στὸ μαντρί καθένα σας, πάλε δὲ θὰ εἶχათαν τόσο σηκωμένη τὴν μύτη, καὶ θὰ καταδέχοσταν ν' ἀπολογηθῆτε στὴν καλ' μέρα τοῦ Θεοῦ!... Οὐ! νὰ μοῦ χαθῆτε!

Βλέποντας κι ἀκούοντας αὐτὰ ὁ Κώστας, τοῦ φώναξε μὲ θυμό:

— Γιάνν'! Γιάνν'! ὦρε Γιάννη!

Ὁ Κουτσογιάννης ξακολουθοῦσε νὰ βρίζη ἀπάνω στὸ θυμὸ του, σὰν νὰ μὴν τὸν ἄκουε τὸν Κώστα, λέγοντας:

— ὦρε, ἔχω καλ' μερήσει καὶ καλ' μερήσει ἄνθρώπους τσιελεγκάδες βαρβάτους μὲ δυὸ χιλιάδες, μὲ τρεῖς, μὲ τέσσερες, μὲ πέντε, μ' ἑφτά καὶ μὲ δέκα χιλιάδες γιδοπρόβατα, καὶ κανεὶς δὲ μ' ἀρνήθηκε τὴν καλ' μέρα. Ἐχω καλ' μερήσει Σκέντο, Μπέζα, Γκίζα, Γιάγκα, Μπάρδα κι οὐλὴ τὴν βλαχουνιά, κι οὐλοὶ μοῦ ἀπαντοῦσαν: «Καλὴ σου ἡμέρα» καὶ «πολλὰ τὰ ἔτη» κι ἐσεῖς οἱ κ...

— ὦρε Γιάνν'! ὦρε Γιάνν'!... φώναζε συγκρατούμενα ὁ καημένος ὁ Κώστας ψηλά ἀπὸ τὸ μουλάρι, ἀλλὰ ποῦ νὰ βάλῃ αὐτὶ ὁ Κουτσογιάννης!

Κάποτε ἐπιτέλους τοῦ ἀπολογιέται:

— Ἐ! ὦρε, τί θέλεις;

— Εἶσαι ντίπου λάβδα - ο - λό, καημένε! Τί σὲ φταῖν ὁ κόσμος καὶ τοὺς βρίζεις; Δὲ λὲς ὅτι σοῦ τὲς βρέχει καὶ κανένας;

— Γιατί δὲν ἀπολογιοῦνται στὴν καλ' μέρα μου;

— Γλέπεις τί πολυκοσμία εἶν' ἐδῶ πέρα;

— Καὶ σὰν εἶναι τί;

— Ἐχει λογαριασμό! Ἄν ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος χαιρετοῦσαν τὸν ἕναν καὶ τὸν ἄλλον πού ἀπαντοῦσαν στὸ δρόμο, τότε δὲ θάκαναν ἄλλη δουλειά, παρὰ νὰ χαιρετοῦν ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ.

Σώπασε ό Κουτσογιάννης, αλλά κοίταξε άγρια - άγρια όλους τούς άνθρωπους πού αντιδιάβαιναν, σάν νά ήθελε νά τούς φάγη μέ τά μάτια ή νά τούς πιάση μέ τήν κλίτσα του καί νά τή σπάση στή ράχη τους.

Έκεί πού όλο έμπαιναν πρós τά μέσα τής πολιτείας, ένας χότζας, σάν ανθρώπινο πετούμενο, άρχισε άξαφνα τó μπαγλάτιμα ψηλά σ' έναν μιναρέ, καί νά ψέλλη τήν προσευχή του :

— Άλλααααάχ... .

Ξεπετάχτηκε ό Κουτσογιάννης ως άπάνω κ' είπε στόν Κώστα μέ φόβο καί περιέργεια:

— Άδελφούλη, Κώστα! Τ' είναι πάλε αυτός ό διάβολος, πού ψέλλη έκεί άπάνω;

— Ό χότζας, ό τουρκόπαπας, πού διαβάζει... .

— Έτσι είναι οί τουρκοί οί παπάδες;

— Έτσι... .

— Τό μεσημέρι λειτουργούν οί χοτζάδες;

— Ωρέ, έλα κοντά μου, διάολε, καί μη γκαρίζης έτσι, γιατί θά μάς άκούσουν οί Τουρκοί καί θά βρούμε κανένα άντεμα!

Άκολούθησε ό Κουτσογιάννης τόν Κώστα· κι όσο προχωρούσαν πρós τήν καρδιά τής πολιτείας, τόσο πυκνότερη ή πολυκοσμία, τόσο κ' ή όχλοβοή δυνατώτερη. Χριστιανοί, Τουρκοί, Έβραίοι πήγαιναν άνω - κάτω καί πέρα - δώθε σάν μελίσσια στό κρινί. Οί Χριστιανοί περβατούσαν περήφανα, οί Τουρκοί άργά - άργά, καί πολλοί άπό αυτούς τραβούσαν τσιουμπούκι ενώ περβατούσαν, κ' οί Έβραίοι, ζωσμένοι στή μέση του ταβλάδες, γεμάτους πραγματείες, περβατούσαν άναργα - άναργα, φωνάζοντας ψαλμωδικά :

— Ρααααάματα καλά ! Πραμααααάτειες καλεεεεές... .

Βλέποντας όλ' αυτά ό καημένος ό Κουτσογιάννης, γύριζε σάν άνεμοδείχτης. Άλλά τί νά πρωτοϊδεί καί τί νά πρωτακούση άπ' όλα όσα ήταν όλόγυρά του. Βρίσκονταν σ' έναν φοβερό λαβύρινθο μέσα, πού του 'χε πάρει όλον του τó νοϋ. "Ηθελε νά 'χε χίλια μάτια νά βλέπη κι άλλα χίλια αύτιά ν' άκούη. Ένα ζευγάρι μάτια κι ένα ζευγάρι αύτιά δέν μπορούσαν νά ίκανοποιήσουν καθόλου τήν περιέργειά του.

Τέλος, έφτασαν στό χάνι του Πράσσου, στόν «Πλάτωνα», μοναδικό χάνι καί ξακουσμένο σ' όλη τήν "Ηπειρο. Έκεί ήταν ό μεγαλύτερος θόρυβος καί τó μεγαλύτερο κακό. Σαράντα καβάλλες έμπαιναν καί σαράντα καβάλλες έβγαιναν. Θόρυβος, κακό, κοσμοχαλασιά!

Οί λαχανοπούλοι φώναζαν άπ' έξω :

— Σπανάκια, παζιά, μαρούλια, μακεδονήσι, κολοκυθάκια, χλωροκούκκια... .

Οί κρεασοπούλοι, ό ένας άπ' έδω βροντερά - βροντερά :

— Κατσ' κομούν' χοοο!

Οί άλλοι άπ' έκεί :

— Κριαρήσιοοο!

Τρίτος μέ ψιλή φωνή:

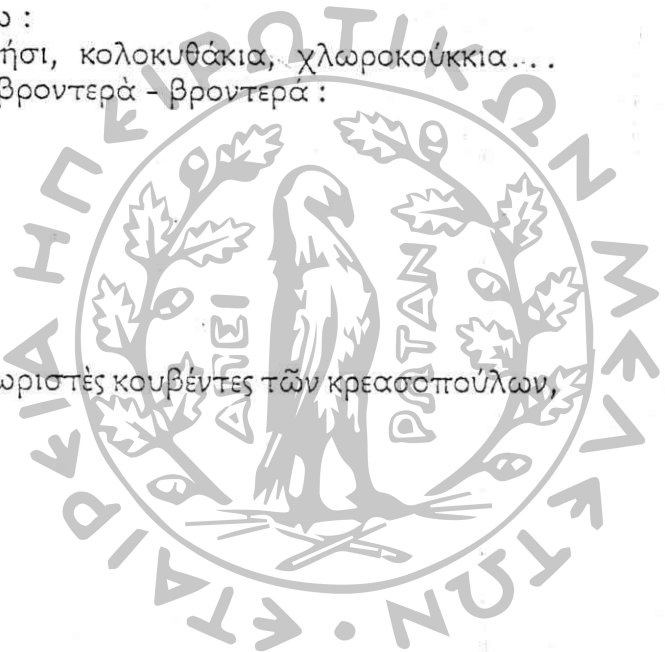
— Άρνάκι τó καημένο!

Τέταρτος :

— Κατσιίικι!

Κι άνάμεσα σ' όλες αυτές τές φωνές, ξεχωριστές κουβέντες τών κρεασοπούλων, πού πουλούσαν κι έκοβαν :

— Κόψ' τ' άγά τó κεφάλ'!

— Βγάλ' τοῦ μπέη τὸν λαιμό!

— Κόψ' τ' ἄρχοντα τὸ μπούτι!

Τὰ ποδοβολητὰ τῶν ἀλόγων καὶ τῶν μουλαριῶν ψηλὰ στὰ γκαλντερί-
μιὰ ξυπνοῦσαν καὶ πεθαμένους. Καὶ κοντὰ σ' αὐτὰ ὅλα ποὺ εἶπαμε, ἄλλοι συγ-
κρατούμενοι θόρυβοι ἀπὸ τὲς ζυγαριὲς τῶν καταστημάτων, ἀπὸ τὰ ξεφορτώ-
ματα τῶν φορτιῶν, ἀπὸ τὰ χλιμιντρίσματα τῶν ἀλόγων καὶ τῶν μουλαριῶν
καὶ τὰ γκαρίσματα τῶν γαῖδουριῶν, ἀπὸ τὰ βελάσματα τῶν προβάτων, τῶν
γιδιῶν, τῶν ἀρνιῶν καὶ τῶν κατσικιῶν, ποὺ τὰ κουβαλοῦσαν στὴν ἀγορὰ γιὰ
νὰ τὰ πουλήσουν, ἀπὸ τὰ πελεκήματα τῶν σαμαράδων, ἀπὸ τὰ κτυπήματα
τῶν τσαρουχάδων καὶ τῶν κουντουράδων, ἀπὸ τὰ τσιοκανίσματα τῶν σιδε-
ράδων καὶ τῶν χαλκωματάδων, ἀπὸ τὰ καλλιγώματα τῶν πεταλωτάδων,
ἀπὸ τὰ τραγούδια τῶν τσιούριδων καὶ τῶν μπαντίδων, ποὺ εἶχαν πάντα τὴν
κάππα τους κρεμασμένη στὰ χάνια, ἀπὸ τὰ λαλούμενα τῶν γύφτων, ἔκαναν
ἓνα εἶδος διαβολικῆς μουσικῆς, πῶφτανε ὥς τὰ κατακλείδια τῆς γῆς κάτω καὶ
ὥς τὸν οὐρανὸν ἀπάνω.

Κατέβηκε ἀπὸ τὸ μουλάρι ὁ Κώστας, τὸ ξεφόρτωσε καὶ τὸ παράδωκε
σ' ἓναν ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἀχουρτζῆδες τοῦ χανιοῦ, ἔδωκε τὴν κάππα του καὶ
τὴν βελέτζα του σ' ἓνα χαντζόπουλο, καὶ πῆρε τὲς μπλόσκες του, τὰ σακκού-
λια του καὶ τὸ ντισάκκι του, γιὰ νὰ βγῇ στὸ παζάρι νὰ ψωνίση.

Ὁ Κουτσογιάννης τὸν πῆρε ἀπὸ τὸ κοντό, σὰν τὸ πιστὸ σκυλὶ τὸν ἀφέντη του.

Μόλις ἔκαναν λίγα βήματα, κι ὁ Κουτσογιάννης ρώτησε τὸν Κώστα ἀνυ-
πόμονα :

— Ποῦ π'λοῦν φλοέρες;

— Στὸ παζάρι . . .

— Πότε θὰ πᾶμε στὸ παζάρι; Τί πράμα εἶναι τὸ παζάρ';

— Νὰ ἐδῶ εἶναι τὸ παζάρι. . . Στὸ παζάρι βρίσκομαστε. . .

Βρίσκονταν ἀκριβῶς στὸν περίφημο καὶ ἱστορικὸ «Πλάτωνα» ⁽¹⁾, ὅπου
ἀρχίζει ἡ καρδιὰ τοῦ παζαριοῦ, ὅπου ντιχαλώνεται ὁ μεγάλος δρόμος, κι ὁ
ἓνας πᾶει κατὰ τὸ Κοραμανιό ⁽²⁾ καὶ τὸ Κάστρο κι ὁ ἄλλος κατὰ τὴν Μητρό-
πολη καὶ τὸ Σεράϊ. Βρίσκονταν στὸν «Πλάτωνα», ποὺ ἦταν μιὰ φορὰ οἱ ψηστα-
ριές, οἱ κρεμάλες καὶ τὰ τσιγγέλια γιὰ τοὺς Ἀρματολούς καὶ τοὺς Κλέφτες,
ἀφόντας εἶχαν πέσει τὰ Γιάννινα στὰ τούρκικα τὰ χέρια ὥς τὴν ἡμέρα ποὺ
σκοτώθηκε ὁ Ἀλῆ - πασάς, κι ὥς ὕστερα ἀκόμα, ὥς τὰ 1854. Βρίσκονταν στὸν
τρομερὸ «Πλάτωνα», τὸν ἐλληνικὸ Γολγοθᾶ, ποὺ ἦταν θρεμμένος μὲ αἷμα γεν-
ναῖο ἐλληνικὸ, ἀφόντας εἶχε φυτρώσει ἀπὸ τῆς Γῆς τὸν κόρφο, καὶ δὲν περνοῦσε
κανένας χριστιανὸς μπροστὰ του χωρὶς ν' ἀνατριχιάσῃ!

Ἄμα ἤκουσε ὁ Κουτσογιάννης ὅτι βρίσκονταν στὸ παζάρι, ὅπου τοῦ εἶπε
ὁ Κώστας πὼς πουλιῶνται οἱ φλογέρες, πιάστ' τον ἂν μπορέσης! Δυνάστεψε
τὴν περπατησιά του, ξεπέρασε τὸν Κώστα, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, κι ἄρχισε
νὰ ρωτᾷ σὲ κάθε ἐργαστήριό ποὺ περνοῦσε:

— Ἐχ'ς φλοέρες; Ἐχ'ς φλοέρες;

Δοκίμασε ὁ Κώστας νὰ τὸν φτάσῃ, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε. Ὁ Κουτσογιάννης
ἔτρεχε, «ντζίκ - ντζίκ», πολὺ δυνατώτερα, ρωτῶντας παντοῦ:

1. [Κεντρικὴ συνοικία τῶν Γιαννίνων, «στὸν πλάτανο»].

2. [Κουρμανιό: ἡ σημερινὴ πλατεῖα Νεομάρτυρος Γεωργίου].

— Έχ'ς φλοέρες; Έχ'ς φλοέρες; Έχ'ς φλοέρες;

Ρωτούσε, ρωτούσε, κι όλο ρωτούσε. Ρωτούσε σέ μπακάλικά, σέ φούρνους, σέ χαλκωματάδικα, σέ σιδεράδικα, σέ ραφτάδικα, σέ σαραφικά, σέ καφενεϊά, σέ τσαρουχάδικα, σέ κουντουράδικα, σά λαχανοπουλειά, σέ κρασοπουλειά, σέ φαρμακεϊά, σέ ζαχαροπλαστεϊά, σ' έμπορικά, πού πουλοῦσαν ρουχικά, πανικά, τσίγια καί λοιπά, αλλά έν είχαν φλογέρες. Αί φλογέρες ήταν μακρυά άκόμα, παρακάτω, πολύ παρακάτω, παρακάτω κι άπό τό τζαμί του παζαριοῦ άκόμα!

Ρωτώντας - ρωτώντας ό Κουτσογιάννης καί μή βρίσκοντας, άρχισε ν' άπελπίζεται καί νά στενοχωριέται, νομίζοντας ότι έν θά 'φτανε ποτέ στή «γή τής έπαγγελίας» του, όπου πουλοῦσαν τές φλογέρες, καί ξεφώνησε:

— Έ! μωρή Παζάρα του Διαόλου, πού έν έχεις τελειωμό!

Έκεϊ πότερχε τόν κατήφορο ό Κουτσογιάννης, ρωτώντας καί ρωτώντας, έλαχε μπροστά του ένά τούρκικο γραφείο, όπου κάθονταν σταυροπόδι ένas Τούρκος κι έγραφε στο γόνα αναφορές, άγωγές, καταγγελίες.

— Έχ'ς φλοέρες; τόν ρώτησε ό Κουτσογιάννης φωναχτά, καί τόν έκανε νά τρομάξη καί νά πέση τό κοντύλι άπό τό χέρι του.

Ό Τούρκος, νομίζοντας ότι ήθελε νά τόν κοροϊδέψη ό Κουτσογιάννης, πετάγεται στο δρόμο μ' ένά γερό μπαστούνι στα χέρια, άλλ' έκεϊ πού θ' άρχιζε νά τόν ξυλομετράη πρόφτασε ό Κώστας καί μέ τά «άμάν, άγά μου!» κι «άμάν, άφέντη μου!», τόν κατάφερε νά μήν τόν δείρη, λέγοντάς του:

— Αὐτός, άφέντη μου, είναι ένas ζουρλός... ένas χωριάτης... ένas γίδαρης, ... ένas παλιάνθρωπος... ένά «όριον - έθου»....

Καί μ' αὐτά καί αὐτά κι άλλα γλυκά λόγια κι ότι ξαναρχόμενος στα Γιάννινα θά τ'όφερνε άπό τό χωριό μιá χρονιάρá κότα κ' είκοσι αύγά, κατόρθωσε νά καταπραΰνη τό θυμό του Τούρκου!

Σ' αὐτό άπάνω, πού καταγέρονταν ό Κώστας νά τά βολέψη μέ τόν έξοργισμένο Τούρκο, προχωροῦσε ό Κουτσογιάννης τόν κατήφορο πρὸς τό Κάστρο, ώσπου έφτασε στ' άργαστήρια πού είχαν φλογέρες, καί φλογέρες λογής λογίων κι όχι φλογέρες μοναχά, αλλά κι άπ' όλα τά είδίσματα τής στάνης.

Ζύγωσε σ' ένά άπό τά πολλά άργαστήρια καί κοίταξε άπ' έξω..... Καί τί έν είχε μέσα έκείνο τ' άργαστήρι! Φλογέρες μακρυές - τσαμάρες - καί φλογέρες μέτριες, φλογέρες πλατιές καί φλογέρες στενές, φλογέρες πλατόμακρες καί φλογέρες στενόμακρες, φλογεροπούλες καί φλογεροῦλες, φλογέρες ξύλινες, φλογέρες σιδερένιες - άπό λαμνί ντουφεκοῦ - καί φλογέρες κοκκαλένιες, άπ' άϊτοκόκκαλο, φλογέρες διπλές μέ τσαμπούνα, φλογέρες πλατειές άπό κάτω, σαν κλαρινέτα, καί φλογέρες μ' άσκή - άσκαῦλι. Κι όχι μιá ή δυό άπό κάθε είδος, άλλ' άπό πενήντα, έκατό, καί παραπάνω άκόμα. Καί έν πουλοῦσαν μοναχά φλογέρες έκεϊ πέρα, αλλά καί κλίτσιους γιά τές κλίτσες, ξύλινους, σκαλιστούς, σιδερένιους, χαλκοποτισμένους καί μπρουζένιους, καρδάρες καί καρδάρια, καρδαρόπουλα καί καρδαρούλια, κουμπλίτσες καί κουμπλίτσια, κούτλους καί κουτλόπουλα, ντρομπολίτσες καί μπάτζους, κάδες καί καδοπούλες, καῦκες καί καυκούλες, καυκιά καί καυκούλια, σκάφες καί σκύφους, χουλιάρες καί χουλιάρια καί κουτλοχούλιαρα, βαρέλες καί βουτσέλες, βουτσέλια καί βουτσελόπουλα, όλα ξύλινα κι όλα άπό κέδρο, έλατο, πεῦκο, πυξάρι ή σφοντάνι, κουλούρια γιά κουδούνια καί κουλούρια γιά κύπρους, κουδούνια καί κουδούνες, λαμπροκούδουνα, τροκάνια καί τσιοκάνια, κύπρους καί κυπριά, κύπρους μακρυούς καί κύπρους κοντούς, κύπρους μακρόπλατους καί κύπρους κοντό-

πλατους, κύπρους στενόμακρους καὶ κύπρους κοντόστενους, κύπρους μονοὺς καὶ κύπρους διπλοὺς καὶ κύπρους τριπλοὺς, ποὺ δὲν μποροῦσαν νὰ τοὺς σύρουν παρὰ τριανταοκάρικοι τράγοι.

Βλέποντας ὅλ' αὐτὰ τὰ πράγματα ὁ Κουτσογιάννης, ἄραξε, παραλόγησε, παρατόρησε, δὲν ἤξερε τί νὰ εἰπῇ, τί νὰ γυρέψῃ. Τί θησαυροί, εἰδίσματα τῆς στάνης ἐκεῖ μεσ' ἀμέτρητοι! Ἦρθε ν' ἀγοράσῃ μιὰ φλογέρα μόν' καὶ μοναχά, κ' ἦρε τόσα πράγματα τῆς στάνης, ποὺ μποροῦσαν ν' ἀρματώσουν ἑκατὸ κοπάδια, ἑκατὸ τσελιγκάτα, ἑκατὸ στρουγγες, χίλιους πιστικούς καὶ πάλε νὰ περσέψουν! Ντρέπονταν νὰ ζητήσῃ μονάχα μιὰ, κι ἀναστέναξε βαθιά, ποὺ δὲν εἶχε νὰ τ' ἀγοράσῃ ὅλα! Πῶς καιγόνταν ἡ καρδιά του νὰ τ' ἀγοράσῃ ὅλα! Ἀλλ' ἡ ἔρημη ἡ σακκούλα δὲν εἶχε πλεϊότερο ἀπὸ πέντε γρόσια καὶ δὲ σήκωνε πλεϊότερο ἀπὸ μιὰ φλογέρα! Ὅλος ὁ κόσμος, ποὺ περνοδιάβαιναν καὶ στριφογύριζαν ἐκεῖ πέρα, δὲν ἦταν ἄλλο παρὰ βλάχοι καὶ μόνον βλάχοι: βλάχοι Σαρακατσαναῖοι, βλάχοι Καραγκούνηδες, βλάχοι Σαρακιῶτες, βλάχοι Μετσοβῖτες, βλάχοι Ζαγορήσιοι, βλάχοι Ἀσπροποταμίτες, ποὺ γνωρίζονταν ἀπὸ τὲς φορεσιές τους: τσιελεγκάδες, σκουτέρηδες, σμιξιαραῖοι, πιστικοί. Ἄλλοι πουλοῦσαν μαλλιά, ἄλλοι τυριά, ἄλλοι βουτύρατα, ἄλλοι γιδοπρόβατα, ζυγούρια καὶ βετούλια, κι ἄλλοι ζητοῦσαν πιστικούς κ' οἱ πιστικοὶ ρόγα. Παρακάτω λάγιαζαν ἀπάνω στὸν δρόμο μερικά κοπαδάκια ἀπὸ δέκα ὡς τριάντα κεφάλια γιδοπρόβατα, ποὺ τὰ εἶχαν φέρει γιὰ πούλημα.

Ἀνοίξε πλιὸ ἢ καρδιά τοῦ Κουτσογιάννη καὶ θάρρεψε, μόλις ἔνιωσε ὅτι βρίσκονταν ἀνάμεσα σ' ἀνθρώπους τῶν γιδιῶν καὶ τῶν προβατιῶν. Τοῦ φαίνονταν ὅτι κάπου εἶχε ἰδεῖ ὅλους ἐκείνους τοὺς ἀγνωστους ἀνθρώπους, ποὺ ἀντιπροσώπευαν ἑκατὸ στάνες καὶ περίττο, κι ὅτι κάποτε εἶχε μιλήσῃ μαζί τους. Τοῦ φαίνονταν ὡς δικοὶ του ἀνθρώποι, ὡς φίλοι του, ὡς συγγενῆδες του. Τόρχονταν ν' ἀνοίξῃ τὰ χέρια του καὶ νὰ τοὺς ἀγκαλιάσῃ ὅλους.

Τέλος ζυγώνει σ' ἓναν ἀπ' αὐτοὺς καὶ τοῦ λέγει:

- Καλ'μέρα, κουμπάρε!
- Καλή σου μέρα, κουμπάρε!
- Τί κάνετε; Πῶς εἴστε;
- Δόξα σοι ὁ Θεός! Κ' ἐσεῖς τί κάνετε αὐτοῦ κάτω;
- Δόξα σοι ὁ μεγαλοδύναμος! Βρίσκεμέστε.
- Καὶ τὰ ζωντανά σας πῶς τὰ ἔχετε;
- Καλὰ ἄς τὰ ποῦμε... Τσαγκάδια πολλὰ εἶχαμε φέτος, τὸ ἔρημο, κουμπάρε μου!

- Κ' ἐμεῖς τὸ ἴδιο. Τὸ ἤφερε ἡ χρονιά.
- Ἐκανε φοβερὸ ἀγριοκαίρι.
- Δὲ μοῦ λές, γιὰ ψῶνο ἦρθες, γιὰ πούλο ἢ γιὰ ρόγα;
- Οὔτε γιὰ πούλο οὔτε γιὰ ρόγα, κουμπάρε μ'. Δόξα σοι ὁ Θεός, ἔχω καμμιὰ ἑκατοστή γιδάκια καὶ προβατάκια δικά μου καὶ δὲν ξενόμησα ποτέ ἀπὸ τὸ χωριό μου. Ἐκεῖ τὰ βόσκω χειμωγκαλόκαιρο. Τὰ βαστάει ὁ τόπος τόσο λίγα πού ναι τα. Ὅ,τι ἔχουμε γιὰ πούλημα — τὰ σέρκα, τὰ παλιά, τὰ μαλλιά, μέ συμπάθειο — τὰ πουλοῦμε ἐκεῖ, κατατοπὶς. Ἐρχονται, ποὺ λές, κουμπάρε μ', πρματευτάδες καὶ μοῦ τ' ἀγοράζουν. Πολλὰ ξεδεύει καὶ τὸ σπίτι. Ἀν πῆς γιὰ τὸ τυρὶ καὶ τὸ βούτυρο, πολὺ λίγο μᾶς περσεύει. Εἴμαστε δέκα νοματᾶτοι φαμίλια ἀπάνω - κάτω.

Γιὰ ὅλον τὸν ἄλλον κόσμο ὁ Κουτσογιάννης ἦταν ἀγρίμι, ἦταν ζούδιο, ἦταν τίποτε, ἀλλὰ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς τέχνης του ἦταν φρόνιμος καὶ σωστὸς

άνθρωπος. Γι' αυτό και μιλούσε με τὸν ἄγνωστό του τσιέλεγκα, ὄχι σὰν ἀνέξερους, ἀλλὰ σὰν ἀληθινὸς τσιέλεγκας.

— Καὶ πῶς, τὸ λοιπὸν, ἦρθες ἐδῶ; Γιὰ σείρι; τὸν ρώτησε ὁ τσιέλεγκας.

— Ἦρθα, πού λές, κουμπάρε μ', ν' ἀγοράσω μι' ἀϊτήσια φλοέρα... Τί νὰ 'κανα; Εἶναι χρόνος καιρός, ἐνάμιου ξάμηνο τώρα, πού βρίσκομαι χωρὶς φλοέρα. Μοῦ τὴν ἔχουν κλέψει τὸ κατσιβελο! Προσπάθησα σ' αὐτὸ τὸ διάστημα νὰ σκοτώσω κάνα ἀϊτό, νὰ τοῦ πάρω τὲς φλοέρες, ἀλλὰ δὲ μοῦ βόλεσε, κι ἔτσι ἀποφάσισα κ' ἦρθα ἐδῶ ν' ἀγοράσω μιὰ φλοέρα.

— Ἐνάμισυ ξάμηνο χωρὶς φλοέρα! Μωρὲ πῶς τὸ φτούρησες τόσον καιρό!

— Τί νὰ 'κανα, κουμπάρε μ'; Εἶμαι μοναχός... Κ' ἐπειδὴ εἶμαι ἄμοθος ἀπὸ παζάρι, σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ παζαρέψης ἐσύ μιὰ καλὴ φλοέρα.

— Ἐλα μαζί μου! τοῦ εἶπε ὁ τσιέλεγκας. Ἐδῶ - γιὰ παρακάτω ἔχω ἕναν φίλο. Αὐτὸς ἔχει καλύτερα καὶ φτηνότερα πράματα.

Ἔκαναν λίγα βήματα μαζί παρακάτω καὶ μπήκαν σὲ ἕνα ἀργαστήρι μεγαλύτερο ἀπὸ κεῖνο πού 'χε ἰδεῖ ὁ Κουτσογιάννης. Ἐκεῖ φώναξε ὁ τσιέλεγκας:

— Φέρε μας ἐδῶ ἕνα δεμάτι φλοέρες κοκκαλένιες.

Ἕνα παιδί τοῦ ἀργαστηριοῦ τοῦ πῆγε ἀμέσως ἕνα δεμάτι φλογέρες.

— Διάλεξε τώρα ὅποια σοῦ ἀρέση! εἶπε ὁ ἄγνωστος τσιέλεγκας τοῦ Κουτσογιάννη.

Ὁ Κουτσογιάννης ρίχτηκε ἀμέσως στὸ διάλεγμα. Δοκίμασε τὴ μιὰ, δοκίμασε τὴν ἄλλη, τὲς πέρασε ὅλες ἀπὸ τὰ χεῖλια, καὶ στὸ τέλος κράτησε μιὰ. Ἀλλὰ τὸ μάτι του ἔμεινε καρφωμένο σ' ὅλο ἐκεῖνο τὸ δεμάτι.

— Πόσο ὠρὲ, τὴν κάν'ς τὴ φλοέρα; ρώτησε ὁ τσιέλεγκας.

— Τρία γρόσια, ἀπολογήθηκε τὸ παιδί.

— Δὸς του, κουμπάρε, ἑκατὸ παράδες, εἶπε ὁ τσιέλεγκας τοῦ Κουτσογιάννη, κι ἄς λήη αὐτὸς τρία γρόσια. Ἐδῶ στὰ Γιάννινα ὅλο καὶ τὸ παραπάνου γυρεύουν. Μᾶς γδύνουν, ἂν δὲν ἀνοίξουμε τὰ μάτια μας!

Ἐβγαλε τὸ πουγγί του ἀπὸ τὸν κόρφο του ὁ Κουτσογιάννης, πού τὸ 'χε μὲ δώδεκα θηλιές δεμένο, τ' ἀνοίξε, ἔδωκε τὲς ἑκατὸ παράδες, ἔβαλε χαρούμενος τὴ φλογέρα στὸ σελιάχι του κι ἀπεχαιρέτησε τὸν τσιέλεγκα κι ὅλους τοὺς ἄλλους, λέγοντας:

— Σ' ἀφήνω γειά, κουμπάρε, καὶ μὲ τὸ καλὸ ν' ἀνταμωθοῦμε! Σᾶς ἀφήνω γειά, ὠρὲ, ὁλωνῶν! Καλὲς ἀντάμωσες. Καλὸ ξεκαλοκαίρισμα νὰ δώσῃ ὁ Θεός!

— ὦρα σου καλὴ, κουμπάρε! Μὲ τὸ καλὸ νὰ ξανανταμωθοῦμε, τοῦ εἶπε ὁ τσιέλεγκας.

— ὦρα σου καλὴ! τοῦ εἶπαν κι ὅλοι οἱ ἄλλοι.

Ὁ ἄγνωστος τσιέλεγκας ἔκανε πρὸς τὴ μιὰ μεριά καὶ χάθηκε μέσα στὴν πολυκοσμία κι ὁ Κουτσογιάννης πρὸς τὴν ἄλλη, κρατῶντας περίετρα τὴ φλοέρα στὸ σελιάχι, σὰν πολύτιμο γκόλφι, σὰν πανέμορφο πουλάκι, πού μπορούσε νὰ τοῦ ξεπετάξῃ καὶ νὰ τοῦ φύγῃ ἀπὸ τὰ χεῖριά του. Δὲν ἔκανε ὅμως πέντε - δέκα δρασκέλες δρόμο καὶ θυμήθηκε τὸν ξαδερφό του, τὸν Κώστα! Κοντοστάθηκε, συλλογίστηκε ποῦ τὸν ξεχωρίστηκε, κοίταξε μπροστὰ καὶ πίσω, δεξιὰ καὶ ζερβιά, πουθενὰ Κώστας!... Τότε ἄρχισε νὰ φωνάζῃ μ' ὅλα του τὰ δυνατὰ ὁλόγυρα:

— ὦωωωρε Κώσταααα! ὦωωωρε Κώσταααα! ὦωωωρε Κώσταααα! ὦωωρε Κώστααα!

Ἀλλὰ ποῦ ὁ Κώστας! Ἀφαντος ὁ Κώστας! Ἀπὸ τὸ στιγμή πού εἶχε πιαστῇ μὲ τὸν Τοῦρκο ὁ Κουτσογιάννης, τὸν ἔχασε ὁ Κώστας ἀπὸ μπροστὰ

του κι από τότε γύριζε όλους τούς δρόμους τῆς πολιτείας γιὰ νὰ τὸν βρῇ. Κι ἐπειδὴ ἤξερε τὶ ἄνθρωπο εἶχε χάσει, ἔβαλε κι ἄλλους περιχωρίτες του, ποὺ βρέθηκαν στὰ παζάρι, νὰ τὸν γυρεύουν. Ἔσκασε ὁ καημένος ὁ Κώστας, γυρεύοντάς του, καὶ λελίζονταν, σὰν τί νὰ ἔλεγε στὴν κάκω του, ὅταν θὰ γύριζε στὸ χωρὶο χωρὶς τὸν Κουτσογιάννη! Ἀλλὰ κι ὁ Κουτσογιάννης τροβαῦσε τῶρα τὰ ἐπίχειρά του! Πῆρε τὸν ἀνήφορο το Παζάρι, φωνάζοντας ὁλοένα συγκατεύμενα:

— ὦωωωρὲ Κώστασας! ὦωωωρὲ Κώστασας!

Ἀλλὰ ποῦ Κώστας!

Φωνάζοντας, φωνάζοντας, διάβηκε τὸ τζομὶ τοῦ Παζαριῦ, πέρασε τὸν Ἀϊ - Νικόλα καὶ ζύγωνε στὸν Πλάτωνα. Ἐκεῖ πλιά φεύσκει ἡ ἀπελπισία του, ἔτριξε τὰ δόντια του καὶ πετοῦσαν ἀστρεπελέκια ἀπὸ τὰ μάτια του. Κοντοστάθηκε πάλε κι ἄρχισε νὰ φωνάζῃ ὁλόγυρα, σὰν ὁ χότζας στὸ μινιρέ:

— ὦωωωρὲ Κώστασας! ὦωωωρὲ Κώστας!

Κι ἐνῶ αὐτὸς φώναζε μ' ὅλα του τὰ δυνατά, ὁ κόσμος περνεδιάβαινε πέρα - δῶθε κι ἀπάνω - κάτω, κατὰ τὰ διάφορα ἀργαστήρια, ποὺ ἦταν ἐκεῖ γύρα, σιδεράδικα, χαλκωματάδικα, τσαρουχάδικα καὶ κουντουράδικα, δούλευαν κι ἀκουόνταν τὰ σφυριά τους «τσιγκ, τσιούγκ, τσιάκ, τσίκ, τσιούκ», οἱ καβάλλες πήγαιναν ἄνω - κάτω γοργὰ - γοργὰ, οἱ λοχανοπαῦλοι φώναζον, ὁ πηγαινοερχόμενος κόσμος βούιζε σὰν μελίσσι, οἱ κρεαστοπαῦλοι ξελαρυγγιάζονταν, καὶ χύνονταν ἕνας μεγάλος θόρυβος ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη σὰν νὰ σφάζονταν βουβάλια, σὰν νὰ πάλαιναν θηριά, σὰν νὰ πολεμοῦσαν δράκοι, κι ἔπνιγαν ὅλα τὰ χουγιατὰ τοῦ Κουτσογιάννη, σὰν ὁ ἀγριεμένος ὠκεανὸς τὴν μικρὴ ψαρόβαρκα. Κανένας δὲν τὸν ἀκουγε, κανένας δὲν πρόσεχε τίς φωνές του, κι αὐτὸς ὅλο φώναζε καὶ φώναζε μὲ κλιάμενον τόνον:

— ὦωωωρὲ Κώστασας! ὦωωωρὲ Κώστασας!

Ἀλλὰ ποῦ Κώστας! Ἀφαντος ὁ Κώστας!

Τότε πλιά ὁ θυμὸς του ξεχείλισε καὶ τὰ μάτια του πλημμύρησαν ἀπὸ τὰ δάκρυα, γιὰτὶ νόμιζε ὅτι αἰτία, ποὺ δὲν τὸν ἀκουγε ὁ ξάδερφός του ὁ Κώστας, ἦταν ὁ θόρυβος κ' ἡ ὀχλοβοὴ τοῦ παζαριῦ, καὶ ξεφώνησε:

— Σώπα, μωρὴ παζάρα τοῦ διαόλου, νὰ μ' ἀκούσῃ ὁ Κώστας!

Ἀλλ' ὁ θόρυβος κ' ἡ ὀχλοβοὴ ἐξακολουθοῦσαν ἀδιάκοπα κι ἀναίσθητα στὸν πόνο τοῦ Κουτσογιάννη. Τότε πλιά, τότε! Θυμωμένος, ἰδρωμένος, κουρασμένος, λαχανιασμένος, βραχνιασμένος, ξελαρυγγισμένος ὁ Κουτσογιάννης, τὸ παιδί τοῦ λεύτερου καὶ τοῦ ἀνοιχνοῦ ἀέρα, τοῦ λόγγου καὶ τῶν λακκωματιῶν, τῶν ραχῶν καὶ τῶν βουνοπλαγιῶν, τράβηξε μιὰ μεγάλῃ μούντζα μὲ τὰ δυὸ του χέρια ὁλόγυρά του, λέγοντας:

— Νά! νά! νά!... Νά! παζάρα τοῦ διαόλου! Νά! νά! νά! ἀνάθεμα τὸν πατέρα σου!

Καὶ τράβηξε τὸν ἀνήφορο.

Πέρασε τὸν Πλάτωνα, πέρασε καὶ τὸ χάνι τοῦ Πράσσου καὶ ξακολούθησε ἀκόμα τὸ δρόμο πρὸς τὰ ἔξω. Ἡ πείνα τοῦ θέριζε τ' ἄντερα... Τὸ σελάχι του εἶχε κρεμάσει κάτω ἀπὸ τὴ μέση καὶ κόντευε νὰ ξεσυρθῇ ἀπὸ τὸ γόφισ. Δὲν εἶχε φάγει ὅλη τὴν ἡμέρα, καὶ μάλιστα ὕστερα ἀπὸ τόσον δρόμο. Ἦθελε νὰ πᾶι στὸ χάνι του, νομίζοντας ὅτι ἴσως θὰ βρισκε ἐκεῖ καὶ τὸν Κώστα, ἀλλὰ τὸ εἶχε περάσει χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ. Στὸν δρόμο ἀπάντησε ἕναν χωριάτη καὶ τοῦ εἶπε:

— Ἀδερφούλ', ξέρ'ς ποῦν' τὸ χάν';

— Νά, αὐτοῦ μέσα... τοῦ ἀπολογήθηκε ἐκεῖνος, δείχνοντάς του ἓνα χάνι πού ἦταν ἐκεῖ κοντά.

Ὁ Κουτσογιάννης τράβηξε ἴσα μέσα. Μπῆκε σέ χάνι, ἀλλ' ὄχι στοῦ χάνι πού 'χε πάγει μέ τόν ξάδερφό του τόν Κώστα. Κοίταξε ὁλόγυρα γιά νά βεβαιω-
οῖ ὅτι δέν ἦταν τὸ χάνι πού γύρευε, κι εἶπε μέσα του :

— Πάει νά πῇ ὅτι εἶναι κι ἄλλα χάνια ἐδῶ στὰ Γιάννινα κι ὄχι ἓνα μοναχά...

Ἐκεῖ ἔμπαιναν κι ἐβγαίνουν κόσμος. Πολύ ἔτρωγαν στὰ διάφορα τραπέ-
ζια. Σέ μιὰ ἄκρη μερικοὶ μέ βιολιά καὶ τραγούδια καὶ μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς χόρευαν.
Φαγητά, κρασιά καὶ νερά κουβαλιοῦνταν ἀνγκρατωμένα στὰ τραπέζια καὶ
τέσσερις - πέντε ἱππότες περὶεταν.

Βλέποντας αὐτὰ ὁ Κουτσογιάννης, εἶπε μέσα του :

— Χωρὶς ἄλλο πανηγύρι ἔχουν ἐδῶ μέσα...

Ὑστερα ἔπιασε τὴν ἄκρα ἑνὸς τραπέζιου καὶ κάθισε δειλά - δειλά. Ἐκεῖ
τὸν ζύγωσε ἓνα χαντζόπουλο καὶ τοῦ εἶπε :

— Τί ὀρίζεις νά φᾶς;

— Τί νά ὀρίσω... ξέρω κι ἐγώ; Φέρε μου ὅ,τι ὀρίζεις ἐσύ, ἀδελφούλη! Ὅ,τι
ὀρίζεις ἐσύ.

Ἐφυγε τὸ παιδί καὶ σε λίγο τῶφερε ἓνα κομμάτι ψωμί καθάριο καὶ μιὰ
λίμπα γεμάτη κρέας μέ χόρτα. Βλέποντας ὁ Κουτσογιάννης κρέας μέ τὰ χόρ-
τα, εἶπε στοῦ παιδί:

— Ἀλλιώτικα φαγητά ἔχετε ἐδῶ πέρα... Γιά κρεάσι - κρεάσι, γιά λάχανα
- λάχανα νά μαγερεύετε, ὅπως μαγειρεύει ἡ μάνα μου, καὶ τὴν ἀνακατεύετε
τὴν πασκαλιά μέ τὴν σαρακοστή.

Τὸ παιδί γέλασε κι ἀντὶ νά τοῦ ἀπαντήσῃ τὸν ρώτησε :

— Θέλεις καὶ κρασί;

— Ὅπως ὀρίζεις. Δέ λέω ὄχι.

Τὸ παιδί ἔφερε γελῶντας κι ἓνα ἑκατοστάρι γεμάτο κρασί.

Σέ μιὰ στιγμή ἀπάνω, ψωμί, κρέας, χόρτα καὶ κρασί εἶχαν ἐξαφανιστῇ
μπροστά ἀπὸ τὸν Κουτσογιάννη, ἀλλὰ τὸ στομάχι του χλιμητοῦσε ἀκόμα.

— Παιδί! παιδί! φώναξε, καλὸ παιδί!

Τὸ παιδί πῆγε πάλε κοντά του μέ τὰ γέλια στὰ χεῖλια καὶ ρώτησε :

— Τί ἀγαπᾶς, κύριε;

— Μοῦ βάν'ς κι ἄλλο φαί;

— Εὐχαρίστως! τοῦ εἶπε τὸ παιδί καὶ πῆγε νά τοῦ φέρῃ.

Βλέποντας ὁ Κουτσογιάννης αὐτὴ τὴν ἀναπάντεχη προθυμία, εἶπε μέ-
σα του:

— Νά πού βρίσκονται καὶ καλοὶ ἄνθρωποι ἐδῶ πέρα· θύρες ἀνοιχτές, τρα-
πέζια στρωμένα, φαγητά ἔτοιμα καὶ καλά...

Τὸ χαντζόπουλο τοῦ ξανάφερε κρέας μέ ρύζι, ψωμί καὶ κρασί. Σέ λίγο
ἦταν πάλε γυαλί τὸ γρέκι μπροστά του. Ψωμί, κρέας, ρύζι, κρασί εἶχαν γίνῃ
πάλε ἄφαντά! Τραβοῦσε ἀκόμα ἡ ὄρεξή του, ἀλλὰ ντρέπονταν νά ξαναζητήσῃ.
Ἀκούμπησε τὸν ἀγκῶνα του κι ἔκανε πῶς συλλογιόταν. Ἀλλ' ὕστερα ἀπὸ λίγο,
βλέποντας ὅτι δέν ξανάρχονταν κοντά του τὸ παιδί, τοῦ φώναξε:

— Παιδί, παιδί!

— Ὅριστε! τοῦ ἀπολογήθηκε τὸ παιδί γελοῦμενο.

— Μοῦ φέρ'ς ψίχα ἀκόμα φαί;

— Ἀμέσως!

Καὶ σέ λίγο κι ἄλλο φαγητὸ ἦταν μπροστά στὸν Κουτσογιάννη.

Τὸ παιδί, ἔξυπνο καὶ πειραχτικό, τοῦ εἶπε :

— Τὸ Μάη ἔχετε στὸ χωριό σας τὸ τριήμερο;

Ὁ Κουτσογιάννης δὲν κατάλαβε τίποτε ἀπὸ τὴν εἰρωνική ἐρώτηση τοῦ παιδιοῦ καὶ προσπαθοῦσε νὰ ξεπαστρέψῃ καὶ τὴν τρίτη δόση τοῦ φηγητοῦ. Τὸ ξεπάστρεψε κι αὐτὸ κι ἀκούμπησε στὸ τραπέζι, σὰν νὰ ἤθελε νὰ ξικουρα-στῇ. Λίγο ὕστερα, πῆρε τὴν κλίτσα στὸ χέρι καὶ, «ντζίκ - ντζίκ», τράβηξε πρὸς τὰ ἔξω ἀποχαιρετῶντας ὅλους, ὅσοι ἦταν μέσα ἐκεῖ :

— Σᾶς ἀφήνω γειά ! κι ὁ Θεὸς νὰ σᾶς ἔχῃ καλὰ κι ἐσᾶς καὶ τὸ βιό σας· καὶ τοῦ χρόνου τέτοια μέρα νὰ ξανανταμωθοῦμε . . .

Καὶ βγῆκε ἀπὸ τὴ θύρα.

Τὸ χαντζόπουλο, ποὺ τὸν ὑπηρετοῦσε, ἔτρεξε ἀπὸ κοντά του φωνάζοντας:

— Πατριώτη, πατριώτη ! Στάσου κάτι λησμόνησες !

Ὁ Κουτσογιάννης ἔρριξε ἀμέσως χέρι καὶ μάτι στὸ σελιάχι καὶ βλέποντας ἐκεῖ τὴ φλογέρα του ν' ἀσπρίζῃ τοῦ ἀπολογήθηκε :

— Θὰ 'ναι κανενὸς ἄλλ'νοῦ ! Ἐγὼ δὲ λησμόνησα τίποτε. Ἐγὼ τὰ 'χω ὅλα τὰ πράματά μου. Ἔχε γειά πάλε, καλὸ παιδί, καὶ πάλε καλὲς ἀντάμωσες τοῦ χρόνου τέτοια μέρα !

— Λησμόνησες νὰ πλερώσης ! τοῦ εἶπε τὸ παιδί ξεκαρδισμένο ἀπὸ τὰ γέλια. Τί, γιὰ πανηγύρι χωριάτικο τὸ πέρασες τὸ χάνι;

— Νὰ πλερώσω; νὰ σοῦ πλερώσω, ὦρέ; Τί νὰ σοῦ πλερώσω;

— Τὸ φαί πόφας !

— Τί ἔκανε, λέει; Τὸ φαί πόφαγα ; Ὦρὲ πουλάτε ἐδῶ πέρα καὶ τὸ φαί, ποὺ τρῶν ὁ κόσμος; Οὐ ! νὰ πᾶτε στὸ Διάβολο κι ἀκόμα παρέκει ! . . .

Ὁ κόσμος, ποὺ ἦταν μέσα στὸ χάνι καὶ φαγοποτοῦσαν, ἀρχισαν νὰ χτυποῦν τὰ γέλια καὶ νὰ τὸν κοροϊδεύουν. Ὁ ἕνας τὸλεγε :

— Τί καράβι σ' ἔφερε στὰ Γιάννινα;

Ὁ ἄλλος τοῦ φώναζε, ὅπως σαλαγοῦνε τὰ τραγιά:

— Τσάπ ! τσάπ ! τσάπ ! . . .

Τρίτος:

— Ἔρμε λύκε ! . . .

Ἄλλος πάλε:

— Κούκου ! Κούκου ! Κούκου !

Βλέποντας ὁ Κουτσογιάννης ὅτι ἔμπλεξε καὶ πάλε μὲ «κακοὺς ἀνθρώπους», κατὰ τὴν ἰδέα του, ἔγινε ἄφαντος, χωρὶς νὰ πληρώσῃ. Ἐτρεξε τὸ χαντζόπου-λο ἀπὸ κοντά, φωνάζοντας «Πιάστε τον ! Πιάστε το !», ἀλλ' ὁ Κουτσογιάν-νης ἔγινε ἄφαντος ἀνάμεσα στὴν πολυκοσμία !

Σὲ λίγο ὁ Κουτσογιάννης βρέθηκε ἔξω ἀπὸ τὴν πολιτεία. Ἐκεῖ ἐνίωσε πλιά τὸν ἑαυτὸν του καὶ στάθηκε νὰ συλλογιστῇ. Συλλογίστηκε, συλλογίστηκε : νὰ ματαμπῇ στὰ Γιάννινα; Τοῦ φαινόταν ὅτι θὰ 'μπαινὲ στὴν Κόλαση. Μή-να ἦταν βέβαιος ὅτι θὰ 'βρισκε τὸν ξάδερφό του τὸν Κώστα; Ἐπεῖτα, τὴ φλογέρα τὴν εἶχε πάρει κ' ἡ δουλειά του ἦταν τελειωμένη. Ἦταν ἀκόμα τρεῖς - τέσσερες ὥρες μέρα . . . Μποροῦσε νὰ φτάσῃ μὲ ἥλιο ὡς τὴ «Ράχη τοῦ βουνοῦ», ἀπ' ὅπου θ' ἀγνάντευε τὸ χωριό του . . . Ἐπεῖτα, κι ἂν νύχτωνε, φεγγάρι ἦταν . . . Ἐτσι ἀποφάσισε νὰ τραβήξῃ πρὸς τὸ χωριό του, τρέχοντας σὰν ζαρκάδι.

Ὅταν κόντευε νὰ βασιλέψῃ ὁ ἥλιος, ὁ Κουτσογιάννης ἦταν στὸ κατάκορ-φο τῆς «Ράχης τοῦ βουνοῦ», στὰ μέσα τοῦ δρόμου. Τοῦ ἔμεναν ἀκόμα τρεῖς

ὥρες δρόμο. Γύρα - γύρα ἐκεῖ βοσκοῦσαν πρόβατα καὶ λαλοῦσαν τὰ κουδούνια τους χαρωπὰ. Ἕνας λαλοῦσε ἡ φλογέρα του. Ἀκούοντάς τον ὁ Κουτσογιάννης, ἀνέβηκε σ' ἓνα κοτρώνι κι ἄρχισε νὰ λαλᾷ χαρούμενα τῇ δικῇ του τῇ φλογέρα, γιὰ νὰ τὸν ἀποστομώσῃ. Στὴ στιγμή ἔπαψε ὁ πιστικός τὸ φλογερολάλημά του κι ὁ Κουτσογιάννης, «νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος», ἔχωσε τὴ φλογέρα του στὸ σελιάχι καὶ ρούπησε τὸν κατήφορο, σὰν κυνηγημένο ἐλάφι, γιὰ νὰ φτάσῃ τὸ γληγορότερο στὸ κοπάδι του, ποὺ ὅν τό 'χε ξεχωριστῇ καμμιὰ μέρα καὶ καμμιὰ νύχτα ἀπὸ μικρὸ παιδάκι. Δὲν σταμάτησε πουθενὰ καὶ τρεῖς ὥρες νύχτα καλησπερνοῦσε στὸ σπίτι του καὶ τραβοῦσε ἴσια γιὰ τὰ κοπάδι του στὸ λόγγυ, μ' ἓνα κομματί ἀραπασιτικό ψωμί στὸ χέρι.

Φτάνοντας στ' ἀγαπημένα του «ζωντανά», ἄρχισε τὰ σαλαγήματα γιὰ νὰ τοὺς δώκῃ νὰ καταλάβουν ὅτι εἶχε ἔρθει. Στὰ σαλαγήματά του, τὸ κοπάδι συμμαζεύτηκε γύρα του, κι αὐτὸς ἄρχισε νὰ πιάνῃ ὅσα γίδια καὶ πρόβατα ἦταν σιμώτερα, νὰ τὰ φιλῇ στὰ μάτια καὶ στὸ στόμα καὶ νὰ τὰ ρωτᾷ :

— Πῶς περάσαταν σήμερα, ψυχοῦλες μου; Πῶς περάσαταν σήμερα χωρὶς ἐμένα; Βοσκήσαταν καλὰ; Ἐπιαταν νεράκι; Μὴ σᾶς πρόντησε τίποτε;

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἔφερε ἄνω - κάτω τὸ κοπάδι του, τὸ μέτρησε, τὸ ξαναμέτρησε καὶ τό 'βρε σωστό. Δὲν ἔλειπε κανένα. Ἐκεῖ ἦταν κι ὁ Φλῶρος μὲ τὸν τριπλόκυπρο, ἐκεῖ κ' ἡ Γκιόσα ἡ σκουλαρικήτη, ἐκεῖ κ' ἡ Μπάρτζα ἡ πρωτόγεννη, ἐκεῖ κ' ἡ Κανούτα ἡ σιούτα, ἐκεῖ κ' ἡ Γκάλμπινη ἡ τσερέπω, ἐκεῖ ἡ Νιάγκρα ἡ πισωκέρατη, ἐκεῖ κ' ἡ Μπάλια ἡ ἀστεράτη, ἐκεῖ κ' ἡ Μιτσένια ἡ ὀρθοκέρατη, μὲ τοὺς κύπρους της, ἐκεῖ κ' ἡ Στερφοκάλεσια μὲ τὸ λαμπρὸ κουδούνι, ἐκεῖ ὅλα τὰ γίδια κι ὅλα τὰ πρόβατα! Ἡ καρδιά τοῦ Κουτσογιάννη εἶχε γίνει περιβόλι ἀπὸ τὴ χαρὰ της καὶ στὴ στιγμή ἀκούστηκε ὁλόγυρα τ' ἀγγελικὸ τὸ λάλημα τῆς καινούργιας του φλογέρας!...

Ὁ ἀδερφός του ὁ Παῦλος, νιώθοντας τὸν ἐρχομὸ τοῦ Κουτσογιάννη, ἀπ' τὸ φλογερὸ λάλημα, τοῦ φώναξε πέρα ἀπὸ ἓνα τσιουγκάρι :

— Ἦρθες, ὦρὲ Γιάννηητη;

— Ἦρθα, ὦρὲ, ἦρθααααά!

Ἀπὸ κείνη τὴ στιγμή ἄρχισαν πάλι τὰ λόγγα, οἱ λακκιές, οἱ ράχες καὶ τὰ πλάγια νὰ χαίρωνται ἀπὸ τὸ φλογερολάλημα τοῦ Κουτσογιάννη, σὰν καὶ πρῶτα. Κι ὅταν τὸν ρωτοῦσε κανεὶς:

— Τί εἶδες, Γιάνν', στὰ Γιάννινα;

— Θεάματα! θεάματα! Δὲ μολογιέται ὅ,τι εἶδα!... Ἀλλὰ τί τὰ θέλ'ς; Κακὸς κόσμος! Ὅλοι στὸν παρὰ ἔχουν τὸ νοῦ τους! Δὲν σοῦ δίνουν μιὰ τρίχα χωρὶς παράδες! Τοὺς λὲς «καλ' μέρα» καὶ δὲ σ' ἀπολογιοῦνται! Μπαίνεις στὸ χάνι νὰ φᾶς ψωμί, τρῶς κ' ὕστερα σοῦ γυρεύουν πληρωμή!!! Κακοὶ ἀνθρώποι οἱ Γιαννιώτες! Εἶναι ἄξιοι νὰ πουλήσουν καὶ τὴ μάννα τους καὶ τὸ πατέρα τους ἀκόμα!

[« Διηγήματα τῆς Στάνης », α' ἐκδ. 1898 — β' ἐκδ. 1923]

3. ΦΩΝΗ ΑΠΟ ΤΑ ΣΥΝΝΕΦΑ

Ἀπρίλης καὶ πασκαλόγιορτα καὶ μιὰ ἀνοιξή γλυκεῖα καὶ φιλόβροχη, ποὺ δὲν θυμοῦμαι παρόμοια.

Εἶχαμε τὰ πρόβατα προσωρινὰ στὴν Ἀρακαντέλλα, μιὰ ὁμορφὴ καὶ ψηλὴ ράχη, ἀντίκρυ στὸ χωριό μου, καὶ περιμέναμε νὰ περάσουν τὰ κοπάδια τοῦ Ντί-